

๒๕๓๖
พ.ศ. ๒๕๓๖
๓๕

การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพสตรีในชนบท : กรณีศึกษาการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า
บ้านสระจันทร์ นครราชสีมา

ปริญญาานิพนธ์

ของ

พรพรรณ ขาววิศิษฐ์

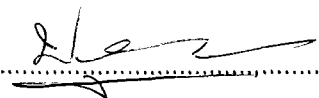
เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

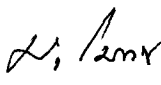
พฤษภาคม ๒๕๔๒

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

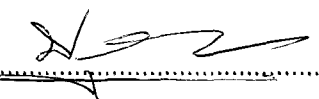
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญาบัตรฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก การศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

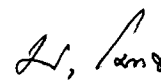
คณะกรรมการควบคุม

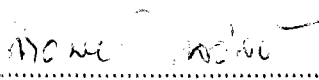

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมนนท์)

..... กรรมการ
(นายปราโมทย์ สัจจรักษ์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมนนท์)

..... กรรมการ
(นายปราโมทย์ สัจจรักษ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวีย์ เล่วลิ้ม)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญาบัตรฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศวลาภรณ์)

วันที่ 14 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2542

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ปฐม นิคมานนท์ และท่านนายอำเภอปราโมทย์ สัจจรักษ์ ที่กรุณาได้รับเป็นประธานและกรรมการที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ ได้กรุณาให้คำแนะนำ และดูแลตั้งแต่เริ่มต้นจนงานวิจัยสำเร็จบริบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจอย่างที่สุด และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวณีย์ เลวลย์ แห่งภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่กรุณาได้รับเป็นกรรมการสอบปากเปล่า ได้ให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ทำให้ปริญญาานิพนธ์ ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่ประกอบ ขาววิศิษฐ์ พี่ๆน้องๆในครอบครัวขาววิศิษฐ์ และพ.ต.ท.วีระเกียรติ สุทนต์ ผู้คอยเป็นกำลังใจในการเขียนของผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ นายบรรจง ศศิธรางกูร ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 11 คณะเจ้าหน้าที่สำนักงานฯ ทุกท่าน และคุณเรืองยศ จักรบุตร ที่ให้ความช่วยเหลือในการทำปริญญาานิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จ

ขอขอบคุณกลุ่มสตรีแม่บ้านสระจันทร์ หมู่ 11 ตำบลกระทุ่มทราย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ หากมีประโยชน์และมีคุณค่าทางวิชาการและประโยชน์ต่อสตรีในชนบท ผู้วิจัยขอมอบคุณค่าความดีนี้แก่บิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอน และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยในการศึกษา ค้นคว้างานปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จด้วยดี

พรพรรณ ขาววิศิษฐ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการค้นคว้า.....	6
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	6
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
รูปแบบการวิจัย.....	9
เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล.....	9
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	10
การนำเสนอผลงานวิจัย.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิด รูปแบบ การจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพสตรีในชนบท.....	12
นโยบายการพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท (Rural Development).....	15
ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่ม.....	17
ความเป็นมาและแนวคิดในการวางแผนพัฒนาฯ - แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544).....	18
บทบาทของผู้นำในท้องถิ่นในด้านการศึกษานอกโรงเรียน.....	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	21
3 ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนบ้านสระจันทร์.....	24
ประวัติและความเป็นมา.....	24
ที่ตั้งและอาณาเขต.....	24
สภาพภูมิประเทศ.....	25
สภาพทางการศึกษา.....	25
สภาพเศรษฐกิจ.....	27
โครงสร้างด้านประชากร.....	29
สภาพทางสังคม.....	30
สภาพทางสาธารณสุข.....	30

บทที่	หน้า
4 การประดิษฐ์ตุ๊กตา.....	34
การเริ่มตั้งกลุ่มและการรวมกลุ่มอาชีพเสริมของสตรี	34
การจัดระบบบริหารกลุ่ม	35
การฝึกอบรมสมาชิกในกลุ่ม	36
การจัดระบบการผลิต.....	37
ขั้นตอนการผลิต.....	38
การพัฒนารูปแบบ	41
การควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์	42
5 วิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม.....	43
แนวคิดต่อการส่งเสริมและการพัฒนาชนบท	43
การวางแผนบริหารองค์กร.....	44
การจัดตั้ง องค์กร.....	47
การอำนวยความสะดวก	47
การควบคุม	48
ยุทธวิธีการตลาด	48
ปัจจัยที่ก่อให้เกิดลูกค้า	49
การประชาสัมพันธ์.....	49
ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ	50
ปัญหาอุปสรรคและผลกระทบต่อการทำงาน	53
แนวโน้มของตลาดในอนาคต.....	57
6 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	59
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	59
ขอบเขตด้านพื้นที่	59
รูปแบบของการวิจัย	60
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	60
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	60
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	60
อภิปรายผล	63
ข้อเสนอแนะ.....	64

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	66
ภาคผนวก.....	70
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	90

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ข้อมูลทางการศึกษาของประชากรบ้านสระจันทร์ ปี พ.ศ. 2541	26
2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของบ้านสระจันทร์ หมู่ 11 ประจำปี 2541	28
3 โครงสร้างอายุของประชากร บ้านสระจันทร์ ปี พ.ศ. 2541.....	29
4 ข้อมูลสาธารณสุขของบ้านสระจันทร์ พ.ศ. 2541	31

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 วัตถุดิบที่เตรียมคัดเลือกไว้ในการผลิต	38
2 การเตรียมเศษวัสดุเพื่อรอการออกแบบรูปร่าง	39
3 ขั้นตอนการผลิต การเย็บติดเข้ารูปร่าง	40
4 ตู๊กตาเศษผ้าที่ผลิตเพื่อรอจำหน่าย	41
5 โครงสร้างการแก้ปัญหาและการสร้างความมั่นคงในพื้นที่	45
6 โครงสร้างการจัดองค์กร	46
7 แผนที่จังหวัดนครราชสีมา	71
8 แผนที่อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา	72
9 แผนที่อำเภอประทาย แสดงที่ตั้งตำบล หมู่บ้าน เส้นทางคมนาคม	73
10 แผนที่ตั้งหมู่บ้านสระจันทร์ อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา	74
11 แผนที่สังเขป บ้านสระจันทร์ หมู่ 11 ตำบลกระทุ่มราย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา	75
12 ที่ทำการกลุ่ม “ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาเศษผ้า”	76
13 การสัมภาษณ์ผู้นำแม่บ้าน นางอภัย ฉาไชสง ตำแหน่ง ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอประทาย	76
14 กลุ่มสมาชิกเข้ารับการอบรมความรู้ต่างๆ เพิ่มเติม	77
15 สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านที่กำลังประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้า	77
16 ตุ๊กตาที่ประดิษฐ์ที่ประกอบรูปร่างเสร็จเรียบร้อยแล้ว	78
17 สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน	78
18 สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านในการประดิษฐ์เปลนอน จากเศษวัสดุที่เหลือใช้	79
19 ผลิตภัณฑ์เพื่อรอจำหน่าย	79
20 ผลิตภัณฑ์จากตุ๊กตาที่ประดิษฐ์จากเศษวัสดุที่เหลือใช้ เมื่อนำออกจำหน่ายในงานเทศกาลเที่ยวโคราช	80
21 ผู้วิจัยกับนางอภัย ฉาไชสง	81

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในบรรดาประเทศที่กำลังเร่งพัฒนา รวมทั้งประเทศไทย ต่างก็มุ่งไปในทิศทางเดียวกัน ในอันที่จะพัฒนาคุณภาพประชากร โดยใช้ยุทธศาสตร์แห่งการศึกษา และการพัฒนาชุมชนเป็น เครื่องมือ ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายไว้ที่ชนบท เพราะประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่ตั้งถิ่นฐาน อยู่ในชนบท กระจายกันอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศ

ในทางปฏิบัติ นอกจากรัฐจะเร่งขยายการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว ก็ได้พยายามขยาย การศึกษาไปในลักษณะการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งการศึกษาสายสามัญ การส่งเสริมอาชีพ และการบริการข่าวสารข้อมูลที่จำเป็น ความพยายามดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาชนบทโดยตรง เพื่อที่จะแก้ปัญหาในเรื่องความยากจน ความไร้การศึกษา และการกระจายโอกาสที่ไม่เป็นธรรมใน สังคม หรืออาจกล่าวได้ว่า เป้าหมายทางการศึกษาและการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่ง ก็มุ่งไปที่ การแก้ไขวิกฤตการณ์แห่งความยากจนของประชาชนในชนบท หรือความยากจนของประชากรใน ประเทศนั่นเอง (ปฐม นิคมานนท์, 2528 : 117-118)

ความต้องการทางการศึกษาสำหรับการพัฒนาชนบท ในแต่ละสังคมย่อมผิดเพี้ยนแตกต่างกัน สภาพพัฒนาการศึกษาระหว่างชาติ (ปฐม นิคมานนท์, 2528 : 133-134 ; อ้างอิงมาจาก ICED International Council for Educational Development, 1974 : 15) ได้จำแนกความต้องการทาง การศึกษาสำหรับการพัฒนาชนบท ออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. การศึกษาสายสามัญ หรือ ความรู้พื้นฐานสำหรับประชาชน (General or Basic Education) ได้แก่ ความรู้ด้านหนังสือ การอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์ สภาพแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับกลไกและระบบของสังคม ความรู้พื้นฐานเหล่านี้จำเป็น จำเป็นต่อการดำรงชีพในสังคมปัจจุบัน

2. การศึกษาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ในครอบครัว (Family Improvement Education) ได้แก่ การปลูกฝังความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่จำเป็นและมีคุณค่าต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ บุคคลในครอบครัว เช่น ความรู้และทักษะในเรื่องสุขภาพอนามัยและโภชนาการ การจัดตกแต่งบ้าน การดูแลเด็กและผู้สูงอายุ การเลือกซื้อหาเครื่องอุปโภคบริโภค ตลอดจนความรู้ความเข้าใจในข้อ ปฏิบัติต่างๆ เช่น การวางแผนครอบครัว เป็นต้น

3. การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Community Improvement Education) ได้แก่ การได้ศึกษาเกี่ยวกับกิจการของท้องถิ่นและสถาบันชาติ ตลอดจนกระบวนการต่างๆ ในสังคม เช่น การปกครองส่วนท้องถิ่น การปกครองของประเทศ การสหกรณ์ กิจกรรมและโครงการของชุมชน กิจกรรมกลุ่มอาชีพ องค์กรประชาชนและกิจกรรมอื่นๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ

4. การศึกษาด้านอาชีพ (Occupational Education) มุ่งพัฒนาความรู้และทักษะทางอาชีพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ความสามารถในการประกอบอาชีพ การเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัวด้วยการมีอาชีพเสริม การรวมกลุ่มและจัดตั้งสหกรณ์เพื่อส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น

ในปัจจุบัน โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตลอดจนความเจริญทางเทคโนโลยี ได้เปลี่ยนแปลงก้าวหน้ามากขึ้น และเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งประเทศเป็นกลุ่มประชากรสตรี ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ ในอดีต บทบาทของสตรีไทยนั้น มีความค้ำคองทั้งความรู้ด้านอาชีพและความรู้ทั่วไปเมื่อเทียบกับประชากรชายในประเทศ ทั้งนี้เพราะบทบาทของสตรีนั้นขึ้นอยู่กับชนบทรวมประเพณีและค่านิยม ซึ่งจำกัดอยู่ในวงแคบ เช่น การปรนนิบัติสามี การเลี้ยงดูบุตร การทำไร่ทำนา และยังไม่มียุทธศาสตร์อย่างกว้างขวางเหมือนอย่างปัจจุบันนี้

ขณะที่สตรีมีบทบาทมากขึ้นกว่าเดิม แต่คุณภาพชีวิตยังไม่ได้มีการยกระดับตามไปด้วย ในขณะเดียวกัน สถานภาพและบทบาทของสตรีในการประกอบอาชีพยังมีปัญหาและมีข้อจำกัดหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการขาดความรู้พื้นฐานในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ขาดความรู้ในการแก้ปัญหา ขาดทักษะในการประกอบอาชีพ หรือมีความรู้ไม่เพียงพอในการปรับปรุงและพัฒนางานอาชีพที่ให้อำนาจให้ก้าวหน้าทันต่อสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนทั้งทางด้านความคิด การประกอบอาชีพ และความรู้ทั่วไป อันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงคุณภาพชีวิตต่อไป

แม้บทบาทของสตรีที่มีมาแต่เดิมจะเปลี่ยนแปลงไป สตรีทั้งในเมืองและชนบทต่างก็พยายามที่จะศึกษาหาความรู้เพื่อประกอบอาชีพ ทำงานนอกบ้าน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการตื่นตัวของสตรีในชนบทที่ละทิ้งอาชีพ หันมาทำงานในเมืองใหญ่และกรุงเทพฯ ซึ่งสตรีก็ประกอบอาชีพควบคู่กับการปฏิบัติภารกิจในครอบครัว ดังจะเห็นได้ว่า สตรีในเมืองใหญ่และในชนบทมีส่วนช่วยเหลือในเรื่องเศรษฐกิจเพื่อต้องการเพิ่มรายได้ของตนเองและครอบครัว เป็นการแบ่งเบาภาระกิจได้อีกทางหนึ่ง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว สตรีจำเป็นต้องมีโอกาสได้พัฒนาความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ เพื่อให้มีความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สตรีเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้ชาย จึงเป็นเป้าหมายที่

ละเอียดไม่ได้ จำเป็นจะต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วนและต่อเนื่องทั้งด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ และความรู้ทั่วไป อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต (จรูญ มะลาดวง. 2532 : 2)

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายการพัฒนาชนบทเป็นแนวนโยบายทั่วไปไว้ในแผนพัฒนาชนบทของชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยเห็นการพัฒนาคนทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ในพื้นที่ชนบทที่ขาดโอกาสและด้อยทางการศึกษา ให้มีโอกาสดำเนินการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายในชนบทที่ยังอยู่ในสภาพที่ช่วยตัวเองไม่ได้ ให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาชนบท มีทักษะทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ จนสามารถนำความรู้และทักษะดังกล่าวไปใช้ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้ดีขึ้น จนถึงระดับพออยู่พอกิน มีสุขภาพอนามัยดี มีศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรมและวัฒนธรรมที่ดี ตลอดจนตระหนักในสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทั้งนี้ ให้สถานศึกษาและศาสนสถานเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชนบท

เพื่อให้บังเกิดผลตามแนวนโยบายดังกล่าวข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดแนวนโยบายเฉพาะ ดังนี้ (กองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : 3)

1. การพัฒนาคุณภาพของประชาชนในชนบท เพื่อพัฒนาทางด้านสังคม โดยให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี มีศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบของพลเมืองดี อันพึงมีต่อประเทศชาติ และมีความรักความหวงแหนแผ่นดินเกิด และสร้างพื้นฐานความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ

2. การส่งเสริมการรู้หนังสือและการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวัน เพื่อให้คงสภาพการรู้หนังสือ การให้ความรู้วิชาสามัญและวิชาชีพแก่กลุ่มเป้าหมายในชนบท ให้ความสามารถที่จะปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น โดยมุ่งที่กลุ่มบุคคลเป้าหมายในระบบโรงเรียนเป็นอันดับรอง

3. การจัดทำแผนงานและโครงการพัฒนาชนบทให้มีลักษณะเป็นแบบผสมผสาน และมีเอกภาพในด้านนโยบาย วัตถุประสงค์ และกำหนดพื้นที่เป้าหมาย โดยมีองค์กรระดับกระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน เป็นผู้รับผิดชอบในการประสานด้านแผนงานและโครงการ บุคลากร และงบประมาณ

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีเป้าหมายต่อการพัฒนาประเทศในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาชนบทนี้จะดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์ก็ต้องอาศัยประชาชนที่มีความรู้ มีคุณภาพที่อยู่อาศัยในชนบทนั้นมาช่วยในการพัฒนาคนของรัฐบาลหรือเงินงบประมาณของรัฐบาลนั้นคงไม่เพียงพอต่อการพัฒนาชนบท สิ่งหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนในชนบทมีความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพได้นั้น ก็ต้องอาศัยการศึกษาเป็นสำคัญ (เสาวนีย์ เสนาสู. 2529 : 149) และการศึกษาที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ สังคมและประเทศชาติ ดังกล่าวนั้นมีหลายประเภท คือ การศึกษา ใน

โรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ (สุนทร โคตรบรรเทา, 2524 : 16) และกรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นหน่วยงานหนึ่งในกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีหน้าที่ในการให้บริการทางการศึกษา เพื่อมุ่งให้ประชาชนรู้จักคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น ตลอดจนฝึกทักษะอาชีพ เพื่อพัฒนาความรู้เฉพาะอย่างตามความต้องการและความสนใจของประชาชนทุกเพศทุกวัย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อเพิ่มผลผลิตและเพิ่มคุณภาพของประชาชนให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยจัดกิจกรรมเป็น 3 ประเภท (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2526 : 3-4) คือ

1. การให้การศึกษาสายสามัญ เป็นการให้ความรู้ขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต มุ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีเครื่องมือในการประกอบอาชีพ เช่น การจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ และการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับต่างๆ

2. การให้ความรู้และทักษะด้านอาชีพ เป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะอาชีพ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เป็นรูปแบบของการศึกษาที่จัดขึ้นตามความต้องการ และความพร้อมของประชาชน กิจกรรมประเภทนี้จะมีลักษณะของการฝึกทักษะอาชีพต่างๆ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยจัดในรูปแบบกลุ่มสนใจ

3. การให้บริการด้านข่าวสารข้อมูล เป็นการให้ข่าวสารข้อมูลที่ทันเหตุการณ์ หรือความรู้รอบตัว เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมประเภทนี้จัดขึ้นเพื่อป้องกันการลืมนั่งสื่อ และส่งเสริมความรู้ความคิดในการริเริ่มสร้างสรรค์ โดยจัดบริการความรู้ผ่านสื่อมวลชนทุกชนิด และแหล่งวิชาความรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประชาชนจังหวัดและอำเภอ การจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ การผลิตเอกสารและสิ่งพิมพ์ การบริการด้านโสตทัศนศึกษา ตลอดจนการจัดนิทรรศการต่างๆ

จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมอาชีพสตรี ก็เป็นส่วนหนึ่งของการบริการทางการศึกษานอกโรงเรียน โดยมีหน่วยงานที่ให้บริการด้านนี้หลายหน่วยงาน อีกทั้งรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยต่างให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชนบท และการแก้ปัญหาด้วยการเกษตรตลอดมา ซึ่งการแก้ปัญหาลความยากจนของประชาชน ส่วนใหญ่ยังเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในยุคนี้ ปัจจุบันได้มีหลายหน่วยงานพยายามส่งเสริมอาชีพโดยเฉพาะสตรีให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร, กรมพัฒนาชุมชน, กรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น หน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ ได้จัดฝึกอบรมเพิ่มความรู้ และฝึกทักษะอาชีพให้กับกลุ่มต่างๆ ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตและรายได้ในการใช้เวลาว่างจากการเกษตร ให้ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่

และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวข้างต้น แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานดังต่อไปนี้

การทำความเข้าใจกับทุกคน ทุกกลุ่มคน ทั้งประชาชน ชุมชน เอกชน รัฐบาล นักการเมือง และบุคคลในวงการการศึกษา เพื่อให้มีมโนทัศน์ทางการศึกษาตรงกันคือ มีความเห็นพ้องต้องกัน

ว่า จุดศูนย์กลางของการพัฒนาอยู่ที่ “คน” ซึ่งคน เป็นทั้งปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกัน คนก็เป็นผลของการพัฒนา การพัฒนาคนในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 นี้ มีนัยเป็นเป้าประสงค์สูงสุดของการพัฒนามากกว่า เป็นเครื่องมือการพัฒนา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนา “คน” ให้เป็น “มนุษย์” ที่มีคุณภาพมีความสามารถเต็มศักยภาพ มีพัฒนาการที่สมดุลทั้งปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540 : 4)

หมู่บ้านสระจันทร์ หมู่ที่ 11 ตำบลกระทุ่มราย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่สตรีในชนบทที่หมู่บ้านนี้มี 68 หลังคาเรือน และมีประชากร 369 คน ราษฎรส่วนมากประกอบอาชีพทำนา สภาพทางกายภาพของหมู่บ้าน เป็นที่ราบสูง ดินเค็ม ไม่มีสถานที่ท่องเที่ยว มีลำห้วย 2 สาย แต่ต้นเงิน ปัญหาการเกษตรในฤดูแล้งนั้นขาดน้ำที่จะทำนา ทำให้ผลผลิตตกต่ำ อีกทั้งขาดความรู้ด้านเกษตรแผนใหม่ ยังมีการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม มีข้อจำกัดในการพัฒนาในข้อที่ประชาชนมีรายได้น้อย มีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงาน เพื่อหางานทำในประเทศและนอกประเทศ

กลุ่มสตรีบ้านสระจันทร์ได้ร่วมมือกันผลิตหัตถกรรมในครัวเรือนโดยการประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้า และประดิษฐ์สิ่งของอื่นๆ ขึ้นมาจำหน่าย การดำเนินงานในระยะแรกนั้นประสบปัญหาในการดำเนินการตั้งแต่เรื่องรูปแบบของสินค้า คุณภาพของผลผลิต และที่สำคัญยิ่งคือ การจัดจำหน่ายสินค้าที่ผลิตได้ แต่ด้วยความพยายามของกลุ่มสตรีในหมู่บ้านได้มีการพัฒนาและปรับปรุงระบบเรื่อยมา ประกอบกับการได้รับรอง ร่วมมือ และส่งเสริมจากทางราชการ ประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าของหมู่บ้านสระจันทร์จึงได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น และได้รับการเผยแพร่ผลงานจากการจัดงาน World Tech 95 ซึ่งประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าเป็นสัญลักษณ์รูปช้างไทยเป็นที่ระลึกในงานครั้งนี้ด้วย

นับเป็นกิจกรรมการส่งเสริมอาชีพของสตรีที่น่าสนใจกิจกรรมหนึ่ง เพราะเป็นการสนับสนุนในการหารายได้ให้แก่สตรีในชนบท โดยการส่งเสริมให้กลุ่มสตรีในชนบทใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งจะส่งผลให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น เพราะการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริม นั้นเกิดจากริเริ่มและความต้องการของประชาชน อีกทั้งได้รับการสนับสนุน การดำเนินงาน และการจัดการอย่างมีระบบจากทางราชการ และเห็นสมควรที่ยกขึ้นมาเป็นกรณีตัวอย่าง จึงได้ทำวิจัยขึ้นนี้เพื่อเป็นการบันทึกเรื่องราว และการดำเนินการของกลุ่มสตรีในชนบทบ้านสระจันทร์ อำเภอประทายขึ้น สำหรับใช้อ้างอิงและเป็นแนวทางในการส่งเสริมอาชีพเสริมกลุ่มสตรีในชนบทให้เหมาะสมและบังเกิดผลดีกับท้องถิ่นอื่นต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเสริมให้แก่สตรีในชนบท โดยเลือกกรณีการประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้า ที่บ้านสระจันทร์ หมู่ที่ 11 ตำบลกระทุ่มราย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา เป็นกรณีตัวอย่าง ทำการศึกษาในแง่ของกระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ด้วยการริเริ่มและดำเนินงานของประชาชน โดยมีหน่วยงานราชการให้การสนับสนุน เป็นการศึกษาทางด้านอาชีพในท้องถิ่น ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ตั้งความมุ่งหมายเฉพาะเป็น 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้า เป็นอาชีพเสริม ให้แก่สตรีในชนบท โดยทำการวิเคราะห์ในแง่กระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ จุดเริ่มของแนวความคิด การฝึกทักษะและพัฒนาฝีมือให้แก่สมาชิก และการสร้างแรงจูงใจ ผลสำเร็จของโครงการ และแนวโน้มในอนาคต
2. เพื่อศึกษาการจัดการระบบ และการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ ในลักษณะขององค์กรประชาชน ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่ม การจัดระบบการผลิต ระบบการจำหน่าย การบริหารกิจกรรม โดยทั่วไป และการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
3. เพื่อศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน ในชุมชนชนบท

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะให้คุณค่าและประโยชน์ ดังนี้

1. ประโยชน์ในทางปฏิบัติ ได้แก่ รูปแบบการส่งเสริมอาชีพในชุมชน การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น โดยการเสนอรูปแบบ การดำเนินงานกลุ่มอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน จากเศษผ้าและเศษวัสดุที่เหลือใช้ จนประสบความสำเร็จเป็นแบบอย่างและเป็นประโยชน์ สำหรับผู้สนใจในงานอาชีพหัตถกรรม อีกทั้งให้เห็นคุณค่าการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ของเกษตรกร ในช่วงที่ว่างจากอาชีพประจำ ได้หันมาประกอบอาชีพเสริม เพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครัวเรือน
2. ประโยชน์ในทางวิชาการ ได้แก่ การให้ความรู้ในแง่กระบวนการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน การฝึกทักษะและพัฒนาฝีมือให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อเป็นแนวคิดและนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่นอื่นต่อไป

3. ประโยชน์ในทางการวิจัย เป็นการสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น ทำให้ตัวอย่างที่ดิงงามที่เกิดขึ้นในชุมชนปรากฏขึ้นจนกลายเป็นองค์ความรู้ (Knowledge) ที่ชัดเจน ผลงานวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการอ้างอิงทางวิชาการ และใช้เป็นต้นแบบของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษารายกรณี โดยทำการศึกษากิจกรรมและการจัดองค์กรกลุ่มอาชีพเกี่ยวกับการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า ซึ่งเป็นอาชีพเสริมสำหรับกลุ่มสตรี ที่หมู่บ้านสระจันทร์ หมู่ที่ 11 ตำบลกระทุ่มราย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ที่หมู่บ้านแห่งนี้มี 68 หลังคาเรือน มีประชากร 369 คน มีสมาชิกหรือครัวเรือนที่ประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า 60 คน (ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน. 2541 : 5)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาสำหรับการค้นคว้าแบ่งเป็น 3 ส่วน ตามความมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งมีดังนี้

2.1 ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านสระจันทร์ ได้แก่

1) ประวัติและความเป็นมาของชุมชนบ้านสระจันทร์ ข้อมูลนี้เป็นข้อมูลของชุมชน จาก กชช.2ก เช่น

- สภาพของหมู่บ้าน
- ข้อมูลประชากร
- ข้อมูลด้านอาชีพ
- ข้อมูลด้านวัฒนธรรม

ฯลฯ

2.2 กระบวนการส่งเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า

- 1) จุดเริ่มต้นของแนวความคิด
- 2) ปัญหาและความต้องการของชุมชนบ้านสระจันทร์
- 3) แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนและการพัฒนาชุมชน
- 4) การประสานงานระหว่างองค์กรในการพัฒนาชุมชน
- 5) แนวโน้มและการคาดหวังในอนาคต รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

และการนำไปประยุกต์ใช้ในท้องถิ่น

๖) กิจกรรมและโครงการพัฒนาชนบทที่มีส่วนช่วย ในการพัฒนากลุ่มอาชีพ ทัศนคติโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาชนบทในรูปแบบต่างๆ เช่น โครงการในระบบ กชช.ภ.

2.3 รูปแบบของการดำเนินงาน

- 1) การตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพ
- 2) คณะกรรมการบริหารกลุ่ม
- 3) การจัดระบบการผลิต และการพัฒนาฝีมือของสมาชิก
- 4) การฝึกอบรมสมาชิกในกลุ่ม
- 5) การพัฒนารูปแบบของผลผลิต

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาชนบท หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมในชนบท โดยมี จุดมุ่งหมายที่จะแก้ปัญหาความยากจนในชนบทให้ลดน้อยลง โดยพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างจำกัดมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้สูงสุด และบังเกิดผลดี ซึ่งนำไปสู่การดำรงอยู่ของชุมชน และ คุณภาพของชีวิตในชุมชนให้ดีขึ้น

2. การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง การหลอมรวมประสบการณ์ทางการศึกษาทั้ง ในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ ประสบการณ์ที่ได้จากการ ทำงาน การพักผ่อน การใช้เวลาว่างและกิจกรรมทุกอย่างในชีวิต ซึ่งเป็นการช่วยให้บุคคลได้หา ความหมายและความจริงในชีวิต เน้นให้เกิดพัฒนาการเต็มที่ ทั้งในด้านบุคคล สังคม และอาชีพ การงาน มุ่งไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีใจกว้าง ยอมรับ การเรียนรู้ว่ามีหลายแบบหลายวิธี

3. การศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาใน ระบบโรงเรียนไม่ว่าการศึกษานั้นจะจัดขึ้นเป็นกิจกรรมการศึกษาโดยเฉพาะ หรือเป็นส่วนหนึ่ง ของกิจกรรมอื่นๆ เพื่อสนองความต้องการของประชาชนทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม โดยฝึกให้ เป็นคนรู้จักตนเอง รู้จักสังคม คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต แสวงหา ความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ ไม่ว่าจะ เป็นกิจกรรมในด้านใดให้ความรู้พื้นฐาน กิจกรรมเพิ่มทักษะอาชีพ และกิจกรรมการให้การศึกษาแก่มวลชน การฝึกอบรมประชาชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ประชาชน สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้ อันจะก่อให้เกิดการพัฒนา และ การเผยแพร่ความรู้ไปสู่ผู้อื่นและชุมชนอื่นต่อไป ในที่นี้ หมายถึง การนำเอารูปแบบการให้ความรู้

เรื่องการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน จากการนำเศษวัสดุที่เหลือใช้มาทำเป็นตุ๊กตาเศษผ้า และผลิตภัณฑ์อื่นๆ ในหมู่บ้านสระจันทร์

4. การประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า หมายถึง การนำเอาเศษวัสดุที่เหลือใช้ เช่น เศษผ้า เศษด้าย เศษวัสดุที่เหลือใช้หรือที่ทิ้งแล้ว นำมาประดิษฐ์ประกอบกันเข้าเป็นรูปสัตว์และรูปทรงอื่นๆ ตามที่ตลาดต้องการ

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการศึกษารายกรณี (Case Study) ที่เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมอาชีพสตรี ที่หมู่บ้านสระจันทร์ ตำบลประทาย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ด้วยการประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้า เพื่อเป็นอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล

เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล มีดังนี้

1. ข้อมูลจากหลักฐานเอกสารของหมู่บ้าน ได้แก่ ข้อมูลเบื้องต้นในการสำรวจหมู่บ้าน (แบบ กชช.2 ค) สถิติต่างๆของหมู่บ้าน และอื่นๆ โดย จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ

- 1) ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านสระจันทร์
 - ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านสระจันทร์ ฯลฯ
- 2) กระบวนการส่งเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า
 - จุดเริ่มต้นของแนวความคิด
 - ปัญหาและความต้องการของชุมชนบ้านสระจันทร์
 - แนวทางในการพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียนและพัฒนาชุมชน
 - การประสานงานระหว่างองค์กร
 - แนวโน้มและการคาดหวังในอนาคต ฯ
 - กิจกรรมและโครงการพัฒนาชุมชนที่มีส่วนช่วยในการพัฒนากลุ่มอาชีพฯ
- 3) รูปแบบของการดำเนินงาน
 - การตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพ
 - คณะกรรมการบริหารกลุ่ม

- การจัดระบบการผลิต
- การฝึกอบรมสมาชิกในกลุ่ม
- การพัฒนารูปแบบของผลผลิต

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกในหมู่บ้าน โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์

- 1) สัมภาษณ์ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร นางอภัย ฉาไชสง เกี่ยวกับประวัติส่วนตัว แนวคิดในการดำเนินชีวิตและการดำเนินการรวมกลุ่มจัดตั้งอาชีพเสริมให้แก่สตรีในหมู่บ้าน
- 2) สัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้านและเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเสริม และข้อมูลต่างๆ ในการดำเนินงาน
- 3) สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐและองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและการเผยแพร่ความรู้

3. ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ตามเรื่องราวขอบเขตด้านเนื้อหาที่ศึกษาค้นคว้า โดยผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลบางส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินงาน พร้อมจดบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร สัมภาษณ์ และข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาทำการวิเคราะห์ตามแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) คือนำเนื้อหาที่นำมาจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ แล้วพิจารณาหาคำตอบเพื่อหาข้อสรุปครบถ้วน ตามที่ระบุไว้ในความมุ่งหมายการวิจัยแล้วนำเสนอในรูปแบบการบรรยาย เพื่อเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอผลงานวิจัย

ในการนำเสนอผลงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็น 6 บท ดังนี้

- บทที่ 1 บทนำ ได้แก่ ภูมิหลังของการวิจัย ความมุ่งหมาย ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้
- บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนบ้านสระจันทร์
- บทที่ 4 การเริ่มจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมของสตรีจากการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้านำมาเป็นประโยชน์ การรวมกลุ่มของผู้สนใจเข้าเป็นสมาชิก การจัดระบบบริหารกลุ่มการพัฒนาด้านการจัดการ

การฝึกอบรมสมาชิกในกลุ่ม การรวมกลุ่มการจัดระบบการผลิตขั้นตอนการผลิต ปัจจัยการผลิต
สู่ความสำเร็จ การพัฒนารูปแบบ การควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และกิจกรรมเสริมอื่นๆ

บทที่ 5 การนำแนวคิดต่อการส่งเสริม และการพัฒนาชนบท กิจกรรมและโครงการต่างๆ
ปัญหาอุปสรรคและผลกระทบจากการดำเนินงาน ปัจจัยที่ก่อให้เกิดลูกค้ำหรือการตลาด การวางแผน
บริหารองค์กร การจัดองค์กร การควบคุม ยุทธวิธีการตลาดและปัจจัยที่ผลักดันสู่ความสำเร็จ ตลอดจน
แนวโน้มของตลาดในอนาคต

บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้มีเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิด รูปแบบ การจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพสตรีในชนบท
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาอาชีพ

แนวคิด รูปแบบ การจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพสตรีในชนบท

ในด้านการจัดกลุ่ม หรือองค์กรของประชาชน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการที่กลุ่มจะดำเนินกิจกรรมไปสู่ความสำเร็จหรือล้มเหลว ย่อมขึ้นอยู่กับรูปแบบ และหลักเกณฑ์ในการรวมกลุ่ม และการจัดตั้งกลุ่มขึ้นว่า มีแบบแผนในการจัดตั้งกลุ่มหรือรวมกลุ่มตามแนวคิด และหลักเกณฑ์ที่ถูกต้องเพียงใด

โกวิทย์ พวงงาม (2527 : 37-38) ได้เสนอแนวคิดโดยรวบรวมขั้นตอนการพัฒนา กลุ่มองค์กรไว้ดังนี้

1. การจัดตั้งกลุ่มต้องคำนึงถึงความเหนียวแน่น และประสิทธิภาพขององค์กรเป็นหลัก เช่น

- กลุ่มจะต้องเกิดจากความต้องการของชุมชนและความสมัครใจ
- กลุ่มต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนร่วมกันของสมาชิก
- กลุ่มจะต้องมีความสัมพันธ์และบรรยากาศแห่งความร่วมมือของสมาชิก
- กลุ่มจะต้องกำหนดหน้าที่ให้สมาชิกรู้จักบทบาทหน้าที่ของตน เห็นแก่ประโยชน์

ของกลุ่มมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

- กลุ่มต้องกำหนดหน้าที่สมาชิกให้ชัดเจน นอกเหนือจากการประชุม
- กลุ่มจะต้องมีระเบียบวินัย อยู่ร่วมกันอย่างมีกฎเกณฑ์
- กลุ่มจะต้องสามารถดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สมาชิกมาพบปะกัน

บ่อยครั้ง มีแผนงาน มีกิจกรรมสนองตอบความต้องการของสมาชิกกลุ่ม จะต้องมีความหมายการเพิ่มสมาชิกหรือประเมินผลกลุ่มเอง

2. ส่วนราชการจะต้องเข้าใจปรัชญาและหลักการทำงาน เพื่อการพัฒนาองค์กร ประชาชนมากกว่าที่จะมุ่งหวัง เพื่อประโยชน์ของหน่วยงานโดยตรง

- วางรากฐานการทำงานพัฒนาในชนบทหมู่บ้าน จะต้องยึดหลักความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผ่านขั้นตอนขององค์กรประชาชน เห็นความสำคัญของพลังกลุ่ม

- จะต้องมีเป้าหมายในการที่ประชาชนและองค์กรต้องพึ่งพา ส่วนราชการออกไป เช่น ใช้อำนาจในตำบล ให้เป็นผู้คิดริเริ่มทำงานปฏิบัติและวัดผลด้วยตนเอง ส่วนราชการเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือแนะนำด้านวิชาการเท่านั้น

3. ส่วนราชการต้องผสมผสานการดำเนินการฝึกอบรม และการให้ความรู้แก่กลุ่มหรือองค์กรประชาชนอย่างเป็นระยะๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพขององค์กรให้มีความชำนาญในเรื่องต่างๆ เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้การที่กลุ่มจะดำเนินการประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับการจัดตั้งกลุ่มอย่างถูกหลักเกณฑ์ ตามแบบแผนข้างต้นแล้ว ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2526 : 12-14) ยังได้กล่าวถึง การจัดตั้งองค์กรประชาชนให้สามารถพึ่งตนเองได้นั้น ควรจะมีปัจจัยอื่นๆ ซึ่งเสนอเป็นสมมติฐาน โดยสรุปดังนี้

1) ความสำเร็จขององค์กรประชาชนต้องขึ้นอยู่กับ การมีจำนวนผู้นำพอสมควรในชุมชนที่มีความเข้าใจ เรื่องความสำคัญขององค์กรประชาชน และผู้นำเหล่านี้จะต้องมีความบริสุทธิ์ใจ ความซื่อสัตย์ และความจริงใจต่อประชาชน

2) ความจำเป็นของการมีองค์กรประชาชน และสามารถดำเนินกิจกรรมได้ก็ต่อเมื่อวัตถุประสงค์ของการจัดองค์กรประชาชน แน่ชัดว่า ตั้งขึ้นมาเพื่อต่อสู้กับใคร และต้องการรวมตัวกันต่อสู้เพื่อสมาชิกในเรื่องอะไร

3) ในระยะเริ่มต้นของการจัดตั้งองค์กร ประชาชนจะต้องอาศัยบุคคล ผู้รู้ อาจจะเป็นประชาชนทั่วไป ผู้นำหรือบุคคลภายนอกที่เก่ง และบริสุทธิ์ใจเป็นผู้แนะนำและต้องการได้สนับสนุน เรื่องการทำความเข้าใจกับสมาชิกผู้ก่อตั้งอย่างต่อเนื่องต่อไป อีกระยะหนึ่งการช่วยเหลือด้านอื่นๆ มีความจำเป็นน้อยกว่าเรื่องการทำความเข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดตั้ง

4. หากทำให้เกิดการจัดตั้งองค์กรประชาชนในระดับหมู่บ้านมีความสามารถพึ่งตนเองได้ ต้องมีการจัดองค์กรระดับจังหวัด หรือมีหน่วยงานระดับจังหวัด ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในด้านการติดต่อ กิจกรรมอื่นๆ ที่เกินความสามารถขององค์กรจัดตั้งในระดับหมู่บ้าน

5. ในบรรดาการจัดตั้งองค์กรประชาชนที่สำคัญ และตรงกับความต้องการของชาวบ้าน คือ องค์กรจัดตั้งที่เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจ องค์กรด้านสังคม ศาสนา และการปกครอง ชาวบ้านได้มีการรวมตัวทำกันอยู่แล้ว และสามารถทำกันได้เมื่อกิจกรรมเกิดขึ้น ราชการและหน่วยงานภายนอกไม่ควรเข้าแทรกแซงองค์กรด้านเศรษฐกิจมากขึ้น นอกจากความรู้ด้านการบัญชีและการเงิน การนำเงินหรือประโยชน์ไปล่อให้มีการตั้งกลุ่มล้มเหลว ผู้กรทำทำความเข้าใจที่แท้จริงไม่ได้

นโยบายการพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)

จากทิศทางการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เน้นการพัฒนาศักยภาพของคน มีภูมิปัญญา ความคิดที่จะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ มีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการส่งเสริมบทบาทของสตรี สร้างโอกาสให้สตรีเป็นพลังการพัฒนาและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกระดับ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกของสมาชิกครอบครัว ชุมชน สังคม และยกระดับสถานภาพสตรีให้สูงขึ้น เป็นที่ยอมรับในสังคมและสร้างความสมดุลของการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน ทั้งนี้ด้วยความร่วมมือของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ในการที่จะส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของสตรี โดยเฉพาะกรมพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐบาล ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

กรมพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐบาล มีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้ตระหนักความสำคัญในปัญหาของสตรี จึงได้เริ่มดำเนินการพัฒนาสตรี โดยวางแผนให้สอดคล้องกับนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาสตรีระยะยาว และแผนแม่บทของกระทรวงมหาดไทย (อภย จันทนจุลกะ. 2539 : 1-3) โดยมีวัตถุประสงค์

- เพื่อมุ่งให้สตรีมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตามเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ) และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย

- ให้การส่งเสริมและพัฒนาสตรีให้มีความรู้ ความสามารถ มีศักยภาพในสังคม และส่งเสริมให้สตรีมีบทบาท ในการพัฒนาชุมชนและสังคมมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันกรมการพัฒนาชุมชน ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาสตรี ดังนี้

1. การจัดตั้งและพัฒนาองค์กรสตรี
2. การส่งเสริมอาชีพสตรี
3. การส่งเสริมครอบครัวพัฒนา
4. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันสตรีเข้ามามีบทบาททางการเมืองการปกครองมากขึ้น มีสตรีเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประมาณกว่า 900 คน มีนายอำเภอ รองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดที่เป็นหญิง ทางการเมืองมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสมาชิก และรัฐมนตรีหญิง ซึ่งมีความรู้ความสามารถ และได้รับการยอมรับ ซึ่งแนวโน้มในอนาคต สตรีเข้าไปมีบทบาทในการปกครองระดับท้องถิ่น และบทบาทในทางการเมืองยิ่งขึ้น เป็นผู้ที่มีคุณภาพ ศักยภาพ มีความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับของสังคม และเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท (Rural Development)

เมื่อพูดถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศแล้ว คำว่า พัฒนาชุมชน (Community Development) เป็นคำที่มีผู้นำมาใช้อย่างแพร่หลายและให้คำจำกัดความไว้มากมาย ส่วนใหญ่ได้ให้คำจำกัดความของการพัฒนาชุมชนไว้สอดคล้องกัน ดังนี้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2523 : 8) ได้อธิบายความหมายว่า การพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ กล่าวคือ เป็นการจูงใจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนต่างๆ ในชุมชนจากสภาพที่ไม่พึงปรารถนาไปสู่สภาพที่พึงปรารถนา อันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้

सनานจิตร สุคนธ์ทรัพย์ (2525 : 133) อธิบายความหมายของการพัฒนาชุมชน ซึ่งองค์การสหประชาชาติให้นิยามไว้ว่า การพัฒนาชุมชนที่นานาชาติใช้อยู่ หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อผสมผสานชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และช่วยให้ชุมชนสามารถอุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่

จึงอาจสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพขององค์ประกอบต่างๆ ในชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ไปสู่สภาพที่พึงปรารถนา โดยความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน

คำว่า พัฒนาชนบท (Rural Development) โดยความหมายแล้วต่างก็มีความหมายและหลักการอย่างเดียวกันคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น หรือเจริญขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามแผน (Planned or Directed Change) อย่างหนึ่ง โดยผู้ที่อยู่ภายนอกชุมชนจะพบว่า สังคมควรจะได้มีการเปลี่ยนแปลง หรือควรจะได้มีการวางแผน และกำหนดเป้าหมายให้ชุมชนนั้นใหม่ โดยพยายามนำเอาวัฒนธรรมหรือสิ่งเปลี่ยนแปลงใหม่ (Innovation) เข้ามายังชุมชนนั้น ซึ่งสิ่งเปลี่ยนแปลงใหม่ อาจหมายถึง ความคิดอ่าน การแต่งกาย การกินอยู่ ความก้าวหน้าทางวิชาการ ตลอดจนการให้คำแนะนำในด้านต่างๆ แก่ชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนหรือพัฒนาชนบทนี้ มาจากแนวคิดพื้นฐาน 4 ประการคือ

1. เป็นการช่วยเหลือตนเอง และการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถช่วยตนเองได้ โดยหลักการนี้ถือว่า ให้ประชาชนช่วยตัวเองให้มากที่สุด ไม่ว่าจะป็นรูปของวัสดุ แรงงาน หรือทรัพย์สิน รัฐบาลจะเข้าไปช่วยเหลือก็ต่อเมื่อจำเป็นหรือเกินกำลังของชาวบ้านที่จะทำได้เท่านั้น
2. เป็นการมุ่งที่จะพัฒนาคุณภาพของคนให้ดีขึ้น เพราะทราบดีที่คุณภาพของคนในหมู่บ้านดี การพัฒนาด้านอื่นๆ ก็จะติดตามมาด้วย ดังนั้น เพื่อให้บรรลุผลตามหลักการนี้ งานพัฒนา

ชนบทจึงจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถและความมั่นใจในตนเอง

3. เป็นการดำเนินงานที่ยึดหลักประชาธิปไตยเป็นสำคัญ ทั้งนี้หมายความว่า ทุกคนจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกันในการดำเนินงาน ไม่มีความแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็น เพศ อายุ ฐานะ หรือระดับการศึกษา

4. เป็นการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามแผน และเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องตามแบบฉบับที่ดีงาม ทั้งนี้ โดยการยึดสภาพความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของชุมชนเป็นหลัก แต่การพัฒนาดังกล่าว จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและความสมดุลย์ของความเจริญก้าวหน้าประกอบด้วย ไม่เช่นนั้น จะเป็นการพัฒนาเพียงด้านใดด้านหนึ่ง เช่น มุ่งพัฒนาแต่ทางวัตถุ โดยไม่พัฒนาทางจิตใจ ทำให้ชุมชนเกิดปัญหา เนื่องจากความไม่สมดุลย์กันของการพัฒนาด้านต่างๆ ดังกล่าว

จากแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การพัฒนาชนบท นั้น เป็นทั้ง

1. ปรัชญา (Philosophy) คือ งานพัฒนาชนบทเป็นปรัชญาของการทำงาน โดยมีรากฐานของความสำเร็จอยู่บนความร่วมมือ ร่วมใจ ของบุคคลหลายๆ ฝ่าย
2. เป็นกรรมวิธี (Process) หมายความว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงเป็นขั้นๆ จากสถานการณ์หนึ่งไปสู่อีกสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น
3. เป็นวิธีการ (Method) คือ วิธีการที่จะนำการพัฒนาชนบทไปสู่จุดหมายปลายทาง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เพื่อให้สามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนต่อไปจนสำเร็จกรรมวิธี
4. เป็นโครงการ (Program) ซึ่งประกอบด้วย การวางระเบียบแบบแผนและรายละเอียดต่างๆ ซึ่งระบุถึงกิจกรรมที่จะดำเนินการ ควรจะทำอะไรก่อนหรือหลัง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกหลักการและมีเหตุผล
5. เป็นขบวนการ (Movement) ถือว่า งานพัฒนาชนบทเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในทางจิตใจ ที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน กล่าวคือ มีการเคลื่อนไหวทางจิตใจในทางนิยมชมชื่น หรือไม่เห็นด้วย หรือเป็นกลาง หากไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจก็จะเกิดการต่อสู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

จากแนวคิดนี้ก็ได้กลายเป็นหลักของการพัฒนาชุมชนในชนบทที่สำคัญๆ คือ

1. การพัฒนาชนบท เป็นการพัฒนาหมู่บ้านในชนบท ให้เจริญพร้อมกันทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นตัวบุคคล สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม หรือวัฒนธรรม
2. เป็นการยึดประชาชนเป็นหลักในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการช่วยตัวเองของประชาชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนา หรือการคิดริเริ่ม โครงการพัฒนาต่างๆ เพราะงานพัฒนาชุมชนในชนบท

ต้องยึดถือความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของประชาชนเป็นหลัก คั้งนั้น การให้โอกาสประชาชน
 ดำเนินการเองแล้ว จะช่วยให้เขาเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และในขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนา
 ความรู้ ความสามารถไปในตัวด้วย

3. เป็นการใช้กำลังทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น อย่างเต็มที่ ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ทรัพยากรมนุษย์
- 2) วัสดุที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น ดิน ไม้ แร่ธาตุ
- 3) สถาบันต่างๆ ในชนบท ได้แก่ วัด โรงเรียน กลุ่มต่างๆ

4. เป็นการดำเนินการอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย แผนการหรือการดำเนินงาน
 พัฒนาจะต้องมาจากประชาชน โดยไม่แบ่งชั้นวรรณะ ทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกันในการแสดง
 ความคิดเห็น

5. เป็นการใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น เนื่องจากผู้นำเป็นบุคคลที่ประชาชนให้การ
 ยอมรับนับถือ ดังนั้น การนำสิ่งเปลี่ยนแปลง หรือความคิดใหม่ๆ จะมุ่งไปสู่ผู้นำท้องถิ่นก่อน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการพัฒนาชนบทอยู่ที่การจะนำ
 ประชาชนเข้าร่วมโครงการปรับปรุงความเป็นอยู่และสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนของตนเอง คั้งนั้น
 หากโครงการใดดำเนินการโดยไม่มีประชาชนในชุมชนนั้นเข้าร่วมด้วย ก็ไม่เรียกว่า การพัฒนา
 ชุมชนนั้นๆ ด้วยเหตุนี้ ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนในชนบทจึงอยู่ที่การดำเนินงาน ซึ่งอาจจะ
 เป็นการปรับปรุงอาชีพ การศึกษา สาธารณสุข และด้านอื่นๆ แต่ข้อสำคัญของการดำเนินงานจะ
 ต้องให้ประชาชนในชุมชนนั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย ประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายต่างก็เห็นความ
 สำคัญข้อนี้ จึงให้ความสำคัญกับงานการพัฒนาชนบทเป็นอย่างสูง และประเทศไทยก็ให้ความสำคัญ
 ต่องานพัฒนาชนบทมากเช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 ฉบับที่ 8 ก็ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจน

ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่ม

แคสเทล (Cattell, 1971 : 24) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีด้วยบุคลิกภาพของกลุ่ม (Group
 Syntality Theory) ประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ส่วนแรก
 เกี่ยวกับมิติต่างๆ (Dimensions) ของกลุ่ม และส่วนที่สองเกี่ยวกับพลวัตของบุคลิกภาพของกลุ่ม
 (Dynamics of Syntality)

ในส่วนแรกที่เกี่ยวข้องกับมิติต่างๆ ของกลุ่มนั้น ประกอบไปด้วยลักษณะของประชากรหรือ
 สมาชิกในกลุ่ม (Population Traits) ลักษณะของบุคลิกภาพของกลุ่ม (Syntality Traits) และลักษณะของ

โครงสร้างภายใน (Characteristics of Internal Structure) ถ้าจะกล่าวอธิบายให้ละเอียดได้ดังนี้ (สุรินทร์ สรงสระแก้ว, 2536 : 16-17)

1. ลักษณะของประชากร หมายถึง ลักษณะต่างๆ ของบุคคลแต่ละคนที่มารวมกัน เข้าเป็นกลุ่ม ซึ่งลักษณะเหล่านี้เป็นลักษณะเฉพาะตัวบุคคล เช่น ระดับสติปัญญา ทักษะคิด ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ ถ้าพูดถึงลักษณะของประชากรทั้งกลุ่ม (Cattell, 1971 : 24) จะพูดถึง ลักษณะรวมๆ ของประชากรนั่นเอง

2. บุคลิกภาพของกลุ่ม หมายถึง พลังหรือผลที่กลุ่มทั้งกลุ่มสามารถบันดาลให้บังเกิดขึ้น ซึ่งพลังอันนั้น อาจจะแสดงต่อกลุ่มอื่นๆ หรือต่อสิ่งที่อยู่รอบข้างก็ได้ บุคลิกภาพของกลุ่มเป็นอย่างไร อาจจะรู้ได้จากพฤติกรรมที่กลุ่มแสดงออกไปแล้ว และอาจจะครอบคลุมไปถึงวิธีการตัดสินใจต่างๆ ของกลุ่มอีกด้วย

3. ลักษณะโครงสร้างภายในกลุ่ม หมายถึง สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกภายใน กลุ่มตัวอย่างของโครงสร้างภายใน เช่น บทบาทของสมาชิกแต่ละคน ตำแหน่งที่สมาชิกแต่ละคนอยู่ กลุ่มเล็กกลุ่มน้อยในกลุ่ม และช่วยการสื่อสารภายในกลุ่ม เป็นต้น

ความเป็นมาและแนวคิดในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

ในปี 2525 รัฐบาลได้ประกาศนโยบายและแนวทางในการพัฒนาชนบทที่ชัดเจนเรียกว่า การพัฒนาชนบทใหม่ หรือเรียกว่า ระบบ กชช. (ระบบคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ) โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษ กับการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ชนบท จำนวน 38 จังหวัด 288 อำเภอ และ 12,586 หมู่บ้าน ครอบคลุมประชากร 7.8 ล้านคน มีโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา รวม 33 โครงการ จากการผนึกกำลังของ 4 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ ต่อมาในปี 2527 ได้ขยายขอบเขต การปฏิบัติงาน กชช. ให้ครอบคลุมการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ทั่วไปทั่วประเทศ ด้วยการให้จังหวัด จัดทำ “แผนพัฒนาจังหวัดประจำปี” เสนอให้ 4 กระทรวงหลักดังกล่าว พิจารณานุมัติโครงการ งบประมาณของกระทรวง และกรมในสังกัด โดยได้กำหนดหลักการที่สำคัญในการวางแผนพัฒนา จังหวัดอยู่ 3 ประการคือ ให้มีการประสานระหว่างระดับต่างๆ ในแนวคิด ซึ่งเป็นการกำหนด โครงสร้างองค์กรและบทบาทหน้าที่ ในแต่ละระดับตั้งแต่หมู่บ้าน ระบบคณะกรรมการพัฒนาชนบท ระดับหมู่บ้าน (กม.) ตำบล ระบบคณะกรรมการพัฒนาชนบทระดับตำบล (กสท.) อำเภอ ระบบ คณะกรรมการพัฒนาชนบทระดับอำเภอ(กพอ.) และจังหวัด ระบบคณะกรรมการพัฒนาชนบท ระดับจังหวัด (กพจ.) จนถึงระดับชาติ (กชช.) และเปิดโอกาสให้มีการประสานงานระหว่าง สาขาในแวนอน โดยกำหนดวิธีการและขั้นตอนการประสานแผน ระหว่างกระทรวงทั้งในระดับ

ส่วนกลาง และจังหวัด รวมทั้งได้มีการปรับระบบโครงการ (Project) เป็นระบบแผน (Plan) จากแผนพัฒนาระดับตำบล แผนพัฒนาระดับอำเภอ แผนพัฒนาระดับจังหวัด แผนพัฒนาระดับกระทรวง จนถึงแผนพัฒนาระดับชาติ โดยยึดพื้นที่เป้าหมายเป็นหลัก

การจัดระบบการวางแผนพัฒนาจังหวัดดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดการผ่นึกกำลังจากกระทรวงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท และส่งผลให้มีการประสานงานกันตั้งแต่ระดับชาติ ลงไปจนถึงจังหวัด อำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน โดยมีการดำเนินการร่วมกัน เป็นแผนอย่างมีระบบ เกิดการผสมผสานสอดคล้องและต่อเนื่องของโครงการ ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้เข้าใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทมากขึ้น

ทั้งนี้ โดยการเน้นการประสานระหว่างหน่วยงานของรัฐ และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ การพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ยังคงมีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) โดยให้ความสำคัญกับการแก้ไข ปัญหาพื้นฐานของคนในชนบท แต่เนื่องจากโครงสร้างสังคมไทยค่อยๆ เปลี่ยนไป จากสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมืองมากขึ้น โดยชุมชนเมืองมีแนวโน้มเติบโตอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นฐานการผลิตและจ้างงานทางด้านอุตสาหกรรม และหลักการที่รองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่เมืองมากขึ้น ดังนั้น ตามมติคณะกรรมการพัฒนาชนบทและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค (กชช.ภ.) เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2536 ได้กำหนดให้ปรับปรุงระบบการวางแผนพัฒนาจังหวัดให้มีประสิทธิภาพ และมีมติเพิ่มเติม เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2537 ให้ยึดหลักการพัฒนาชนบทภายใต้ระบบ กชช.ภ. ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) โดยให้ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 และปรับให้จังหวัด “เป็นศูนย์กลาง” ของการประสานการบริหารการพัฒนาชนบทในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

การส่งเสริมพัฒนาอาชีพเสริมของสตรีตามระบบงานพัฒนาชนบท (กชช.ภ.) ตามความเป็นจริงแล้วหน่วยงานของรัฐได้ประสานความร่วมมือในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะพัฒนาตนเองในท้องถิ่นอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็น 6 กระทรวงหลัก และอีก 2 กระทรวงเสริมที่เพิ่มตามมาเพื่อที่จะช่วยกันร่วมมือพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะการหาอาชีพเสริมที่จะทำรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำการเกษตรหรือการว่างจากฤดูเก็บเกี่ยวก็ตาม โดยมุ่งเน้นที่กลุ่มสตรีและผู้ที่ด้อยโอกาส ให้มีส่วนได้พัฒนาตนเองจากระดับหนึ่ง ไปสู่อีกระดับหนึ่งทำให้ประชากรในท้องถิ่นมีศักยภาพและมีประสิทธิภาพมากขึ้น กลุ่มแม่บ้านสตรีในอำเภอประทายก็เป็นกลุ่มที่ได้รับการยอมรับในชุมชนและในเขตใกล้เคียงถึงบทบาทที่สามารถพัฒนาตนเองขึ้นมาได้ ด้วยการนำเศษวัสดุที่เหลือใช้มาประดิษฐ์เป็นตุ๊กตาเศษผ้า ที่นำกลับมาใช้ได้ให้เกิดประโยชน์อีกครั้ง โดยทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้นกว่าชนบทอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียง

บทบาทของผู้นำในท้องถิ่นในด้านการศึกษานอกโรงเรียน

ความหมายของผู้นำและผู้นำท้องถิ่น ได้มีนักวิชาการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของผู้นำและผู้นำชุมชนไว้ ดังนี้

ประยูทธ สุวรรณโกตา (2522 : 33) ได้ให้คำอธิบายว่า ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่ช่วยให้ผู้อื่นหรือชุมชน ได้มีการตกลงกัน และพยายามหาทางให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ พฤติกรรมของผู้นำท้องถิ่นจะมีอิทธิพลเหนือประชาชนในท้องถิ่นนั้น อันจะก่อให้เกิดการร่วมมือกันทำงานโดยมุ่งความสำเร็จของชุมชนเป็นสำคัญ

ทวี ทิมขำ (2528 : 171) ได้รวบรวมความหมายของผู้นำท้องถิ่นจากแหล่งอ้างอิง ดังนี้ ผู้นำท้องถิ่น คือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง เลือกตั้งเป็นสมาชิกที่มีอิทธิพลในกลุ่มระดับท้องถิ่นที่สามารถปกครองบังคับบัญชา ชุมชน ราษฎร บังคับ ออกคำสั่ง ให้สมาชิกในกลุ่มปฏิบัติตามได้

ภิญโญ สาร (2533 : 344) ได้ให้ความหมายว่า ผู้นำ คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มหลายๆ คนที่มีอำนาจมีอิทธิพล หรือความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือคำสั่งของเขาได้ ผู้นำมีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติตนหรือพฤติกรรมของผู้อื่น

จากการที่นักวิชาการหลายๆท่าน ได้ให้ความเห็นในเรื่องของผู้นำและผู้นำท้องถิ่นไว้พอจะกล่าวสรุปได้ ดังนี้ว่า

ผู้นำท้องถิ่น คือ บุคคลที่มีบุคลิกภาพเด่นประกอบกับมีคุณลักษณะ และความสามารถพิเศษ ซึ่งคนในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้นๆ ให้ความเคารพนับถือและเชื่อฟัง

ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง ผู้มีบุคลิกภาพเด่นประกอบกับความสามารถเป็นพิเศษ ในกลุ่มคนหรือในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งในกลุ่มแต่ละกลุ่มย่อมประกอบด้วยบุคคลที่มีบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ หรือทักษะแตกต่างกันไป ในขณะที่ทุกคนมีความผูกพันซึ่งกันและกัน ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มจะต้องยอมรับนับถือความคิดซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุจากสถานการณ์ที่บีบตัวขึ้นจึงผลักดันให้สมาชิกของกลุ่มบางคน กลายเป็นผู้นำและบางคนกลายเป็นผู้ตาม ส่วนประกอบที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผู้นำย่อมมาจากลักษณะพิเศษประจำตัว เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม ความโอบอ้อมอารี และความเสียสละ

โดยสรุปแล้วผู้นำหรือผู้นำท้องถิ่น คือ บุคคลที่มีอำนาจเหนือบุคคลอื่นในกลุ่มเป็นที่ยอมรับและเชื่อฟังของสมาชิกในกลุ่มที่จะปฏิบัติตามความคิดเห็นหรือคำสั่ง สามารถให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสิ่งที่ผู้อื่นร้องขอ

ผู้นำท้องถิ่นเป็นกลุ่มบุคคลที่สำคัญ ในการริเริ่มพัฒนาและปรับปรุงชุมชนของตนให้เจริญ ดังนั้นผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้นำในงานพัฒนาชนบท เป็นผู้เผยแพร่ความรู้ ความคิดต่างๆ เป็นครูผู้สอนชาวบ้านในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดกลุ่มร่วมกับลูกบ้าน วิเคราะห์สภาพ

ปัญหา และความต้องการของหมู่บ้านเป็นตัวแทนประชาชน ชี้แจงปัญหาและความต้องการของหมู่บ้าน โดยเป็นผู้อำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ

นอกจากนี้ ผู้นำท้องถิ่น สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ (สุนทร พูนเอียด. 2531 : 160)

1. ผู้นำแบบทางการ (Formal Leadership) เป็นผู้นำที่มีตำแหน่งฐานะความรับผิดชอบแบบทางการ โดยวิธีการคัดเลือก หรือแต่งตั้งจากกรรมวิธีที่หน่วยงานของรัฐ เป็นผู้กำหนดซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1) ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน แพทย์ประจำตำบล

2) คณะกรรมการต่างๆ ขององค์กรชุมชน กลุ่มชาวนา คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล เป็นต้น

ผู้นำท้องถิ่นแบบนี้ มีตำแหน่งอำนาจหน้าที่ ของทางราชการตั้งอยู่ ตำแหน่งเหล่านี้เป็นไปโดยการเลือกตั้ง แต่งตั้ง และประกาศเป็นทางการให้ทราบ

2. ผู้นำไม่เป็นทางการ (Informal Leadership) เป็นผู้นำตามธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นจากการปะทะสัมพันธ์กับชาวบ้านอย่างไม่เป็นทางการมาเป็นเวลานาน แล้วประชาชนในท้องถิ่น ได้ให้ความไว้วางใจให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชน หรือกลุ่มผู้นำท้องถิ่นในลักษณะนี้ เรียกว่า ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ เช่น สมาชิกอาวุโสที่สุดของครอบครัว ข้าราชการบำนาญหรือครูอาวุโสเก่าแก่ ผู้มีความรู้ชำนาญพิเศษ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการด้านอาชีพและกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน มีหลายท่านได้ให้ความเห็น ดังนี้

จ่านงค์ แก้วคง (2521 : 49-51) ได้ศึกษาความต้องการในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาเกษตรกรรมของเกษตรกรอำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่า เกษตรกรมีความสนใจและต้องการที่เข้าฝึกอบรมมาก ทั้งนี้เพื่อจะได้นำความรู้และเทคนิคใหม่ๆ ไปปรับปรุงการประกอบอาชีพของตนให้ดีขึ้น และเกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจัดการฝึกอบรมประมาณเดือนมีนาคม ซึ่งเป็นช่วงเสร็จสิ้นการเก็บเกี่ยว และควรใช้เวลาในการฝึกอบรมระหว่าง 1-7 วัน โดยฝึกอบรมตลอดทั้งวันติดต่อกัน

สุริศา แสนสุข (2527 : 292-295) ได้ศึกษาหน่วยงานรัฐบาลในการให้การศึกษแก่สตรีไทย เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยศึกษาจากเจ้าหน้าที่ที่ทำงานในหน่วยงานรัฐบาลที่มีบทบาทในการให้การศึกษแก่สตรี 5 แห่ง จำนวน 242 คน ผลการวิจัยสามารถสรุปความคิดของเจ้าหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ให้การศึกษาด้านอาชีพเพื่อส่งเสริมให้ประหยัด เห็นว่าให้มากที่สุดในด้านคหกรรม และประดิษฐ์สิ่งของจากเศษวัสดุเหลือใช้ ส่วนที่จัดได้น้อยได้แก่ด้านหัตถกรรมเกษตร การเก็บถนอม และแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และการเพาะปลูก

2. ให้การศึกษาด้านอาชีพเพื่อส่งเสริมการเพิ่มพูนรายได้ เห็นว่าจัดให้มากที่สุดในด้านคหกรรม หัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน ส่วนที่จัดได้น้อย ได้แก่การประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องประดับ และกรรมวิธีการผลิต การเกษตรกรรมแผนใหม่

3. ให้การศึกษาด้านอาชีพเพื่อให้ยึดเป็นอาชีพ เห็นว่า จัดให้มากในด้านคหกรรม ส่วนที่จัดได้น้อย ได้แก่ ด้านหัตถกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน ธุรกิจ และเลขานุการ

จิรพรรณ กาญจนจิตรรา (2528 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาชนบท พบว่า โครงการอบรมมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีชนบท แต่มีสตรีส่วนน้อยเท่านั้นที่มีโอกาส เข้ารับการฝึกอบรมเนื้อหาที่สตรีชนบทสนใจ ได้แก่ การทำอาหาร การเลี้ยงเด็ก การปรับปรุงบ้านเรือน และการตัดเย็บตามลำดับ

จรูญ มะลาดวง (2532 : 84-85) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการด้านการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาอาชีพสตรีในชนบท พบว่า ทางด้านช่วงเวลาในการเข้ารับการฝึกอบรม ต้องการฝึกอบรมหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว รองลงมาคือ ก่อนการปักดำ ซึ่งอยู่ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ช่วงที่ว่างจากงานในไร่นา เป็นหน้าแล้ง และสตรีในชนบทส่วนใหญ่ว่างงาน นอกจากนี้ พบว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมด้านวิชาชีพนั้น กลุ่มตัวอย่างคาดคะเนว่า จะนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในทางที่จะทำให้ตนเอง และครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงมา คือการเพิ่มพูนความรู้ให้ตนเอง นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อเพิ่มเติม สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ยังเป็นโสด นั้น ต้องการนำไปใช้เพื่อเพิ่มพูนรายได้มากที่สุด รองลงมา คือ เพื่อเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อ ในฐานะที่กลุ่มตัวอย่างที่สมรสแล้ว ต้องการนำไปใช้ เพื่อเพิ่มพูนรายได้เป็นอันดับแรก และรองลงมา คือเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเอง

และจากผลการวิจัยของ ดร.เพ็ญแข ประจันปัจจนิก (2533 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง โครงการวิจัยโครงสร้างเชิงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และลักษณะเชิงประชากร พบว่า ในโครงสร้างเชิงเศรษฐกิจ ได้แก่ ลักษณะการทำมาหากิน อาชีพ รายได้ นั้น ประชากรในภูมิภาคนี้ยังคงมีรูปแบบการทำมาหากินแบบเดิม คือ การทำการเกษตรกรรม หรือการทำนา เป็นงานหลัก โดยอาศัยแรงงานจากครอบครัว มีงานรับจ้างเล็กๆ น้อยๆ ส่วนข้อเสนอแนะในการปฏิบัติของผลวิจัยนั้น มีดังนี้คือ ควรเร่งรัดพัฒนาในด้านอาชีพของประชากร ในภูมิภาคนี้ ควรมีการฝึกฝนอาชีพอื่นๆ ที่ใหม่ๆ และมีรายได้ดีแก่ชาวบ้านด้วย นอกเหนือไปจากการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม หรือทำนาเป็นหลัก และมีงานรองคือ ค้าขาย หรือรับจ้าง จากการศึกษาวิจัยนี้

พบว่า ถึงแม้ว่าการทำนาจะเป็นอาชีพที่เป็นหลัก และมีการถ่ายทอดจากบิดาสู่บุตรก็ตาม แต่ก็ยังมีเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างเป็นอันมากที่อยากเปลี่ยนงาน แต่ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร จึงควรมีการนำเอาอาชีพใหม่ๆ ที่มั่นคงมีรายได้ดี เข้าไปให้ชาวบ้านได้ยึดเป็นอาชีพอย่างหนึ่งด้วย และจากรูปแบบโครงสร้างในเชิงวัฒนธรรมที่เน้นความสำคัญของฝ่ายหญิงนั้น เป็นผลให้ฝ่ายหญิงมีสถานภาพสูงในครอบครัว และในชุมชนด้วย ดังนั้น จึงควรส่งเสริมการประกอบอาชีพใหม่ของหญิง เพื่อให้มีรายได้มาช่วยครอบครัวอีกส่วนหนึ่งด้วย

บวร พุทธวงนะ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสตรีไทยในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความต้องการอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มพูนรายได้มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันค่าครองชีพสูงมาก จึงทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย

สัททยา ของกุลเลีย (Choangalia, Satasays. 1977 : 279-280) ได้ศึกษาบทบาทของสตรีไทยในการหารายได้ช่วยเหลือฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว พบว่า สตรีไทยในชนบทส่วนใหญ่ละทิ้งอาชีพในชนบทมาประกอบอาชีพในเมือง เพราะในชนบทมีงานให้ทำน้อยสตรีในชนบทมีความรู้ความสามารถในการทำงานน้อย แต่มีเวลาว่างมาก และมีความสนใจที่จะหารายได้ เพื่อช่วยเหลือครอบครัว

บทที่ 8

ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนบ้านสระจันท์

ประวัติและความเป็นมา

แต่เดิมบ้านสระจันท์ชาวบ้านจะมีอาชีพทำไร่ทำนา และหาของป่า มีชายแก่คนหนึ่งชื่อ ตาจันท์ ไปเกี่ยวหญ้าเลี้ยงสัตว์ เจอเสือโคร่ง โคนเสือตะปบเพราะในสมัยก่อนนั้นเป็นป่ารกมาก ที่ตรงนั้นจึงได้ชื่อว่า คอนตาจันท์ ต่อมาเรียกใหม่ว่า บ้านสระจันท์ ในปี พ.ศ. 2450 (ทะเบียนประวัติหมู่บ้านในเขตอำเภอประทาย. 2538 : 41) ครั้งแรกมีครอบครัวมาตั้งรกรากบ้านสระจันท์ อยู่ 1 ครอบครัว รวมทั้งหมด 11 คน ซึ่งเป็นครอบครัวของคุณยายรีน โพธิ์พุทรา ขณะนั้นท่านมีอายุได้ 7 ขวบ ต่อมาลูกหลานได้อพยพติดตามมา เมื่อก่อนตรงที่แห่งนี้มีบ้านตั้งอยู่หลังเดียว ต่อมา มีประชากรอพยพมาตั้งถิ่นฐานเพิ่มขึ้น จึงเรียกว่า ตลาดน้อย หมู่บ้านอื่นๆ ที่อยู่ห่างไกลในตำบลต่างๆ เช่น บ้านหันห้วยทราย บ้านหนองช่างตาย ฯลฯ จะนำสินค้ามาจำหน่ายและรับซื้อสินค้าไปส่งอำเภอ บัวใหญ่ (เดิมชื่อ อำเภอนอก สมัยนั้นอำเภอประทายยังขึ้นกับอำเภอบัวใหญ่) หรือที่โคราช ต่อมา มีถนนตัดผ่านไปยังอำเภอประทาย และถนนสายนี้เป็นสายยุทธศาสตร์ที่จะผ่านไปยังอินโดจีน ซึ่งมีความเจริญมาก ประจวบกับเกิดสภาวะแห้งแล้ง จึงย้ายไปขายยังถิ่นอื่น แต่ยังคงเรียกบ้านสระจันท์ว่า ตลาดน้อย อยู่จนถึงปัจจุบันนี้

ที่ตั้งและอาณาเขต

ปัจจุบันหมู่บ้านสระจันท์ ตั้งอยู่หมู่ที่ 11 ตำบลกระทุ่มราย ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอประทาย ห่างจากที่ตั้งอำเภอประทายระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร และห่างจากที่ตั้งจังหวัด นครราชสีมา ระยะทางประมาณ 108 กิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด นครราชสีมา มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านและตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศตะวันออก	ติดกับหมู่ที่ 9 ตำบลหนองพลวง	อำเภอประทาย
ทิศตะวันตก	ติดกับหมู่ที่ 13 ตำบลทุ่งสว่าง	อำเภอประทาย
ทิศเหนือ	ติดกับหมู่ที่ 2 ตำบลหันห้วยทราย	อำเภอประทาย
ทิศใต้	ติดกับหมู่ที่ 4 ตำบลนางรำ	อำเภอประทาย

สภาพภูมิประเทศ

พื้นที่บ้านสระจันทร์ เป็นที่ราบสูง ลักษณะดินเป็นดินเค็ม ไม่มีสถานที่ท่องเที่ยว
(แผนพัฒนาตำบลกระทุมทราย. 2541 : 2)

สภาพทางการศึกษา

บ้านสระจันทร์ มีโรงเรียนบ้านกระทุมทราย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ
จัดการศึกษาระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีครูจำนวน 22 คน เป็นโรงเรียนขยาย
โอกาสทางการศึกษา มีเด็กที่จบการศึกษาเรียนต่อในระดับสูงกว่าภาคบังคับถึง 95% โดยไปศึกษา
ต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอประทาย มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง มีวัด
จำนวน 2 แห่ง คือ วัดบ้านสระจันทร์ และวัดบ้านกระทุมทราย ที่ชาวบ้านได้ทำบุญและจัดงาน
ประเพณีต่างๆ อยู่เสมอ

ตาราง 1 ข้อมูลทางการศึกษาของประชากรบ้านสระจันทร์ หมู่ 11 ปี พ.ศ. 2541

ระดับการศึกษา	กำลังศึกษา		สำเร็จการศึกษา		รวม	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ประถมศึกษา	118	41.11	42	37.17	160	40.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	124	43.21	47	41.59	171	42.75
มัธยมศึกษาตอนปลาย	24	8.36	12	10.62	36	9.00
อนุปริญญา	12	4.18	7	6.19	19	4.75
ปริญญาตรี	9	3.14	5	4.42	14	3.50
รวม	287	100.00	113	100.00	400	100.00

แหล่งข้อมูล : ปี 2541 บ้านสระจันทร์ หมู่ 11 ตำบลกระทู้มราช อำเภอประเทาย จังหวัดนครราชสีมา

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษาของประชาชนในหมู่ 11 ตำบลกระทู้มราช อำเภอประเทาย โดยดูภาพรวมจะเห็นว่า ระดับการศึกษาของผู้ที่รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีร้อยละ 37.17 ซึ่งมีจำนวนมากที่สุด ผู้ที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา มีร้อยละ 41.59 รองลงมาจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีร้อยละ 10.62 จบชั้นอนุปริญญา และปริญญาตรี มีร้อยละ 6.19 และ 4.42 การศึกษาของประชากรบ้านสระจันทร์ได้รับการศึกษาในทุกระดับตามลำดับลงมา ซึ่งพบว่าประชากรในชุมชนได้รับการศึกษาตามสภาพความต้องการของตนในชุมชน

สภาพเศรษฐกิจ

ในอดีตประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ฐานะยากจนรายได้ไม่เพียงพอ ประชากรส่วนหนึ่งเดินทางไปประกอบอาชีพที่อื่น รวมทั้งต่างประเทศ โดยมีอาชีพรับจ้างประชากรไม่มีอาชีพรองรับหรืออาชีพเสริม มีเวลาว่างมากหลังจากการทำนา แต่ในปัจจุบันมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรอำเภอประทาย จัดกิจกรรมเสริมอาชีพเกี่ยวกับการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า ให้กับประชากรในชุมชนหมู่บ้านสระจันทร์ ทำให้มีรายได้พิเศษเพิ่มขึ้น ตรงกับนโยบายการพัฒนาส่งเสริมอาชีพเสริมและเพิ่มรายได้ของประชากร (แผนพัฒนาตำบล อำเภอประทาย 2541 : 6)

โดยส่วนรวมจากการสังเกตและสอบถามผู้นำหมู่บ้านในชุมชนสระจันทร์ ทำให้ประเมินได้ว่า ประชาชนในชุมชนสระจันทร์มีฐานะค่อนข้างดี มีสภาพความเป็นอยู่และรายได้ดีกว่าหมู่บ้านชนบทส่วนใหญ่ในอำเภอนี้

ตาราง 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของบ้านสระจันทร์ หมู่ 11 จากแบบสำรวจ จปฐ ประจำปี 2541

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	จำนวน	ร้อยละ	หน่วย
จำนวนครัวเรือน	68	100.00	ครัวเรือน
1. ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร อย่างเดียว	66	97.05	ครัวเรือน
2. ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกินกว่า 1 อย่าง (อาชีพเสริม เช่น ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ ฯ)	47	69.12	ครัวเรือน
3. ครัวเรือนที่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง	45	66.18	ครัวเรือน
4. ครัวเรือนที่ต้องเช่าเพิ่มเติมบางส่วน	5	7.35	ครัวเรือน
5. ครัวเรือนที่ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินทำกินทั้งหมด	8	11.76	ครัวเรือน
6. ผลผลิตข้าวเปลือกโดยเฉลี่ย	850	-	ก.ก./ไร่
7. รายได้เฉลี่ย/ครัวเรือน/ปี	23,000	-	บาท
8. ค่าจ้างแรงงานท้องถิ่น/วัน 1 คน	150-200	-	บาท
9. เครื่องจักรกลในการเกษตร/(รถไถนา)	20	-	คัน
10.รถยนต์	25	-	คัน
11.รถอีแต่น	17	-	คัน
12.รถมอเตอร์ไซด์	68	-	คัน
13.รถจักรยาน	89	-	คัน

จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 68 ครัวเรือน ปรากฏว่า 66 ครัวเรือน หรือร้อยละ 97.05 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยทำนาได้ปีละ 1 ครั้ง และมีการทำอาชีพเสริม อีกทั้งการมีฐานะที่พอจะเลี้ยงตัวเองได้ โดยมีรายได้เฉลี่ย ต่อครัวเรือน จำนวน 23,000 บาท จากรายละเอียดที่แสดงในตาราง

โครงสร้างด้านประชากร

บ้านสระจันทร์ หมู่ที่ 11 ตำบลกระทุ่มราย เป็นชุมชนขนาดกลาง มี 68 ครัวเรือน ประชากรตามการสำรวจสำมะโนครัว ปี พ.ศ. 2541 มี 369 คน แยกเป็น ชาย 199 คน และหญิง 170 คน

ตาราง 3 โครงสร้างอายุของประชากร บ้านสระจันทร์ หมู่ 11 ในปี พ.ศ. 2541

อายุ	จำนวน(คน)	ชาย	หญิง	ร้อยละ
แรกเกิด - 1 ปี	8	7	1	2.16
2 - 5 ปี	12	8	4	3.25
6 - 12 ปี	22	18	4	5.96
13 - 15 ปี	22	18	4	5.96
16 - 18 ปี	10	10	-	2.71
19 - 50 ปี	250	120	130	67.75
51 - 60 ปี	20	8	12	5.42
60 ปีขึ้นไป	25	10	15	6.77
รวมทั้งหมด	369	199	170	100.00

แหล่งข้อมูล : ข้อมูลประจำปี 2541 หมู่ที่ 11 ตำบลกระทุ่มราย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา

จากโครงสร้างด้านอายุของประชาชนที่แสดงในตาราง 3 เป็นการแบ่งกลุ่มอายุของประชาชนตามแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน ปี 2541 เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการพัฒนา ยกย่องระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบทให้ดีขึ้น

จากตาราง 3 พบว่า วัยเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 12 ปี (แรกเกิด -1 ปี, และ 6 - 12 ปี) มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 11.38 ของประชาชนทั้งหมด กลุ่มอายุ 12-18 ปี มีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 73.17 และที่เหลือได้แก่ วัยผู้สูงอายุคือ อายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.77

สภาพทางสังคม

ชุมชนสระจันทร์ มีประชากรจำนวน 369 คน นับถือศาสนาพุทธ มีเป็นจุดศูนย์รวมแห่งศรัทธา คือ วัดสระจันทร์ อีกที่หนึ่งคือ วัดบ้านกระทุ่มราย สภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนมีลักษณะคล้ายคลึงกับชนบทไทยโดยทั่วไป อุปนิสัยใจคอโอบอ้อมอารีเป็นพื้นฐาน การร่วมกิจกรรมต่างๆ จะช่วยเหลือเกื้อกูล มีการรวมกลุ่มจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคี โดยมีพระพุทธศาสนา เป็นหลักยึด เช่น ประเพณีต่างๆ การทำบุญวันสำคัญทางศาสนา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันมาฆบูชา เป็นต้น กิจกรรมด้านประเพณีและวัฒนธรรมในชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นรูปผสมผสาน ระหว่างความเชื่อในพระพุทธศาสนากับความเชื่อตามลัทธิพราหมณ์ รวมทั้งการนับถือผีสายและเทวดา โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เน้นถึงความสามัคคี

ในส่วนที่เป็นกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียน และกิจกรรมการศึกษาเพื่อเรียนรู้ในชุมชนเท่าที่มีอยู่ ได้แก่ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านและหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน เป็นเครื่องมือสำหรับเผยแพร่ข่าวสารการเรียนรู้ของชุมชน และเป็นเครื่องมือเพื่อนัดหมายของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน

ส่วนกำนันคนแรกนั้นชื่อว่า กำนันเพ็ง กล้าหาญ ซึ่งตั้งตัวปกครองลูกบ้านตั้งแต่ พ.ศ. 2463 จนกระทั่งมาถึงกำนันมังกร ช่างการ คนปัจจุบันนี้

สภาพทางสาธารณสุข

ประชากรบ้านสระจันทร์ จำนวน ๐8 คร้วเรือน จำนวน 369 คน มีสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น เนื่องจากมีรายได้จากการประกอบอาชีพเสริม ทำให้มีโอกาสส่งบุตรหลาน เข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าภาคบังคับ ทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น มีการติดต่อสื่อสารจากการกระจายข่าว ในทุกๆ ด้านรวมทั้งด้านความรู้ทางสาธารณสุขด้วย

ดังนั้น การให้บริการด้านสาธารณสุขในหมู่บ้าน จึงได้รับการบริการได้ครบถ้วน ซึ่งมีการให้ความรู้แก่มารดา ในด้านโภชนาการและการเลี้ยงดูเด็ก เพื่อไม่ให้เด็กแรกเกิด - 5 ปี ขาดสารอาหาร เพราะจะทำให้น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ตลอดจนปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการป้องกันโรค ทำให้ชุมชนบ้านสระจันทร์ อยู่ในเกณฑ์ดี มีสภาพทางสาธารณสุขตามการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน ด้านสาธารณสุข ประจำปี พ.ศ. 2541 จำนวน 38 ชื่อ มีรายละเอียดดังแสดงไว้ในตาราง 4 ต่อไปนี้

ตาราง 4 ข้อมูลสาธารณสุขของบ้านสระจันทร์ ประจำปี พ.ศ. 2541

(1) ตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)	(2) เป้าหมาย ปี 2544 (ร้อยละ)	(3) จำนวน ที่ สำรวจ ทั้งหมด	จำนวนที่ผ่านเกณฑ์	
			(4) จำนวน	(5) ร้อยละ
หมวดที่ 1 สุขภาพดี (ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี)				
1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด และฉีดวัคซีนครบ	80	8 คน	8 คน	100
2. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการทำคลอด และการดูแลหลังคลอด	95	8 คน	8 คน	100
3. หญิงตั้งครรภ์ได้กินอาหารอย่างเหมาะสม และเพียงพอ ซึ่งมีผลทำให้เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม	93	8 คน	7 คน	87.50
4. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่อย่างเดียว อย่างน้อย 4 เดือนแรก ติดต่อกัน	30	5 คน	5 คน	100
5. เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคครบ	95	8 คน	8 คน	100
6. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ได้กินอาหารอย่างเหมาะสมและ เพียงพอ	80	20 คน	20 คน	100
7. เด็กอายุ 6-15 ปี ได้กินอาหารถูกต้องครบถ้วน	90	44 คน	44 คน	100
8. เด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ	100	44 คน	44 คน	100
9. คริวเรือนไม่กินอาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่ไม่ทำให้สุก ด้วยความร้อน	90	68 คร.	38 คร.	55.88
10. คริวเรือนมีการบริโภคเกลือไอโอดีน	60	68 คร.	68 คร.	100
11. คริวเรือนได้กินอาหารควบคุมที่มีตรา อย.	85	68 คร.	68 คร.	100
12. คริวเรือนมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้อง เหมาะสม	60	68 คร.	68 คร.	100
หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย (ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม)				
13. คริวเรือนมีที่อยู่อาศัยที่มีสภาพคงทนถาวร อย่างน้อย 5 ปี	95	68 คร.	68 คร.	100
14. คริวเรือนมีและใช้ส้วมถูกหลักสุขาภิบาล	95	68 คร.	68 คร.	98.53
15. คริวเรือนมีน้ำสะอาดบริโภคเพียงพอตลอดปี 5 ลิตรต่อคน ต่อวัน	95	68 คร.	68 คร.	100
16. คริวเรือนจัดบ้านเรือนเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ	60	68 คร.	68 คร.	100
17. คริวเรือนไม่ถูกรบกวนจากเสียง ความสั่นสะเทือน ฝุ่นละออง กลิ่นเหม็น หรือมลพิษทางอากาศ น้ำเสีย ขยะ และสารพิษ	95	68 คร.	68 คร.	100

ตาราง 4 (ต่อ)

(1) ตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)	(2) เป้าหมาย ปี 2544 (ร้อยละ)	(3) จำนวนที่ สำรวจ ทั้งหมด	จำนวนที่ผ่านเกณฑ์	
			(4) จำนวน	(5) ร้อยละ
หมวดที่ 3 ศึกษาด้วนทั่ว (ประชาชนเข้าถึงบริการด้าน การศึกษา)				
18. เด็กอายุ 2-5 ปี ได้รับการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง	90	12 คน	12 คน	100
19. เด็กที่มีอายุครบตามเกณฑ์ได้เข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ	100	22 คน	21 คน	95.45
20. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับได้เข้าศึกษาต่อในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	98	7 คน	5 คน	71.45
21. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ แต่ไม่ได้ศึกษาต่อได้รับการ ฝึกอบรมด้านอาชีพต่างๆ	80	2 คน	0 คน	0
22. คนในครัวเรือน อายุ 14-50 ปี อ่านและเขียนภาษาไทยได้	99	267 คน	267 คน	100
23. ครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ ละ 3 ครั้ง	95	68 คร.	68 คร.	100
24. ครัวเรือนมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์	80	68 คร.	68 คร.	100
หมวดที่ 4 ครอบครัวสุขภาพ				
25. คู่สมรสที่ภรรยาอายุ 15-44 ปี ใช้บริการคุมกำเนิด	77	40 คู่	35 คู่	87.50
26. ครอบครัวมีความอบอุ่น	90	68 คร.	60 คร.	88.23
27. ครัวเรือนมีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ และมีการป้องกัน	100	68 คร.	50 คร.	73.53
28. ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	100	68 คร.	65 คร.	95.59
หมวดที่ 5 รายได้มาก (ประชาชนมีการประกอบอาชีพ และมี รายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ)				
29. ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่น้อยกว่าคนละ 20,000 บาทต่อปี	70	68 คร.	60 คร.	88.24
หมวดที่ 6 อยากร่วมพัฒนา (ประชาชนมีส่วนร่วมใน การพัฒนา)				
30. ครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล	90	68 คร.	68 คร.	100
31. คนในครัวเรือนไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย	90	226 คน	226 คน	89.82
32. ครัวเรือนได้เข้าร่วมกิจกรรมในการบำรุงรักษาสาธารณสุขสมบัติ	95	68 คร.	68 คร.	100

ตาราง 4 (ต่อ)

(1) ตัวชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)	(2) เป้าหมาย ปี 2544 (ร้อยละ)	(3) จำนวนที่ สำรวจ ทั้งหมด	จำนวนที่ผ่านเกณฑ์	
			(4) จำนวน	(5) ร้อยละ
หมวดที่ 7 ทาสู่คุณธรรม (ประชาชนพัฒนาจิตใจของตนเอง ได้ดีขึ้น)				
33. ครั้นเรือนปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง	90	68 คร.	68 คร.	100
34. คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา	90	292 คน	292 คน	100
35. คนในครัวเรือนไม่ติดบุหรี่	90	292 คน	208 คน	71.23
36. คนในครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณี ศิลป วัฒนธรรมในท้องถิ่น	90	68 คร.	68 คร.	100
37. คนสูงอายุและคนพิการได้รับการดูแล	90	27 คน	27 คน	100
หมวดที่ 8 บำรุงสิ่งแวดล้อม (ประชาชนมีจิตสำนึก และร่วมกัน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)				
38. ครัวเรือนร่วมทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร- ธรรมชาติ	90	68 คร.	68 คร.	100
39. ครัวเรือนร่วมทำกิจกรรมการป้องกัน และควบคุม สิ่งแวดล้อม	90	68 คร.	68 คร.	100

จากข้อความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน ราชหมู่บ้าน (จปฐ.2) ประจำปี 2541 หน้า 45-47

บทที่ 4

การประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า

การเริ่มตั้งกลุ่มและการรวมกลุ่มอาชีพเสริมของสตรี

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอประทาย บ้านสระจันทร์ หมู่ 11 ตำบลกระทุ่มราย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกลุ่ม “อาชีพสตรีประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าบ้านสระจันทร์” ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2520

นางอภัย ฉาไชสง ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอประทาย ได้กล่าวถึงความ เป็นไปเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านฯ ว่า แนวความคิดนี้เกิดขึ้นเมื่อตนเองได้รวมกลุ่มแม่บ้าน เพื่อ เสริมรายได้ให้แก่ครอบครัว คือ ไปรับเศษผ้าที่ไม่ใช้แล้ว จากโรงงานในกรุงเทพฯ มาให้กลุ่มแม่บ้าน ทำเป็นผ้าห่ม (ในกรณีไหมพรม) และผ้าขาวม้า (ในกรณีผ้าทอ) แล้วนำออกวางขายตามท้องตลาด แต่ในระยะแรกนี้มีปัญหาและอุปสรรคมาก เนื่องจากแต่เดิมมีอาชีพทำนา ไม่มีหัวทางการค้าขาย และไม่กล้าที่จะพบปะกับคนต่างถิ่น อีกทั้งไม่มีเงินทุนที่จะดำเนินการในขั้นนี้ ทางนางอภัย ฉาไชสง จึงได้หางบประมาณส่วนตัวออกให้กับกลุ่มแม่บ้านก่อน เมื่อจำหน่ายได้แล้ว จึงนำเงินทุนมาคืนกับ ตนเอง โดยได้ทำคิดต่อมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบันก็ได้รวมกลุ่มมีการพัฒนาฝีมือ และสิ่งของที่จัดทำขึ้น จนมาเป็นตุ๊กตาเศษผ้า ซึ่งได้ประดิษฐ์เป็นรูปสัตว์ต่างๆ อาทิเช่น สุนัข แมว แกะ ช้าง ฯลฯ กระเป๋าต่างๆ ผ้าห่ม หมอน กล้องกระดาษ และอื่นๆอีกมาก โดยมีการนำไปวางขายตามท้องตลาด ทุกที่ในเขตอำเภอและจังหวัดหรือแม้แต่ตามต่างจังหวัดก็ตามมักจะเห็นสินค้าของกลุ่มแม่บ้าน สระจันทร์ไปวางขายอยู่ทั่วไป ซึ่งกลุ่มแม่บ้านในหมู่บ้านจะมีการจัดจำหน่ายสินค้าเอง อีกทั้งให้ ผู้ต้องการสินค้าจำหน่ายเอง และยังสามารถส่งไปขายหรือจำหน่ายตามหน่วยงานราชการต่างๆ ถ้าหาก หน่วยงานราชการมีการจัดกิจกรรมหรือนิทรรศการขึ้น ในงานเทศกาลหรืองานใหญ่ เช่น งานท้าวสุรนารี งานกีฬาแห่งชาติที่จังหวัดสุพรรณบุรี งานเวิลด์เทค 95 (World Tech 95) ซึ่งผลงาน ในการจัดงานนี้ได้ ประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าเป็นสัญลักษณ์รูปช้าง เป็นที่ระลึกในงานนี้ด้วย และ เมื่อเร็วๆ นี้ก็ได้มีการจัดงานเทศกาล “เที่ยวโคราชค๊ะคาคของดี (Amazing Korat)” ซึ่งจัดขึ้นใน ระหว่างวันที่ 30 ตุลาคม – 3 พฤศจิกายน 2541 เป็นการเชิญชวนเที่ยวเมืองโคราชหรือจังหวัด นครราชสีมา นับว่า ประสบผลสำเร็จและยิ่งใหญ่ กลุ่มแม่บ้านสระจันทร์ อำเภอประทาย ได้ร่วม ออกร้านขายสินค้าตุ๊กตาเศษผ้า และได้รับรางวัลด้านการส่งเสริมการอุตสาหกรรม จากกรมส่งเสริม อุตสาหกรรมที่สนับสนุนการส่งเสริมของจังหวัดนครราชสีมา อีกด้วย

ในระยะแรกการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านสระจันทร์ เพื่อการรวมตัวผลิตสินค้าจากเศษผ้า ที่เหลือใช้นั้น นางอภัย ฉาไชสง ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอประทาย ได้เล่าให้ฟังถึง

แนวคิดที่ว่า ตนเองและนายทวี ฉาโรสง สามีนั่น เมื่อก่อนนั้นมีอาชีพทำนา แต่ต่อมาประสบกับการขาดทุน จึงคิดที่จะเปลี่ยนอาชีพ จึงเดินทางเข้าไปในกรุงเทพฯ ไปรับจ้างที่โรงงานทอผ้า แต่ต่อมาได้สังเกตเห็นว่า ทางโรงงานจะนำเศษผ้าหรือวัสดุที่เหลือใช้นำมาทิ้ง และจะเห็นคนที่ต้องการเศษผ้าที่เหลือใช้มาค้นหาเศษผ้าที่สามารถนำกลับไปใช้ได้ อีก ทางตนเองและสามีจึงไปค้นหาเศษผ้าแล้วนำมาคัดเลือกเก็บส่วนที่ดีพอที่จะนำไปขายได้ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นถุงเท้าและเศษผ้าที่มีขนาดพอที่จะนำมาใช้การได้ ส่วนที่ไม่ดีก็จะนำเอามาใช้ประโยชน์ โดยการนำเอามาถักเป็นผ้าเช็ดเท้าบ้าง เปลนอนบ้าง และนำส่วนที่มีชิ้นส่วนขนาดใหญ่มาทำเป็นตุ๊กตาในรูปแบบต่างๆ ครั้งแรกที่หาซื้อผ้าเช็ดเท้าก่อนเป็นชิ้นแรก โดยการนำเอามารื้อออกเป็นชิ้นๆ เพื่อจะดูว่าเขาทำอะไร และก็จะจดจำและนำมาเขียนบันทึก พร้อมวาดแบบวิธีทำเอาไว้ และทำตามแบบเรื่อยมาจนมีความชำนาญ ซึ่งปัจจุบันนี้ทำมาเป็นเวลา 22 ปีแล้ว จนมีความชำนาญมากขึ้น ซึ่งในสมัยก่อนนั้นเศษผ้าที่เขานำมาทิ้งทางโรงงานจะให้เปล่าๆ แต่ต่อมาก็มีการขายในราคาถูก แต่ปัจจุบันนี้ต้องซื้อในราคาแพงขึ้น เพราะมีคนต้องการมากขึ้น

ในการผลิตสินค้าของนางอภัย ฉาโรสง นั้นได้สอนให้ชาวบ้านชุมชนสระจันทร์ที่สนใจ และมีใจรักได้ฝึกทำที่บ้านของนางเองในช่วงแรก แต่เมื่อทำเก่งขึ้นแล้วก็รับเอาไปทำที่บ้านได้ และจะได้รับความแรงไปด้วยเช่นกัน เช่น ผ้าเช็ดเท้า 1 ชิ้น ค่าแรงชิ้นละ 10 บาท ต่อคน ซึ่งในคนหนึ่งๆ นั้นสามารถที่จะทำได้ถึง 10 ชิ้นต่อวัน การประดิษฐ์ ตุ๊กตาตัวเล็กที่เป็นรูปสัตว์ต่างๆ 1 ชิ้น จะได้ค่าแรงตกตัวละ 3 บาท และคนหนึ่งจะทำได้ 50 ตัวต่อวัน

การจัดระบบบริหารกลุ่ม

การจัดระบบบริหารกลุ่มหรือการวางแผนบริหารองค์กรของ นางอภัย ฉาโรสง ในขั้นตอนการดำเนินการด้านอาชีพเสริมนี้ ในช่วง 3 เดือนแรก มีการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า โดยตัวนางอภัยเองนั้นได้นำจัดทำกิจกรรมแบบตามสบายในช่วงเวลาเย็น พร้อมกับมีการนั่งพูดคุยกัน และพาสมาชิกไปตามบ้านของเพื่อนบ้านแต่ละหลัง ถือว่าเป็นการจัดระบบกลุ่มแบบตามธรรมชาติ พร้อมนำเศษผ้าที่ต้องการให้เพื่อนบ้านผลิตตุ๊กตาตามต้องการไปแจกให้ทุกบ้านที่มีคนทอผ้าเป็น โดยการแนะนำวิธีทำและการทอผ้าเป็นผ้าห่มก่อนเป็นอันดับแรก ถ้าผลผลิตออกมาดี สวยงามก็นำกลับมาขาย โดยให้ค่าแรงในการทำ แต่ถ้าผลผลิตคุณภาพออกมาไม่ดี ไม่สวยงาม ก็แจกให้กับชาวบ้านเปล่าๆ ต่อมาพื้นที่ขยายกว้างขึ้น มีการฝากไว้เป็นพื้นที่บางจุด ที่เห็นว่า สามารถถักทอได้สวยงาม จากนั้นอีกประมาณ 3 เดือนก็มาติดต่อขอรับผ้าที่ทอจากเศษผ้าหรือเศษผ้าที่เขาทิ้งแล้ว กลับคืนเพื่อจะนำไปจัดจำหน่ายส่วนค่าจ้างทำก็ให้เป็นเงินแล้วแต่ชิ้นงานนั้นๆ จะออกมาสวยงามหรือไม่ ต่อมาชาวบ้านได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านขึ้น จากเดิมอาชีพหลักคือ การทำนา ทำไร่ เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู หรือทำการเกษตรต่างๆ หลังจากนั้นสำนักงานการเกษตรอำเภอประทายและพัฒนาชุมชนอำเภอ

ประทัยก็ได้เข้ามาดูแลพร้อมกับมาให้คำแนะนำ โดยตั้งกลุ่มแม่บ้านของเกษตรอำเภอและ ตั้งกลุ่มของพัฒนาชุมชนขึ้น รวมทั้งกลุ่มส่งเสริมอุตสาหกรรมตามมาเป็นลำดับ ซึ่งเกิดขึ้นในปี พ.ศ.2530 โดยให้มีการยืมเงินทุนใช้ฟรีเป็นเวลา 4 เดือนโดยไม่มีการคิดดอกเบี้ยจากกลุ่มแม่บ้าน แต่หลังจากนั้นจึงได้เริ่มมีการคิดดอกเบี้ย และมีการจัดระบบงานต่างๆ มีการจัดตั้งประธาน รองประธานและตำแหน่งต่างๆ มีการสร้างสมาชิกเพิ่มขึ้น จนถึงปัจจุบันนี้มีประมาณ 60 คน หลังจากมีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสระจันทร์ขึ้น เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตดีขึ้น มีการสร้างงานให้คนในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงไม่ต้องมีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ออกจากหมู่บ้าน แต่กลับมีการย้ายกลับคืนถิ่น เพื่อกลับเข้ามาพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง อีกทั้งยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อครอบครัวอีกด้วย เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสระจันทร์เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น นอกจากนี้หน่วยงานราชการจะเริ่มเข้าช่วยแนะนำ อบรมงานและอาชีพต่างๆ ให้พร้อม อีกทั้งยังมีการจัดจำหน่ายตามหน่วยงานต่างๆ มีการนำเสนอให้สร้างงานใหม่เพิ่มขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นการผลิตที่นอนเปลยวน ดอกไม้ หมวก กระเป๋าหรืองานวิชาชีพอื่นๆ อาทิเช่น การทำอาหาร การประดิษฐ์ การถักทอต่างๆ หน่วยงานราชการทั้ง 3 หน่วยได้เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ได้มีการจัดอบรมให้แก่สมาชิก 3-5 วัน หรือในบางครั้งก็ช่วง 10-20 วัน โดยมาให้ความรู้ที่บ้านหรือจุดนัดพบของหมู่บ้าน จึงทำให้งานต่างๆมีระบบชัดเจนขึ้นจากเดิมที่ไม่มีรูปแบบ ก็มีการจัดตั้งกลุ่มองค์กร และมีการจัดระบบบริหารกลุ่มโดยคณะกรรมการขึ้นมาช่วยให้กลุ่มมีการดำเนินงานไปได้ด้วยดี

การฝึกอบรมสมาชิกกลุ่ม

กำนันมังกร ช่างการ (2540) กำนันตำบลกระทุ่มราย ได้เล่าให้ฟังถึงความจำเป็นที่จะต้องให้สมาชิกเข้ารับการอบรมอยู่เสมอว่า หลักสูตรของวิชาชีพต่างๆ จะช่วยให้สมาชิกใหม่และสมาชิกเก่าจะได้รับความรู้จากทางวิทยากรเพิ่มมากขึ้น แม้ว่า สมาชิกบางคนจะประกอบอาชีพการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าแล้วก็ตาม แต่ถ้าสมาชิกได้รับความรู้ต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ก็จะเป็นการเพิ่มทักษะความชำนาญและเทคนิควิธีการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าให้เก่งมากขึ้น ตรงนี้เองจะเป็นจุดทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ประดิษฐ์ ออกมาตามต้องการ มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมและสิ่งที่เพิ่มขึ้นตามมาก็คือรายได้ที่จะได้รับนั่นเอง

นอกจากนี้โดยภาพรวมแล้ว กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสระจันทร์จะประสบความสำเร็จในการดำเนินการบริหารงาน มีมาตรฐานและคุณภาพของงาน คือ

1. ทำให้สมาชิกได้รับความรู้ความสามารถ
2. ทำให้สมาชิกได้รับทักษะและกระบวนการในการทำงาน การใช้เศษผ้าเหลือใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีคุณค่ายิ่ง

3. ทำให้สมาชิกในกลุ่มมีจริยธรรม คุณธรรมและค่านิยมที่ดี อีกทั้งมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้

นางอภัย ฉาโรสง ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอประทาย ได้เปิดโอกาสให้ตนเองและสมาชิกในกลุ่มเข้ารับการฝึกอบรมพร้อมกัน โดยมีการเชิญวิทยากรจากหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาจัดดำเนินการฝึกอบรมให้สมาชิกได้เพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ ซึ่งผลจากการฝึกอบรมนี้เอง ทำให้ก่อเกิดผลดีต่อกลุ่มแม่บ้านฯ ดังผลที่ปรากฏภายในกลุ่มอย่างชัดเจน ดังนี้

- สมาชิกให้ความร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจ หน้าที่ด้วยความเต็มใจ เกิดความรู้สึกสามัคคีในหมู่คณะ
- สมาชิกได้ความรู้ การสร้างงานและสร้างอาชีพเสริม ตลอดจนการแก้ปัญหา การพัฒนางานเพื่อเพิ่มพูนรายได้
- สมาชิกกลุ่มฯ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ แนะนำวิธีการต่างๆ เช่น การตลาด และพัฒนาคุณภาพของงาน ทำให้รายได้สูงขึ้นกว่าเดิม

การจัดระบบการผลิต

นางอภัย ฉาโรสง ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอประทาย ได้เล่าให้ฟังถึงระบบการผลิตว่า การประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า จำเป็นต้องมีขั้นตอน เริ่มด้วยการแบ่งงานกันทำตามความถนัด ซึ่งมีข้อแตกต่างกันในเรื่องของทักษะความชำนาญและความสามารถในการประดิษฐ์ เพื่อให้สินค้าที่ออกมามีคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ ดังนั้น การรวมกลุ่มนอกจากจะเป็นพลังสำรองในการขายแล้ว ยังทำให้การผลิตมีประสิทธิภาพ ซึ่งการผลิตสินค้าออกมาจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบได้ตามความต้องการของลูกค้า และสินค้าที่ผลิตออกมาจะได้มาตรฐานตามความต้องการนั้น ก็ขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้ผลิตว่า จะมีความชำนาญมากน้อยเพียงใด นั่นก็อยู่ที่การฝึกฝนและการมีประสบการณ์ในการผลิตนั่นเอง นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้ว พบว่าในบางครั้งสินค้าที่ออกมามีคุณภาพต่ำไม่ดีเท่าที่ควร แต่ก็สามารถจำหน่ายได้ ราคาต่ำ หรือถูกลงกว่าสินค้าปกติ สินค้าที่มีลักษณะดีหรือคุณภาพดี จะเห็นว่าสินค้าทุกชิ้นที่นำมาวางขายให้ลูกค้า สามารถที่จัดจำหน่ายได้และทำรายได้ดีตลอดเวลา และก็ต้องขึ้นอยู่กับลูกค้าที่ช่วยว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด

ผลจากการที่นางอภัย ฉาโรสง ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในด้านนี้มากกว่า 22 ปี จากระยะเวลาการทำงานของนางอภัย ฉาโรสงนั้นทำให้มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า ซึ่งถือกันว่าเป็นงานสร้างสรรค์ อีกทั้งบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำกลุ่มทำให้นางอภัย ฉาโรสง มีส่วนสนับสนุน สร้างความคิด และมีการสร้างสรรค์ผลงานอยู่ตลอดเวลาทำให้เกิดความสัมพันธ์ชุมชนอย่างแน่นแฟ้น อุทิศตนเป็นแบบอย่างเกี่ยวกับผลผลิตในด้านอาชีพเสริม

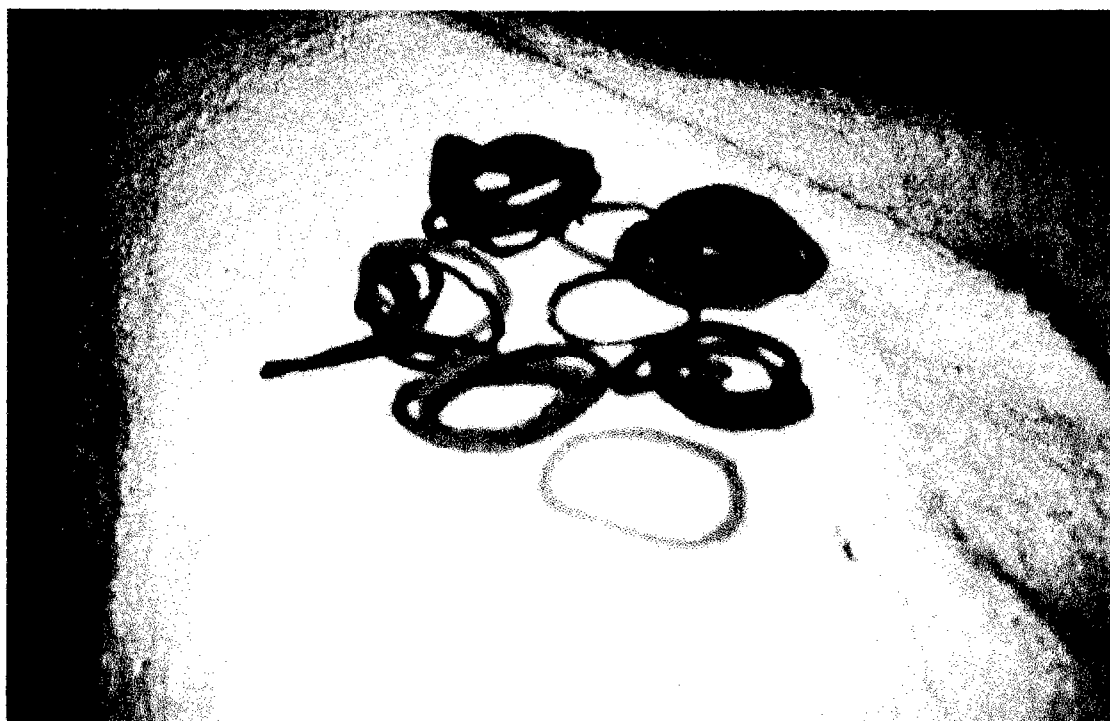
ของสตรีในชนบทได้เป็นอย่างดี และจากปัญหาต่างๆ ที่ได้พบเห็นก็มีการนำมาปรับปรุงคุณภาพของการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าอยู่เสมอ เพราะหากไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบหรือรูปทรงต่างๆ เลย ก็จะทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นไม่เป็นที่ต้องการของตลาดและผลิตภัณฑ์ก็ไม่ได้คุณภาพตามต้องการ

ขั้นตอนการผลิต

นางไปล์ ทิศรัญย์ สมาชิกกลุ่มฯ ได้เล่าให้ฟังถึงขั้นตอนการทำว่า ขั้นตอนในการประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้า นั้นแบ่งขั้นตอนในการทำได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกเศษผ้า

การคัดเลือกเศษผ้า เพื่อนำมาเป็นวัสดุคืบ ในการผลิตมีความสำคัญมากเพราะถ้าคัดเลือกเศษผ้าที่มีชิ้นส่วนขนาดใหญ่ สี สันสวยงาม ไม่มีตำหนิ และมีขนาดพอเหมาะ ซึ่งนำมาตัดแบ่งได้เป็นชิ้นๆ ตามขนาดใหญ่ กลาง เล็ก

ภาพประกอบ 1 วัสดุคืบที่เตรียมคัดเลือกไว้ในการผลิต

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบเศษผ้าเป็นรูปทรงต่างๆ

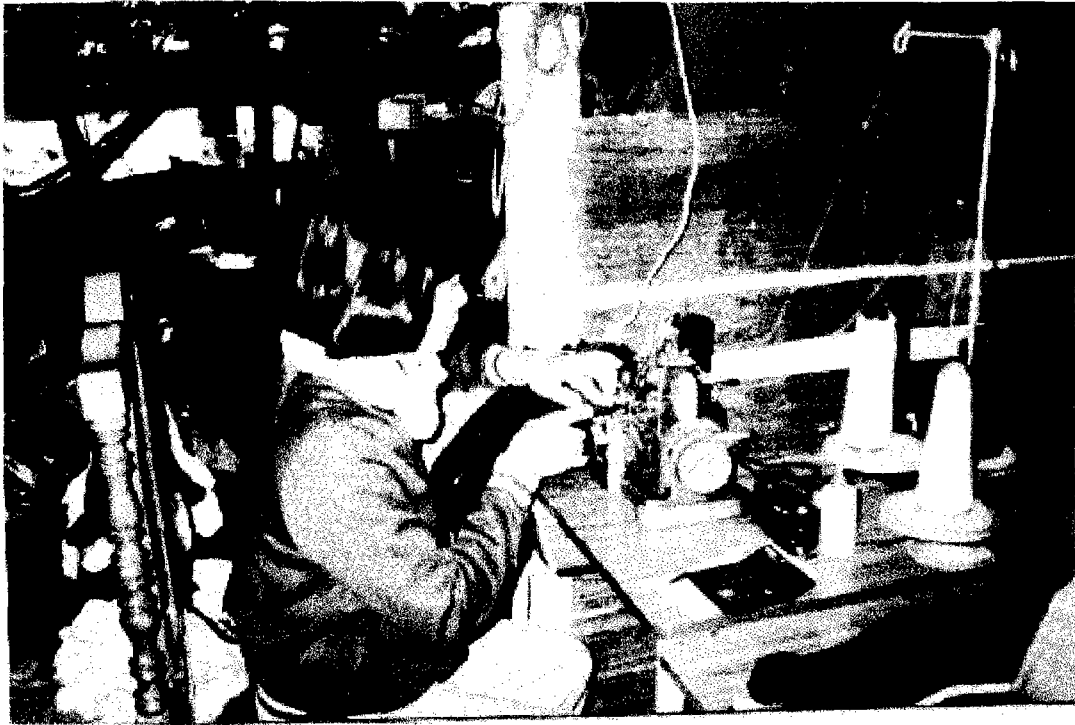
การออกแบบเศษผ้า เป็นรูปทรงต่างๆ ได้นั้น จะต้องมีการสร้างแบบชิ้นงานนั้นๆ โดยมีการตัดขนาดของรูปทรงของสัตว์ต่างๆ ให้ ตามที่ต้องการเอาไว้เพื่อรอการตัดเย็บประกอบกัน เป็นรูปร่างของสัตว์

ภาพประกอบ 2 การเตรียมเศษวัสดุเพื่อรอการออกแบบรูปร่าง

ขั้นตอนที่ 3 การเย็บติดเศษผ้าเป็นรูปทรงต่างๆ

การเย็บปะติดเศษผ้าที่ ประคิมฐ์เป็นรูปตุ๊กตาสัตว์ต่างๆ ตามแบบที่ได้ออกแบบตัดรูปทรง เอาไว้แล้ว หลังจากนั้นก็นำแบบที่ตัดไว้ มาเย็บติดตามแบบเพื่อนำมาประกอบกันเป็นรูปร่างที่ต้องการ

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนการผลิต การเย็บติดเข้ารูปร่าง

ขั้นตอนที่ 4 การตกแต่งเศษผ้าตามรูปทรงที่ต้องการ

การตกแต่งเศษผ้าตามรูปทรงที่ต้องการ ขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนสุดท้าย หลังจากที่มีการเย็บรูปแบบตามที่ต้องการติดไว้แล้ว นำเศษผ้าที่เหลือเป็นเศษค้าย หรือชิ้นส่วนที่เหลือจากการตัดเย็บไว้ ก็จะได้ตุ๊กตาเศษผ้าตามต้องการและนำมาตกแต่ง ปาก หู งมูก ตา อีกครั้งสุดท้าย ก็ถือว่าเสร็จสิ้นสมบูรณ์

ภาพประกอบ 4 ตุ๊กตาเศษผ้าที่ผลิตเพื่อจำหน่าย

การพัฒนารูปแบบ

รูปแบบของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะถ้ารูปแบบที่ไม่ดีไม่ได้มาตรฐานย่อมไม่เป็นที่ยอมรับของตลาด สินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นก็ไม่ใช่ที่ต้องการ คุณภาพที่ออกมาไม่ได้มาตรฐาน ทำให้สินค้าขายไม่ออกและประสบกับความล้มเหลวหรือขาดทุนในที่สุด นางอภัย ฉาโรสง ประธานกลุ่มแม่บ้านฯ ได้เล่าให้ฟังถึงการพัฒนารูปแบบว่า การประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า นั้น ไม่ว่าจะทำรูปแบบใดๆ ก็ตามส่วนใหญ่จะมีกรรมวิธีการผลิตเหมือนกันทุกรูปแบบตามขั้นตอนการผลิต เพียงแต่อาจมีการสับเปลี่ยนหรือตกแต่งเปลี่ยนแปลงในชิ้นงานบางส่วนเท่านั้น ทางกลุ่มจะไม่ค่อยมีปัญหาในการพัฒนารูปแบบเท่าไรนัก แต่ที่ยังคงต้องการเปลี่ยนแปลงก็คือ ความต้องการของตลาดเท่านั้นเองว่า ความต้องการของตลาดในขณะนั้นต้องการรูปแบบใดมากที่สุด มีแนวโน้มออกมาในรูปแบบใดมากที่สุด นอกจากนี้ นางอภัย ฉาโรสง ได้เล่าถึงการที่สมาชิกทุกคนสามารถที่จะออกแบบสินค้าของผลิตภัณฑ์ได้เสมอ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ควรได้รับการยอมรับจากกลุ่มฯ

ว่ามีทักษะความชำนาญเพียงใด และนอกจากนี้แล้วสิ่งที่สำคัญตามมาก็คือการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์

การควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์

สินค้าที่ผลิตเสร็จแล้ว ก่อนที่จะจัดส่งจำหน่ายนั้น จำเป็นต้องมีการตรวจสอบคุณภาพว่ามีลักษณะถูกต้องสวยงามหรือไม่ โดยมีการเปรียบเทียบสินค้ากับสินค้าที่ได้รับการยอมรับว่ามีมาตรฐานที่วางไว้แล้ว โดยมีการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ทุกๆชิ้นที่สำเร็จแล้ว

นอกจากนี้ การดำเนินการผลิตอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากเดิมไปบ้าง เพราะบางครั้งลูกค้าหรือตลาดที่มาซื้อผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายออกไป จะเสนอข้อบกพร่อง หรือความต้องการของลูกค้าหรือความต้องการของตลาด โดยมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของลูกค้าตามสภาพเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน

บทที่ 5

วิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม

การนำแนวความคิดต่อการส่งเสริมและการพัฒนาต่อชนบท

จากการรวมกลุ่มส่งเสริมอาชีพการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า จากวัสดุที่เหลือใช้ของกลุ่มสตรีแม่บ้านสระจันทร์ เป็นองค์กรในระดับหมู่บ้าน ที่ประสบผลสำเร็จในการส่งเสริมอาชีพในครัวเรือน ที่รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ได้เป็นอย่างดี จากการที่ได้รับรางวัลต่างๆ หรือการยอมรับจากหน่วยงานราชการและเอกชนต่างๆ นั้นเป็นส่วนผลักดัน และยังเป็นกำลังใจให้แก่กลุ่มสตรีแม่บ้านกลุ่มนี้ รวมทั้งเป็นปัจจัยที่ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่มดีขึ้น

แนวทางการดำเนินงานของกลุ่มนี้เอง ทำให้มองเห็นถึงแนวความคิดต่อการส่งเสริมอาชีพ และพัฒนาชนบท เพราะชุมชนเป็นรากฐานที่สำคัญของสังคม การสร้างความเข้มแข็ง ให้แก่องค์กรชุมชน จะช่วยให้คนในชุมชนช่วยเหลือตัวเองได้ และยังเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนของตน และสังคมโดยส่วนรวมต่อไป การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และองค์กรชุมชนจำเป็นต้องเสริมให้ชุมชนพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้เป็นอันดับแรก ชุมชนมีโอกาสเกิดการเรียนรู้ และเกิดทักษะการจัดการ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน และสังคมที่ยั่งยืนบนฐานการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ในแนวทางนี้มีวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะให้บังเกิดขึ้นแก่กลุ่มอาชีพเสริมของสตรีแม่บ้านสระจันทร์ สามารถแยกได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมอาชีพให้กลุ่มสตรีมีรายได้เพิ่มมากขึ้น
2. เพื่อส่งเสริมความสามัคคีในกลุ่มสตรีในหมู่บ้านสระจันทร์ และหมู่บ้านอื่นๆ ใกล้เคียง อีกทั้งยังเป็นการสร้างพลังกลุ่มในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้เจริญยิ่งขึ้นต่อไป
3. เพื่อลด ละ เลิก อบายมุขต่าง ๆ ไม่ให้เกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้
4. เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนอื่นหรือใกล้เคียง ในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับประชากรในท้องถิ่น

จากการที่กลุ่มสตรีชุมชนบ้านสระจันทร์ ประสบผลสำเร็จ สร้างความเป็นปึกแผ่น และสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน จนเป็นที่ยอมรับของตลาด ซึ่งนับว่าเป็นการสร้าง ความมั่นคงได้ระดับหนึ่ง ในการแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่หมู่บ้านอื่น และตำบลอื่น สามารถปฏิบัติได้ จะทำให้เกิดความมั่นคงในระดับพื้นที่ทางกว้าง คือ “พื้นที่มั่นคง ประเทศมั่นคง” การพัฒนาหรือสร้างกิจกรรมใดให้สำเร็จนั้น จะต้องมีองค์ประกอบในทางปฏิบัติดังนี้ (คู่มือปฏิบัติงานโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน , 2541 :72 - 74)

1. พัฒนาค้นให้มีศักยภาพทั้งทางร่างกาย ความคิด ,จิตใจ ,สติปัญญา เช่น การอบรม จริยธรรม การรณรงค์ ละลดเลิก อบายมุข การแข่งขันกีฬา เป็นต้น
2. การพัฒนาปัจจัยสี่ เช่น การถนอมอาหาร ส่งเสริมการปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยง สัตว์ในครัวเรือน การสร้างส้วมที่ถูกสุขลักษณะ การส่งเสริมจัดบ้านให้ถูกสุขลักษณะ ส่งเสริม การทอผ้าใช้เอง ส่งเสริมให้มีการปลูกสมุนไพร เพื่อเป็นยารักษาโรค ให้ความรู้เรื่องยาและการใช้ การรักษาพยาบาล กิจกรรมจัดตั้งธนาคารยา เป็นต้น
3. การพัฒนาครอบครัว เช่น การวางแผนครอบครัว การป้องกันอุบัติเหตุในครอบครัว ส่งเสริมให้ครอบครัวดำรงชีวิตอย่างเรียบง่ายประหยัด หรือกิจกรรมการประกวดครอบครัวตัวอย่าง เป็นต้น
4. การพัฒนาอาชีพ นอกจากกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวแล้ว กิจกรรมการให้ความรู้ แก่อาชีพหลักและอาชีพเสริม ให้พึ่งเลี้ยงกลุ่มคนที่คอยาก และพวที่ยากจนให้พอมีพอกิน เช่น การส่งเสริมให้ใช้วัสดุธรรมชาติเพื่อการเกษตร, การนำผลผลิตมาเพิ่มคุณค่า เช่น กล้วยตาก, มะม่วงแช่อิ่ม, การเย็บปักถักร้อย, การจัดระบบตลาด, การประดิษฐ์เศษวัสดุ เป็นต้น
5. การพัฒนาชุมชน เช่น การจัดตั้งองค์กรในชุมชนแก้ปัญหาเสพติดการปลูกฝัง จิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติ
6. การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การจัดองค์กรควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรตามธรรมชาติ ข้อเหล่านี้จะเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงแนวทางในการดำเนินงานของกลุ่มได้อย่างชัดเจน ซึ่งข้อเท็จจริงแล้ว กลุ่มสตรีบ้านสระจันทร์ได้มีผู้นำกลุ่มที่ค้ำจุน ในการจัดหาทุนหรือกองทุนที่ใช้ในการดำเนินการ เพื่อมาบริหารให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนสระจันทร์

การวางแผนบริหารองค์กร

การวางแผนบริหารองค์กรของกลุ่มสตรีชุมชนบ้านสระจันทร์นั้น ได้ยึดเป็นแนวทางใน การปฏิบัติโดยคณะกรรมการบริหารกลุ่มเป็นคณะกรรมการผู้ดำเนินงาน ซึ่งได้รับคำแนะนำจาก เจ้าหน้าที่ของทางราชการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในข้อข้างต้น 4 ประการนั่นเอง แต่ในแนวทาง ปฏิบัติทางคณะกรรมการบริหารกลุ่ม ได้มีข้อตกลงร่วมกับสมาชิกกลุ่มอาชีพเสริมการประดิษฐ์ ตุ๊กตาเศษผ้าไว้ดังนี้ คือ

การรับสมัคร กลุ่มสตรีแม่บ้านชุมชนบ้านสระจันทร์ ได้เปิดรับสมัครจากชุมชนบ้าน สระจันทร์ ให้สมัครเป็นสมาชิกโดยไม่ต้องเสียค่าสมัคร หรือค่าธรรมเนียมแรกเข้า ซึ่งมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีความสนใจที่จะประกอบอาชีพ
2. มีความเสียสละ

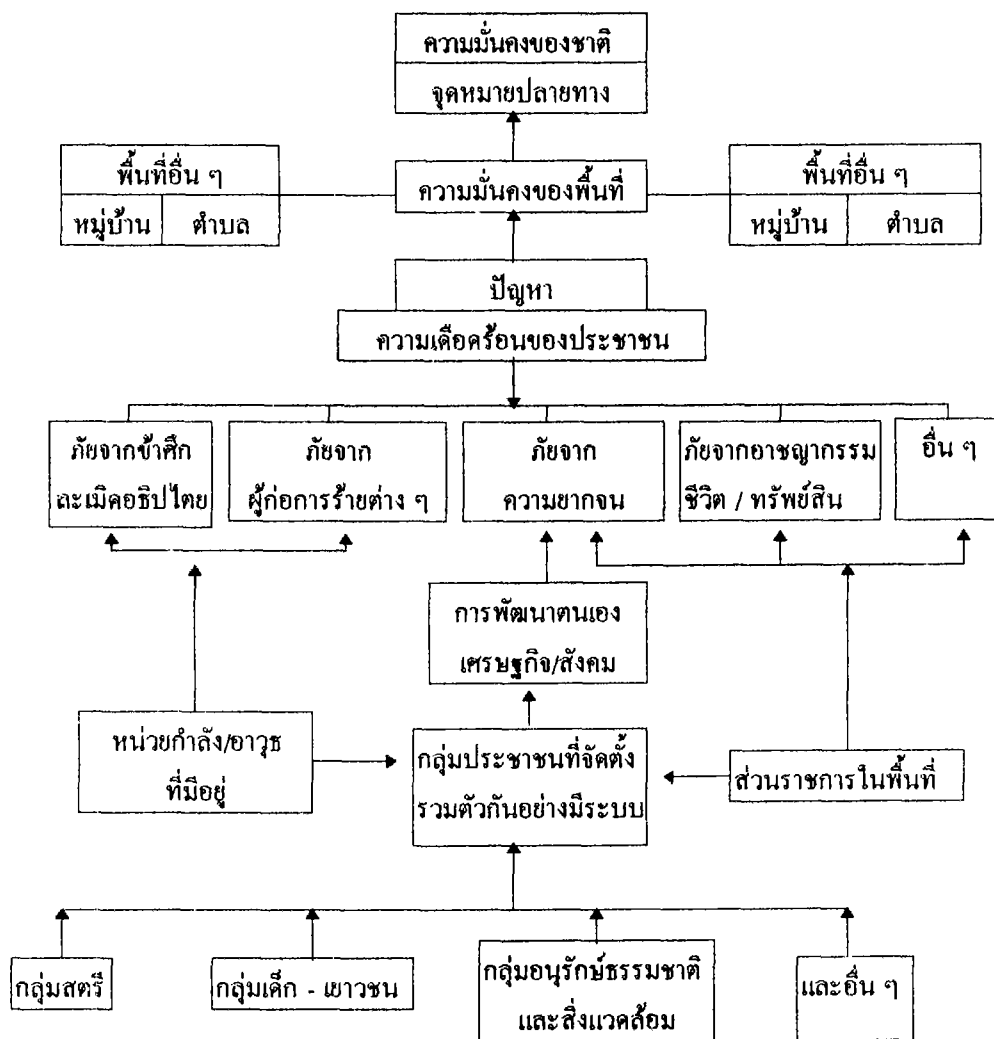
3. เป็นผู้ที่สมาชิกกลุ่มยอมรับ นอกจากนี้ยังเปิดรับสมาชิกจากหมู่บ้านใกล้เคียงเข้ามา
 ร่วมเป็นสมาชิกด้วย เช่น หมู่ 2 , หมู่ 4 , หมู่ 7 , หมู่ 9 เป็นต้น ทางกลุ่มได้วางแผนที่จะขยายการ
 รับสมาชิกเพิ่มขึ้น เพื่อให้การทำงานในรูปกลุ่มเข้มแข็งและมีพลังในการต่อรอง

นอกจากนี้ยังมีการกำหนดแผนที่จะพัฒนาปรับปรุงสินค้า ไว้ดังนี้

ประการแรก คือ การปรับปรุงสินค้าที่ผลิตได้ให้มีรูปทรงสวยงาม มีฝีมือปราณีต ให้เป็น
 ที่ยอมรับในตลาดไม่แพ้ของสินค้าที่ผลิตจากโรงงานด้วยเครื่องจักร

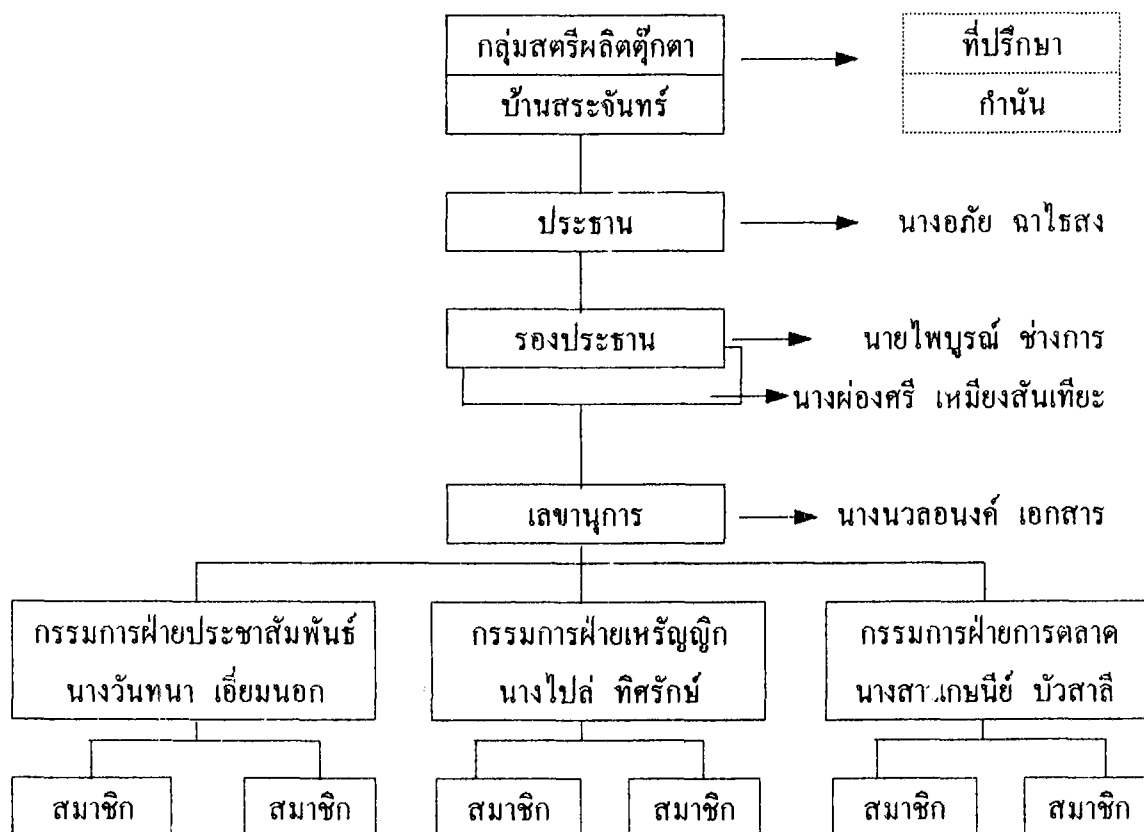
ประการที่สอง คือ มีการจดลิขสิทธิ์ของรูปแบบสินค้าให้เป็นของตนเอง เพราะเดิมนั้น
 เมื่อดำเนินการจัดทำตุ๊กตาช้างเป็นสัญลักษณ์ในงาน World Tech 95 นั้น ทางกลุ่มไม่ได้จดลิขสิทธิ์
 เอาไว้ ทำให้อาจจะปัญหาในเรื่องรูปแบบตามมา ดังนั้น สิ่งนี้จึงเป็นแผนที่กลุ่มอาชีพเสริมการ
 ประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าจะต้องเตรียมแนวปฏิบัติต่อไป เพื่อเป็นผลงานของกลุ่มในอนาคต

โครงสร้างการแก้ปัญหาและสร้างความมั่นคงในพื้นที่ และประเทศชาติ

ภาพประกอบ 5 โครงสร้างการแก้ปัญหาและการสร้างความมั่นคงในพื้นที่

โครงสร้างการจัดองค์กร

จำนวนสมาชิกของกลุ่มสตรีชุมชนบ้านสระจันทร์ ทั้งหมด 60 คน

ภาพประกอบ 6 โครงสร้างการจัดองค์กร

การจัดตั้งองค์กร

รูปแบบโครงสร้างการดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้า มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มชุดเดียว ตามแนวทางที่ กรมการพัฒนาชุมชนให้ไว้ดังนี้ คือ

1. คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ และ ประชาสัมพันธ์

2. คณะกรรมการ ฝ่ายอำนวยการผลิต

3. คณะกรรมการฝ่ายควบคุมคุณภาพ

4. คณะกรรมการฝ่ายการตลาด

5. คณะกรรมการฝ่ายการเงิน

6. อื่น ๆ

ซึ่งกรรมการบริหารกลุ่มของสตรีบ้านสระจันทร์ ได้รับการคัดเลือกมาจากสมาชิก และทุกคนให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ทำงานให้กลุ่ม ทำกิจกรรมกลุ่มให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่ากลุ่มของสตรีบ้านสระจันทร์จะเป็นกลุ่มขนาดเล็ก แต่ก็ทำงานได้ผลดี (ดูจาก โครงสร้างที่แสดง)

การอำนวยการ

การอำนวยการของกลุ่มนั้นเป็นความสามารถของผู้บริหารที่จะกำกับสั่งการให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ตามต้องการ ซึ่งจะรวมไปตั้งแต่การตัดสินใจ การจูงใจ การเป็นผู้นำ การติดต่อสื่อสาร การควบคุม และอื่นๆ ที่จะให้สมาชิกดำเนินงานต่อได้อย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพ โดยกลุ่มส่งเสริมอาชีพสตรีบ้านสระจันทร์ ได้ดำเนินการจากคณะกรรมการทุกคน นอกจากจะทำงานในหน้าที่ที่มอบหมาย ซึ่งได้แบ่งแยกไว้ชัดเจนแล้ว จะต้องใช้มติที่ประชุมเสมอ โดยมีการตัดสินใจร่วมกัน รับฟังข้อแนะนำเพื่อเป็นข้อมูลและต้องยึดระเบียบของกลุ่มเป็นหลักเสมอ

นอกจากนี้การติดต่อสื่อสารในการอำนวยการที่เป็นปัจจัยสำคัญ เมื่อมีข้อมูลที่ต้องการเผยแพร่ก็สามารถดำเนินการพบปะพูดคุยกันได้เป็นประจำ เมื่อสมาชิกได้พบปะกัน ก็ทำให้สมาชิกมีการร่วมกิจกรรมอย่างเต็มใจและพร้อมจะพัฒนาฝีมือของตนเองอยู่เสมอ การประชุมกลุ่มโดยปกติใช้หอกระจายข่าวประกาศบอกล่วงหน้า ก่อนการประชุม 2 - 3 วัน เมื่อถึงวันประชุมก็จะประกาศซ้ำอีกครั้ง เพื่อให้สมาชิกภายในหมู่บ้านได้ทราบ เมื่อองค์ประชุมครบและที่ประชุมตกลงตามหลักการแล้วก็จะนำหลักการนั้นแจ้งต่อสมาชิกอีกครั้ง คณะกรรมการก็จะปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และกำหนดนั้นก็จะเป็นที่ปรึกษาให้ทุกครั้ง

การควบคุม

ในการบริหารงานตั้งแต่การวางแผน การจัดองค์กร การอำนวยการแล้วจำเป็นจะต้องมีกระบวนการที่ป้องกัน ตรวจสอบ แนะนำ เพื่อให้การดำเนินงานต้องประสบ กับความล้มเหลว หรือผิดพลาด การวางมาตรฐานให้ดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย และกำหนดมาตรฐานในการป้องกันความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน ได้แก่ การควบคุมตนเอง การควบคุมจึงมิใช่การจับผิด หากมีหน้าที่ช่วยให้การปฏิบัติงานต้องตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ รวมทั้งคอยขจัดปัญหาอุปสรรคที่จะทำให้การปฏิบัติงานต้องหยุดลง คู่มือการปฏิบัติงานให้ดำเนินไปในขอบเขตที่กำหนดไว้ นางอภัย ฉาไชสง (2540) ได้เล่าการควบคุมของกลุ่มว่า การควบคุมของกลุ่มไม่ได้ใช้เครื่องมือสำคัญในการควบคุมงาน ให้เป็นไปตามเป้าหมายแต่ได้กำหนดตั้งระเบียบปฏิบัติของกลุ่มให้ทำความเข้าใจถึงวิธีการปฏิบัติตามระเบียบแก่สมาชิก ตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่ม โดยมีกรรมการตำแหน่งต่างๆ ช่วยดูแลดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมายในแต่ละด้านอย่างชัดเจน ดังนั้นการปฏิบัติงานของกรรมการบริหารแต่ละคนก็ถือว่าเป็นการควบคุมงานภายในกลุ่มอีกด้วย และมีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง ในการทำงานต่างๆ ก็สามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา หากมีการตรวจพบข้อผิดพลาดก็จะแนะนำ จะได้แก้ไขปรับปรุงตลอดเวลา เพื่อให้มีงานที่ทำมีคุณภาพเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ยุทธวิธีการตลาด

การบริหารลูกค้าเป็นยุทธวิธีหนึ่ง ที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรช่าเภอประทาย ได้นำมาใช้ในการตลาด เพื่อให้บังเกิดผลในการขายหรือการจำหน่าย

การบริหารลูกค้า หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อสนับสนุนการขายและการจำหน่าย โดยมุ่งให้ลูกค้าพอใจ เกิดอรรถประโยชน์ทางด้านเวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ในลักษณะต่างๆ คือ ความสะดวกความรวดเร็ว ความไว้วางใจได้ และความหาง่าย (มหาวิทยาลัยสุโขทัย 2536 : 672)

1. ความสะดวกและรวดเร็ว การบริหารต้องเป็นไปอย่างสะดวก และรวดเร็ว ไม่ทำให้ลูกค้าต้องรอคอยนาน ไม่ว่าจะเป็นการบริหารในช่วงใดของการขายก็ตาม เช่น กำหนดระยะเวลาตั้งแต่ลูกค้าสั่งซื้อ จนกระทั่งลูกค้าได้รับสินค้าไปในที่สุด หรือการติดต่อระหว่างลูกค้ากับกิจการต้องเป็นไปอย่างสะดวก

นางอภัย ฉาไชสง ได้เล่าถึงการบริหารอย่างสะดวก และรวดเร็วของกลุ่มว่า สินค้าทุกอย่างจะมารวมอยู่ที่กลุ่มทั้งหมด โดยจัดแยกออกเป็นสินค้าแต่ละรูปแบบ โดยทำบัญชีไว้ว่าจำนวนเท่าใด ของใคร ซึ่งได้มีการตรวจสอบความเรียบร้อยอย่างละเอียดแล้ว เมื่อลูกค้ามารับสิ่งของ

ที่สั่งจองไว้ก็ถูกต้องตรงกัน แต่กลุ่มจะต้องได้รับเงินสดจากลูกค้าเพราะต้องนำไปจ่ายให้กับสมาชิกต่อไป เพราะสมาชิกกลุ่มส่วนมาอาศัยรายได้จากการประกอบอาชีพเสริมนี้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว

2. ความไว้วางใจ การบริหารต้องสามารถทำให้ลูกค้าไว้วางใจ และมีความเชื่อถือกิจกรรม โดยกิจการต้องกำหนดให้มีการบริการเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ มีคุณภาพ ซึ่งสภาพของสินค้าเมื่อถึงมือลูกค้าต้องอยู่ในสภาพที่ดี ตามที่ตกลงกันไว้ สินค้าที่ลูกค้าได้สั่งไว้จะถึงมือลูกค้าตรงตามกำหนดเวลา ตามจำนวนที่ลูกค้าต้องการ โดยเฉพาะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ลูกค้าพึงพอใจ

3. ความห่วงใย การบริหารนี้ต้องทำให้สินค้าและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้นหาได้ง่าย นางอภัย ฉาโรสง (2540) ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้านกล่าวว่า สินค้าของกลุ่มอาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้า นั้น จะมีไว้เพื่อคอยบริการลูกค้าตลอดเวลา แม้ว่าลูกค้าจะสั่งซื้อเป็นจำนวนมากหรือหลากหลายรูปแบบ แต่ให้ได้คุณภาพดีตรงตามเวลาที่กำหนด ฝีมือปราณีต อีกทั้งราคาไม่แพง สามารถจัดหาไว้เป็นของที่ระลึก หรือของฝากได้เป็นอย่างดี

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดลูกค้า

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดลูกค้า ที่เข้ามาติดต่อสั่งซื้อตุ๊กตาจากเศษวัสดุและชิ้นงานต่างๆ นั้น นางอภัย ฉาโรสง ประธานกลุ่มแม่บ้านฯ กล่าวว่า อาจเป็นเพราะหนึ่งสินค้าที่ผลิตเป็นตุ๊กตาเศษผ้า มีราคาถูก สองมีรูปแบบที่ดึงดูดใจ สามารถประดิษฐ์เป็นตุ๊กตาหรือรูปแบบอื่นๆ ได้ เช่น ตุ๊กตาหมี สุนัข แมว แกะ ฯ เป็นต้น ผ้าห่ม หรือพรมเช็ดเท้า ทุกอย่างที่ประดิษฐ์จากเศษวัสดุ และสามารถเป็นของที่ระลึกเหมาะในการใช้ในหลายโอกาส อีกทั้งสินค้าทุกชิ้นก็มีการเปลี่ยนแปลงให้หลากหลายเพื่อให้มีคุณภาพ มีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลาไม่มีการหยุดนิ่ง รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ที่มีส่วนช่วยเป็นอย่างยิ่ง เพราะการที่สื่อมวลชน โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ต่างๆ ได้มาร่วมการแพร่ภาพกระจายข่าว ตีพิมพ์ ทำให้มีกลุ่มลูกค้า หรือ ตลาดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้มีการจัดจำหน่ายมาก และรู้จักกันอย่างกว้างขวาง

การประชาสัมพันธ์

การประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าวัสดุที่เหลือใช้ แม้ว่าจะเป็นเพียงสินค้าที่อาจจะดูเหมือนไม่จำเป็นสำหรับบางคน แต่สิ่งนี้ก็เป็ผลิตภัณฑ์ที่สามารถทำรายได้ ให้กับครัวเรือนได้เป็นอย่างดี จึงได้มีการเผยแพร่กระจายข่าวจากสื่อสารมวลชน ตลอดเวลา การที่สื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสาร ได้แพร่ภาพกระจายข่าวตีพิมพ์ ทำให้เกิดลูกค้าหรือตลาดที่กว้างไกลและหลากหลาย ซึ่งมีตัวอย่างรายการที่สื่อมวลชนขอลงงาน และช่วยประชาสัมพันธ์ ผลงานของกลุ่ม ดังนี้

วันที่ 19 กันยายน 2537 นางสาวอนชา วันสิทธิ์ และทีมข่าวเกษตรกร ช่อง 7 สี ได้มาทำข่าวเกษตรกร ของกลุ่มแม่บ้านประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า บ้านสระจันทร์

วันที่ 7 ตุลาคม 2537 ประชาสัมพันธ์จังหวัดนครราชสีมา ได้มาสัมภาษณ์การดำเนินงานของกลุ่มสตรีแม่บ้านในการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า

วันที่ 10 ตุลาคม 2537 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐได้ตีพิมพ์ในเรื่อง อาชีพเสริมเพิ่มคุณภาพชีวิต ผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าโรงงาน บ้านสระจันทร์

วันที่ 12 ตุลาคม 2537 หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ได้มาสัมภาษณ์ และตีพิมพ์การส่งเสริมอาชีพจากเศษผ้า ของกลุ่มสตรีบ้านสระจันทร์

วันที่ 30 เมษายน 2538 นายกร ทัพพะรังสีได้มาเยี่ยมชมพร้อมกับคณะกรรมการจัดงานโคราชเวิร์ดเทค 95 ระหว่างช่วง 4 พฤศจิกายน 2538 – 18 ธันวาคม 2538 ได้มาเยี่ยมชม และติดต่อให้กลุ่มแม่บ้านจัดทำตุ๊กตาสัญลักษณ์เป็นรูปช้างในงานนี้ด้วย

จากการประชาสัมพันธ์ของสื่อมวลชนดังกล่าว ทำให้กลุ่มมีลูกค้าหรือตลาดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งต้องรับรองคณะผู้ดูงานเพิ่มมากขึ้นด้วยทำให้ผู้เข้าชมที่ได้พบเห็นสินค้าของกลุ่ม นอกจากจะซื้อสินค้าด้วยแล้วยังช่วยประชาสัมพันธ์ทำให้เกิดลูกค้า หรือตลาดอีกทางหนึ่งด้วย

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ

ปัจจัยที่ผลักดันให้การส่งเสริมอาชีพประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าของชุมชนบ้านสระจันทร์อำเภอประทาย ที่ทำให้ประสบผลสำเร็จในการมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและยอมรับกันโดยทั่วไป ทั้งในเขตอำเภอ ต่างอำเภอและต่างจังหวัดก็ตาม โดยสรุปแล้ว มีปัจจัยที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ

1. การจัดตั้งกลุ่ม
2. การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงาน
3. การประชาสัมพันธ์
4. การสนับสนุนจากส่วนราชการและหน่วยงานเอกชน

1. การจัดตั้งกลุ่ม พบว่าการรวมตัว เมื่อจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมจากการประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้า นั้นเกิดขึ้นจากความต้องการของสตรีในหมู่บ้านอย่างแท้จริงและทางราชการก็เข้าไปมีส่วนสนับสนุน ดำเนินการแนะแนวทางที่ถูกต้อง

จากการที่ได้ศึกษาข้อมูลโดยยึดวัตถุประสงค์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และการพัฒนาบทบาทสตรีในการพัฒนาประเทศ โดยเปรียบเทียบกับการพัฒนาของกลุ่มสตรีบ้านสระจันทร์ในช่วงต้นนั้น โดยสรุปผลที่ได้รับคือ ช่วยเหลือตนเองได้ไม่คอยอยากประชาชนไม่ทิ้งถิ่น สามารถอยู่ดูแลทรัพย์สินร่วมพัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อมและร่วมกิจกรรมจารีตประเพณี

ทำให้ชุมชนมีความสุข ช่วยเหลือกันแบบรวมกลุ่มอันเป็นประชาธิปไตย ทั้งนี้รวมแล้ว 22 ปี (เริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ.2520) สามารถแยกภาพได้เป็น 3 มิติ คือ

- ก่อนการรวมกลุ่ม 3 ปี (พ.ศ.2517 - 2519) สถานภาพครอบครัวแต่ละครัวเรือนมีความยากจน จนกระทั่งมีผู้นำกลุ่ม (นางอภัย ฉาโรสง) ผู้มีประสบการณ์ได้ใช้ความรู้ความสามารถและความพยายาม นำการผลิตมาเผยแพร่ ซึ่งเป็นมูลเหตุในการนำการพัฒนา

- ต่อมาปี พ.ศ. 2520 - 2524 กิจกรรมได้เริ่มมีความเจริญก้าวหน้าโดยกลุ่มผู้ผลิตซึ่งเริ่มจากองค์กรเล็กๆ แบบครัวเรือน (เฉพาะผู้สนใจ) ได้สร้างรายได้เป็นเหตุให้การขยายตัวของกลุ่มงานเพิ่มขึ้น และการตลาดยอมรับ ในที่สุดเกิดเป็นแรงจูงใจในความก้าวหน้าของงานมากยิ่งขึ้น

- ปี พ.ศ. 2525 ถึงปัจจุบัน ได้มีการพัฒนารูปแบบโดยการคิดค้นวิธีการใหม่ๆ ติดต่oprะสานงาน หาโอกาสจำหน่าย จนเกิดการยอมรับในด้านการตลาด จนถึงขั้นผลิตสินค้าไม่ทันตามจำนวนตลาด และความต้องการทำให้สร้างศักยภาพของกลุ่มได้มากขึ้น รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากส่วนราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ และสื่อมวลชน

- ในด้านการรวมกลุ่ม และการจัดองค์กร นั้นปัจจุบันกลุ่มสตรีบ้านสระจันทร์ได้ดำรงความมุ่งหมายอย่างเป็นทางการ โดยมีการจัดประธาน, รองกรรมการ, และกรรมการโดยการแบ่งมอบหน้าที่อย่างชัดเจนว่ากลุ่มใครรับผิดชอบอะไรบ้าง และได้มีการอบรมเสริมความรู้ แนวทางการบริหารอย่างต่อเนื่อง มีการกำกับดูแล ตรวจสอบการผลิตอย่างใกล้ชิดแก้ไขมิให้ถูกดำเนินจากผู้บริโภคหรือตลาด เพื่อรักษาศักยภาพของกลุ่มและชิ้นงานไว้ และคาดว่าในอนาคต จะมีการขยายตัวขององค์กรหรือสมาชิกมากยิ่งขึ้น

2. การมีความริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานเป็นศิลปะของการพัฒนางาน เป็นการคิดหาวิธีการให้บรรลุเป้าหมาย เป็นการผสมผสานกับการมีส่วนร่วม คือ การร่วมอยู่ ร่วมคิด ร่วมทำ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ริเริ่มและรักษาคุณภาพของสินค้าอยู่เสมอ ทำให้เกิดระบบการแข่งขันของสมาชิกอยู่เสมอและการแข่งขันกับชุมชนอื่น หรือตลาดอื่นอยู่เสมอ รวมถึงการพัฒนาฝีมือจัดการฝึกอบรม หรือฝึกฝน รวมไปถึงการพัฒนาคน (สมาชิก) ให้เกิดอุดมการณ์ และสร้างสมาชิกเพิ่มเสมอ ก็จะทำให้ผลงานของกลุ่มอาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาไม่ย่ำแย่ เพราะความคิดริเริ่มของผู้นำกลุ่มและสมาชิกที่พยายามศึกษาจากแบบใหม่ (Model) จากตลาด หรือตามความต้องการของลูกค้านั่นเอง

3. การประชาสัมพันธ์ สิ่งนี้จะเป็นตัวช่วยให้งานของกลุ่มอาชีพเสริมของสตรีบ้านสระจันทร์มีชื่อเสียงแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์จากปากต่อปากในพื้นที่ใกล้เคียง ในต่างอำเภอหรือต่างจังหวัดก็ตามหรือจะเป็นการให้สัมภาษณ์ลงในหนังสือพิมพ์ วารสารหรือโทรทัศน์ก็ตาม ก็สามารถทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพเสริมของสตรีบ้านสระจันทร์ มีลูกค้าให้ความสนใจและรู้จักกันอย่างแพร่หลาย อีกทั้งยังทำให้เกิดรายได้จากการจำหน่ายสินค้าได้มากขึ้น

4. การสนับสนุนจากส่วนราชการและหน่วยงานเอกชน ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จอีกประการหนึ่งคือ การมีส่วนร่วมจากหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชน โดยรัฐจะต้องมีส่วนพัฒนาสมาชิกของกลุ่มให้ทราบวัตถุประสงค์ เป้าหมายให้เกิดการรวมตัวของกลุ่ม จัดให้มีการพัฒนาฝีมือในด้านการฝึกอบรม ฝึกฝนหาเครื่องมือ อีกทั้งมีส่วนร่วมในการจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้า และมีการจำหน่ายอย่างถาวร ซึ่งอาจเป็นในลักษณะ ดังนี้

- 1) การจำหน่ายโดยนำไปวางขาย
- 2) นำไปส่งลูกค้าภายนอก
- 3) ลูกค้ามารับสินค้าที่หน่วยผลิต

สิ่งนี้อาจก่อให้เกิดการแข่งขันของสมาชิกและชุมชนอื่นๆ เกิดขึ้น มีการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียน การกู้ยืมช่วยเหลือสมาชิกแบบระบบสหกรณ์ และทุนการผลิต จากสิ่งนี้เองจะเป็นการยกระดับเศรษฐกิจครัวเรือนดีขึ้น จากคอยากไปสู่ยากจน, จากยากจนไปสู่พอมีพอกิน จนถึงร่ำรวยต่อไป ชุมชนก็จะสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

จากเหตุผลทั้ง 4 ประการนี้ทำให้กลุ่มแม่บ้านสระจันทร์ อำเภอประทาย ประสบผลสำเร็จจากงานที่ทำก่อให้เกิดการรวมตัวที่เข้มแข็ง มีการสร้างงานให้แก่ประชาชนในชนบท จากชุมชนที่ไม่มีฐานะ มีสภาพความเป็นอยู่ยากจน การดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างไม่มีความสุข สภาพของชาวบ้านต้องดิ้นรนต่อสู้กับปัญหานานาประการ ไม่ว่าจะเป็นการประสบกับความล้มเหลวกับผลผลิตที่บางปีมีราคาตกต่ำ ไม่มีรายได้เพิ่ม ความค้อยโอกาสเหล่านี้ ก่อให้เกิดการผลักดันให้ประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านสระจันทร์ ตำบลกระทุ่มราย อำเภอประทาย ต้องอพยพย้ายถิ่นดิ้นรนไปทำงานในท้องถิ่นอื่น ปัญหานี้จัดได้ว่าเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง แต่เมื่อหลายหน่วยงานเข้ามามีบทบาทให้ชุมชนแห่งนี้มีความเข้มแข็งขึ้น เกษตรกรมีรายได้เพิ่มจากการทำอาชีพเสริม การประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนเริ่มมีฐานะดีขึ้น สภาพชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นคือ ทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ทำให้มีรายได้เพิ่ม และส่งผลให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น รวมทั้งช่วยให้การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ลดปัญหาการมั่วสุมอบายมุขต่างๆ รวมทั้งการก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมลงด้วย

นายปราโมทย์ สัจจรักษ์ (2541) นายอำเภอประทาย ได้กล่าวถึงกลุ่มส่งเสริมอาชีพการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าของชุมชนบ้านสระจันทร์ ตำบลกระทุ่มราย อำเภอประทาย ว่า ส่งเสริมอาชีพสตรีๆ นี้ สามารถที่จะช่วยเหลือสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งแต่เดิมแล้วอาชีพหลักของประชาชนในหมู่บ้านสระจันทร์ก็คือ การทำไร่ทำนา ทำรายได้ไม่พอกับรายจ่าย สภาพภายในหมู่บ้านมีฐานะไม่พอยู่พอกิน ก่อให้เกิดปัญหาความยากจน การขาดแคลน ทั้งนี้ก็สืบเนื่องมาจากชาวบ้านไม่มีอาชีพเสริม จึงมีการอพยพโยกย้ายถิ่น

ไปยังเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ๆ แต่เมื่อนางอภัย ฉาโรสง ผู้เป็นประธานกลุ่มแม่บ้านสตรีของอำเภอประทาย ได้มีความคิดริเริ่มในการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมอาชีพ เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว อีกทั้งได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการและภาคเอกชนอื่นๆ ได้เข้าทาส่งช่วยเหลือทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น และรายรับหลักมาจากอาชีพเสริม อาชีพหลักจากการทำนํ้ามันกลับมาเป็นเหมือนอาชีพรอง จากการนำเศษผ้าที่เหลือใช้กลับมาใช้ทำประโยชน์ใหม่นั้น พบว่า ในแต่ละเดือนทางสมาชิกสามารถหารายได้ให้กับครอบครัวเฉลี่ยคนละ 10,000 บาท ต่อเดือน นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือชาวบ้านแล้ว อาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า นั้น ก็ยังสามารถที่จะช่วยให้ข้าราชการหลายท่าน ได้มีอาชีพเสริมเพิ่มจากรายได้ประจำที่ได้รับอยู่ทุกเดือน เพราะในการใช้เวลาว่างจากประจำแล้ว ข้าราชการบางคนที่อยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านสระจันท์ยังใช้เวลาว่างของตนเอง ในวันเสาร์ - อาทิตย์ มารับสินค้า คือตุ๊กตาสัตว์ต่างๆ ไปวางขายในตลาดนัดช่วงเช้าหรือตลาดนัดที่เขตต่างๆ ไปวางขายในตลาดนัดช่วงเช้าหรือตลาดนัดที่เขตต่างอำเภออื่นๆ หรือต่างๆ จังหวัดอื่นด้วย

จากสิ่งเหล่านี้ทำให้เห็นว่า อาชีพเสริมของกลุ่มแม่บ้านสตรีบ้านสระจันท์ ไม่เพียงแต่จะช่วยเหลือสมาชิกที่ไม่มีรายได้เท่านั้น แต่ยังสามารถรวมถึงข้าราชการอื่นๆ ที่มีความสนใจ ไม่อยู่เนิ่งในการที่จะพัฒนาตนเอง และครอบครัวให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งตรงจุดนี้เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง และรวมไปถึงชุมชนและสังคมในหมู่บ้านให้ดีขึ้นอีกด้วย โดยภาพรวมแล้วจะเห็นว่า การดำเนินการบริหารงานของกลุ่มแม่บ้านสตรีบ้านสระจันท์นั้น ได้ใช้ทักษะ ความรู้ความสามารถ และกระบวนการในการทำงานกลุ่มมาใช้ให้เกิดประโยชน์ อีกทั้งยังก่อให้เกิดคุณค่าชุมชน ทำให้เกิดคุณค่าชุมชน ทำให้สมาชิกในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง มีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ ตามระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง และก่อให้เกิดจริยธรรม คุณธรรมและค่านิยมที่ดีเกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้อีกด้วย

ปัญหาอุปสรรคและผลกระทบต่อการทำงาน

นางอภัย ฉาโรสง ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอประทาย กล่าวว่า จากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันนั้น มีผลกระทบบ้างเล็กน้อย เพราะสภาพของกลุ่มแม่บ้านนั้น สามารถที่จะยังชีพให้ตัวเองได้ในสภาพพออยู่พอกิน แม้ว่าสภาพปัญหาจากเดิมนั้นพบว่า เกือบทุกครัวเรือนจะทำอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว ไม่มีรายได้เสริมที่จะมาจุนเจือครอบครัว ที่นางอภัย ฉาโรสง ผู้มีประสบการณ์ได้มีความพยายามจะปรับปรุงและพัฒนางานของตนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แม้ว่าในขณะที่มีข้อจำกัดหลายอย่าง ทั้งในเรื่องของเวลา ปริมาณงานงบประมาณ ซึ่งตนเองต้องใช้เวลานานเกือบ 22 ปี ในการเก็บเกี่ยวประสบการณ์และทักษะต่างๆ ทำให้ความคิดของตนเองนั้นไม่อยู่เนิ่งจะพยายามคิดงานตลอดเวลา โดยเฉพาะเห็นว่า ช่วงเวลาหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าว

ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ จนถึงเดือนเมษายน จะเป็นช่วงที่มีการอพยพแรงงานเข้ามาในเมืองหลวง หรือเมืองใหญ่ เพราะช่วงนี้จะเป็นช่วงที่ชาวบ้านว่างงานมากไม่รู้จะทำงานสิ่งใด กรมการพัฒนาชุมชน, กรมส่งเสริมการเกษตร และกรมการศึกษานอกโรงเรียน แม้จะเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ ในการพัฒนาองค์กร โดยสอนให้ประชาชนมีความสามารถในการบริหารกลุ่มให้เกิดทักษะในการ รวมกลุ่ม โดยการประสานและปรึกษาหารือกับกรรมการกลุ่ม แต่บทบาทในความรับผิดชอบ ด้านการดำเนินงานของกลุ่มนั้น ยอมรับว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จในการพิจารณากลุ่มเพราะ ยังสามารถที่จะปลูกฝังอุดมการณ์ ให้ร่วมกันทำงานลักษณะกลุ่มแก่ชุมชนได้ โดยทางกลุ่มจะ รอคอยการช่วยเหลือจากทางภาครัฐในทุกๆ ด้าน อีกประการหนึ่งเจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบไม่ได้ชี้ ให้เห็นบทบาท และหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานของกลุ่มอย่างชัดเจน (กรมการพัฒนาชุมชน. 2532 : 78)

จากการศึกษาปัญหาของกลุ่มอาชีพเสริมสตรีบ้านสระจันทร์โดยให้กลุ่มสำรวจ และให้ ความเห็นว่าตนเองประสบปัญหาอุปสรรค ในการทำอาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้าและ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพเสริมกลุ่มนี้ให้ความคิดเห็นว่า ผลการศึกษาได้เรียงลำดับความ สำคัญของปัญหา ได้แก่ ปัญหาขาดแคลนเงินทุน ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาวัสดุราคาแพงไม่มี ในท้องถิ่น ปัญหาการบริหารกลุ่ม ปัญหาขาดความรู้ด้านออกแบบผลิตภัณฑ์ ปัญหาไม่เข้าใจวิธี บริหารกลุ่ม ปัญหาขาดการส่งเสริมเผยแพร่ แต่ปัญหาในภาพรวมคือ ปัญหาด้านขาดแคลนเงินทุน อันดับแรก รองลงมาคือ ปัญหาด้านการตลาด และปัญหาด้านวัตถุดิบ ปัญหาด้านรูปแบบ และ ปัญหาการบริหารกลุ่ม รองลงมาตามลำดับ

สำหรับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความคิดเห็นว่าอาชีพของกลุ่มอาชีพเสริมการประดิษฐ์ ตุ๊กตาเศษผ้าบ้านสระจันทร์ ประสบปัญหามากที่สุดคือ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาการบริหารกลุ่ม ปัญหาขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและปัญหารูปแบบผลิตภัณฑ์ (กิ่งแก้ว อินทวง. 2532 : 42-47)

ดังนั้นปัญหาอุปสรรค และผลกระทบในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพเสริมของสตรี แม่บ้านชุมชนสระจันทร์ ทั้งจากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มและเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยตรง ในการวิจัยครั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับแนวปัญหาของการรายงานการวิจัย เรื่องทัศนคติที่มีต่อการ ประกอบอาชีพจักสารของ กิ่งแก้ว อินทวง และคณะ และงานวิจัยของพันโทอำนวย เกลยจรรยา เรื่องการศึกษานอกโรงเรียนกับการส่งเสริมอาชีพในชุมชน กรณีศึกษากลุ่มส่งเสริมอาชีพ หัตถกรรมคริวเรือนจากผักตบชวาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาด้านการขาดแคลนเงินทุนปัญหาด้ว การตลาด ปัญหาการบริหารกลุ่ม ปัญหาด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ ปัญหาขาดการสนับสนุน อย่างต่อเนื่อง มาเพื่อพิจารณาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า ของกลุ่มสตรีแม่บ้านชุมชนสระจันทร์ ได้ข้อมูลด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคด้านการขาดแคลนเงินทุน นายมังกร ช่างการ (2540) ที่ปรึกษากลุ่มสตรีแม่บ้าน ได้เล่าถึงปัญหาและอุปสรรคด้านการขาดแคลนเงินทุนว่า ในขั้นต้นของการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมเริ่มจากการที่ไม่มีกองทุน แต่มีการเสียดุลทรัพย์ของผู้บริหารคือ ประธานกลุ่ม โดยการให้ยืมจากการไม่คิดกำไร จนกิจกรรมก้าวหน้าจึงปรับเปลี่ยนให้สมาชิกยืมกองทุนโดยคิดกำไร ดอกเบี้ยในอัตราต่ำ ซึ่งก็นับว่าเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี

การที่ชุมชน หรือกลุ่มจะดำเนินกิจกรรมร่วมกันทำอะไรก็แล้วแต่ จะต้องมียอดกองทุนที่ใช้ดำเนินการ ซึ่งโดยข้อเท็จจริงแล้ว พื้นฐานของสมาชิกจัดอยู่ในขั้นอดอยาก, ยากจนไม่มีทุนสำรองค่าใช้จ่าย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ส่วนราชการ หรือผู้นำกลุ่มจะต้องค้ำหนุนในการจัดหา และนำมาบริหารให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นการจัดหาเงินกองทุน จึงถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งเมื่อมองในภาพรวมแล้ว คือ ถ้าการบริหารดีแต่ขาดแคลนทุนในการบริหาร การดำเนินการตามโครงการหรือความต้องการของกลุ่ม ก็ไม่สามารถดำเนินการไปได้

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาด พบว่า เกิดจากปัจจัยหลายอย่าง อาทิเช่น สินค้าขาดคุณภาพ รูปแบบไม่ตรงกับความต้องการของตลาด และที่สำคัญตลาดไม่ได้รับความสะดวก แต่เดิมต่างคนต่างขาย ลูกค้าหรือตลาดได้รับสินค้าที่ขาดคุณภาพ จึงทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจของลูกค้า ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ตลาดเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การส่งเสริมเจริญก้าวหน้า หรือล้มเหลวได้เพราะเมื่อผลิตสินค้าออกมาแล้วจะต้องมีตลาดรองรับผลผลิต และยิ่งไปกว่านั้นจะต้องมีสมาชิกที่ขายสินค้าในราคาที่เป็นธรรมและต่อเนื่อง การรักษาลูกค้าไว้ได้นานจึงต้องมีคุณธรรมและความจริงใจต่อกันไม่ถือโอกาสขึ้นราคาสินค้า เมื่อสินค้ามีน้อย หรือขาดตลาดหรือถ้าตลาดมีความต้องการสูง กลุ่มสตรีชุมชนบ้านสระจันทร์ ก็มีปัญหาค้างคั่งอยู่กับกลุ่มอาชีพโดยทั่วๆ ไป แต่จะมากน้อยก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น การจัดตั้งกลุ่มในช่วงแรกนั้น คณะกรรมการบริหารกลุ่มยังบริหารไม่เป็น ขาดการรวมกลุ่มของสมาชิก ไม่ต่อเนื่องและจริงจัง จึงประสบปัญหาหลายอย่างทำให้กลุ่มไม่เข้มแข็ง ขาดการฝึกอบรมทักษะต่างๆ เพื่อพัฒนารูปแบบสินค้าที่ออกมาตลาดไม่ซื้อ เพราะคุณภาพไม่ดีเพียงพอ แต่ต่อมาเมื่อมีการรวมกลุ่มอย่างจริงจัง มีการฝึกอบรมพัฒนารูปแบบ สินค้ามีคุณภาพ ตามที่ลูกค้าต้องการ โดยกลุ่มสตรีได้หาโอกาสนำสินค้าไปเผยแพร่ตามชุมชน ตลาด หรือจัดตั้งร้านค้าในเทศบาลต่างๆ และประชาสัมพันธ์ให้แพร่หลาย เพื่อขยายด้านการตลาด จนเป็นที่ยอมรับและรู้จักกันดี ปัจจุบันกลุ่มพ่อค้าคนกลางได้เดินทางมารับสินค้าที่หน่วยผลิตที่ชุมชนด้วยตนเองซึ่งการพัฒนาฝีมือยังจำเป็นในการเพิ่มคุณภาพ ในขั้นแรกนั้นต้องควบคุมให้ได้มาตรฐาน มีการคัดแยกสินค้าตามระดับคุณภาพตรวจคุณภาพ รวมไปถึงการตั้งราคาจำหน่าย อีกทั้งสินค้าตุ๊กตาเศษผ้าดังกล่าวสามารถนำไปจำหน่ายได้ในราคาถูก แบบและสีสะดุดตา ผู้บริโภค สามารถนำไปใช้เป็นของที่ระลึกได้ การตัดเย็บเป็นมาตรฐาน คุณภาพใกล้เคียงกับการใช้เครื่องจักรในโรงงานของบริษัทผู้ผลิตรายใหญ่ ปัจจุบันกลุ่มอาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า

ของกลุ่มสตรีบ้านสระจันทร์ ประสบความสำเร็จในด้านการตลาดอย่างยิ่ง เพราะสินค้ามีคุณภาพ ตลาดก็เพิ่มขึ้น ทำให้ขายสินค้าได้จำนวนมาก

3. ปัญหาและอุปสรรคด้านการบริหารกลุ่ม

การบริหารกลุ่มมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการที่บริหารงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการบริหารงานที่ร่วมกันทำงานอย่างจริงจัง เสียสละ อีกทั้งเพื่อให้เกิดการยอมรับ และส่งเสริมจากหน่วยงานอื่นๆ การรวมตัวของกลุ่มสตรีแม่บ้านชุมชนสระจันทร์นั้น ช่วงแรกสมาชิกไม่สามารถรวมตัวกันได้จริงจัง ไม่เห็นความสำคัญของกลุ่ม ไม่มีระเบียบข้อบังคับที่ตกลงกันไว้อย่างชัดเจนแน่ชัด สินค้าที่ดำเนินการขายในช่วงแรกๆ จึงประสบปัญหาด้านการบริหารและด้านการตลาดทำให้การดำเนินการกลุ่มล้มเหลวไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ต่อมาเมื่อมีการรวมกลุ่มกันอย่างจริงจัง มีระเบียบ และวัตถุประสงค์ที่แน่นอนปัญหาและอุปสรรคในด้านต่างๆ ก็ลดลง นอกจากนี้การสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้ด้านวิชาการเพิ่มขึ้น เพราะสมาชิกนอกจากจะขาดความรู้ และความสามารถ ส่วนใหญ่ขาดเงินลงทุนที่สั่งซื้ออุปกรณ์ ที่จำเป็นในการผลิตสินค้า ไม่มีอีกทั้งสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ทางราชการจะจัดสรรงบประมาณมาให้ เพื่อทำการฝึกอบรมให้กับกลุ่มอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่จะขาดแคลนเงินทุน ดังนั้นกลุ่มจึงมีบทบาทอย่างยิ่งที่จะให้สมาชิกในกลุ่มสามารถอยู่ได้ โดยอาศัยเงินทุนของกลุ่มเพื่อใช้ในการผลิต หากว่ากลุ่มไม่เข้มแข็ง สมาชิกกลุ่มก็ไม่สามารถรวมตัวกันได้ก็จะทำให้ประสบความสำเร็จของกลุ่มอีกครั้งนั่นเอง

4. ปัญหาและอุปสรรคด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ พบว่า นอกจากคุณภาพของสินค้าแล้ว รูปแบบก็มีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้สินค้ามีคุณภาพ ราคาดี คุณมีคุณค่าและนิยมกันอย่างแพร่หลาย หากสินค้าที่ผลิตมาขายไม่ออกก็ย่อมจะเกิดปัญหา และอุปสรรค เพราะรูปแบบต้องทันกับยุคสมัย มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา ให้ตรงกับความต้องการของตลาด แต่กลุ่มก็ได้ผลิตรูปแบบตามที่ลูกค้าต้องการจึงไม่ค่อยมีปัญหา สามารถแก้ไขได้ไม่ยากซึ่งแนวคิดในการพัฒนารูปแบบนี้ก็ขึ้นอยู่กับกลุ่มและสมาชิกในกลุ่มที่จะร่วมมือกันคิดริเริ่ม โดยเข้ารับการฝึกอบรมศึกษาหาแบบใหม่จากตลาด หรือตามความต้องการของลูกค้า ในช่วงแรกของการจัดตั้งกลุ่มก็เกิดปัญหาทั้งด้านการผลิตและการตลาด แต่ในช่วงหลังๆ ได้รับการฝึกอบรม สมาชิกของกลุ่มสตรีแม่บ้านได้ฝึกแลกเปลี่ยนความรู้กันอยู่ตลอดเวลา ทำให้ปัญหาทางด้านวิชาการของกลุ่มได้พัฒนาทันต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดตลอดเวลา

ผลกระทบต่อการทำงาน

เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบจากการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพเสริมการประมงสัตว์กตาศษย์ฟ้าของกลุ่มสตรีบ้านสระจันทร์ จะเห็นได้ว่าเป็นจุดที่ดีในการเริ่มต้นการดำเนินงาน ในการที่จะพัฒนา

คุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น การได้มาซึ่งรายได้ที่มาจากการประกอบอาชีพเสริมทำให้ไม่ต้องมีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

ผลกระทบจากการดำเนินงานของกลุ่ม ที่สามารถเห็นได้ชัดเจน คือ

- 1) สมาชิกของกลุ่มสามารถมีอาชีพเสริม
- 2) ลดการอพยพย้ายถิ่น
- 3) หมู่บ้านใกล้เคียงสนใจอาชีพ และได้ส่งคนมาฝึกงาน

1. สมาชิกของกลุ่มสามารถมีอาชีพเสริม จากการที่มีการฝึกอบรมให้แก่สมาชิกกลุ่มจนสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการสร้างงานขึ้นที่บ้านของตนเองมีกำลังในการหารายได้เพิ่ม ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น รายได้เพียงพอต่อค่าครองชีพที่สูงขึ้นในขณะนี้ทำให้ทุกคนมีเงินออม มีทุนพัฒนาอาชีพ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมหรือปัญหาสังคมด้านอื่นๆ ตามมา

2. ลดการอพยพย้ายถิ่น นายมังกร ช่างการ กำนันตำบลกระทุ่มรายได้เล่าว่า เมื่อก่อนหมู่บ้านนี้ก็เหมือนกับหมู่บ้านอื่นๆ ที่อพยพโยกย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพที่อื่น หรือบุตรหลานของคนในหมู่บ้านนี้เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วก็จะไปเป็นลูกจ้างใช้แรงงานในกรุงเทพฯ แต่หลังจากที่มีการดำเนินการจัดกลุ่มอาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าของกลุ่มสตรีแม่บ้านชุมชนสระจันทร์แล้ว ปรากฏว่ามีรายได้เพิ่มขึ้นในหมู่บ้านอย่างเพียงพอ งานเหล่านี้ทำให้ทุกคนมีงานทำตลอดทั้งปี ชาวบ้านก็ไม่ต้องให้บุตรหลานไปใช้แรงงานที่อื่น แต่ให้ทำอาชีพเสริมในหมู่บ้านนั่นเอง เพราะอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้เกิดความมั่นคง ทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวดีขึ้น

3. หมู่บ้านใกล้เคียงสนใจอาชีพและส่งคนมาฝึกงาน เมื่อชุมชนบ้านสระจันทร์ได้นำการประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้าโดยนำวัสดุที่เหลือใช้มาตกแต่งประกอบเป็นรูปร่างให้สวยงามทำเป็นอาชีพเสริมที่ว่างจากการทำนา อีกทั้งมีรายได้เพิ่มทำให้สตรีและกลุ่มอาชีพในหมู่บ้านใกล้เคียงหรือตำบลใกล้เคียง ส่งสมาชิกมาขอฝึกงาน โดยมาขอรับการฝึกที่หน่วยผลิตสินค้าตนเองทำให้หมู่บ้านอื่นๆ มีรายได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังรับสินค้าของกลุ่มสตรีแม่บ้านชุมชนบ้านสระจันทร์ไปขายที่ตลาด เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ของครอบครัว นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้หมู่บ้านอื่นๆ ใกล้เคียงที่สนใจได้มีโอกาสเข้ามาดูศึกษาคูงาน และขั้นตอนในการผลิตตุ๊กตาจากเศษผ้าอีกทางหนึ่งด้วย

แนวโน้มของตลาดในอนาคต

จากการศึกษาการบริหารงานของกลุ่มอาชีพเสริมสตรีที่ร่วมกันจัดตั้งกลุ่ม ซึ่งมูลเหตุและแรงจูงใจในการริเริ่มจัดตั้งกลุ่มในช่วงแรกไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ในปัจจุบันนี้การจัดตั้งกลุ่มเป็น

รูปธรรม มีคณะกรรมการบริหาร มีรายชื่อสมาชิกกลุ่มมีการจัดฝึกอบรมเสริมความรู้แก่สมาชิก มีการกำกับดูแล มีการจัดหาทุน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์เศษผ้า การติดต่อตลาดรองรับสินค้า เพื่อจำหน่ายให้ตลาดของกลุ่มอาชีพเสริมนี้ ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เหตุเพราะสินค้าที่ผลิตออกจำหน่ายนั้นมีราคาเหมาะสม ไม่แพงเกินไป เป็นที่ต้องการของตลาด มีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบ ตามที่ตลาดต้องการ ฝีมือในการตัดเย็บก็ไม่ค่อยไปกว่าสินค้าจากโรงงานที่ผลิตจากเครื่องจักร หากสินค้าที่ทางกลุ่มสตรีแม่บ้านชุมชนบ้านสระจันทร์ยังคงรักษาคุณภาพของสินค้า อยู่เสมอ มีการพัฒนาฝีมือทำให้เกิดการแข่งขันของสมาชิก หรือการแข่งขันกับชุมชนอื่นก็จะทำให้เกิดการยอมรับถึงคุณภาพของสินค้า สิ่งที่มาถึงก็คือ การขยายตัวของตลาดในอนาคต ที่จะส่งผลให้เกิดลูกค้าเพิ่มมากขึ้น แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับการบริหารกลุ่มของกลุ่มสตรีแม่บ้านชุมชนบ้านสระจันทร์ ที่จะมีหนทางในการหาตลาดเพิ่มจากตลาดเดิม ก็อยู่ที่ยุทธวิธีการตลาดนั่นเอง และนางอภัย ฉาไชสง ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้านเกษตรกรรช่าเภอประทาย กล่าวอีกว่า ทราบว่าสินค้าของกลุ่มแม่บ้านสระจันทร์ยังคงมีคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ มีรูปแบบที่สวยงามทันสมัย และมีราคาไม่แพง ก็ทำให้สินค้าดีถูกตาจากเศษผ้า ยังคงอยู่ได้ เป็นที่ต้องการในตลาดในอนาคตต่อไป

นายสุนันท์ ไพราม (2540) พัฒนาการอำเภอประทาย ได้กล่าวถึงแนวโน้มของตลาดในอนาคตว่า จากประสบการณ์ที่ผ่านมา การจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมของกลุ่มแม่บ้านสระจันทร์ ในระยะแรกนั้น อาจจะไม่มีการตรวจสอบคุณภาพของชิ้นงานหรือผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า แต่สินค้าก็สามารถทำรายได้ และมีการจัดจำหน่ายเพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา แต่สิ่งที่ทางกลุ่มแม่บ้านผู้ผลิตสินค้า ควรจะต้องคำนึงถึงก็คือ การรู้จักพัฒนารูปแบบของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของตลาดอย่างสม่ำเสมอ และให้มีคุณภาพ อีกทั้งเป็นที่พอใจของลูกค้าตลอดเวลา และในความคิดส่วนตัวนั้น คิดว่าแนวโน้มของตลาดคงไม่หยุดนิ่ง คงต้องมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของสินค้าอยู่เสมอ จึงจำเป็นที่กลุ่มแม่บ้านสตรีสระจันทร์จะต้องพัฒนารูปแบบให้เป็นที่ต้องการของตลาด อีกทั้งสินค้าทุกชิ้นอาจจะต้องมีการปรับราคาเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้แม้ว่า จะเป็นเพียงเศษผ้าที่เหลือจากการทิ้งแล้วก็ตาม แต่สินค้าของทางกลุ่มทางกลุ่มบ้านสระจันทร์ ก็มีราคาไม่แพงมากนักเมื่อเทียบกับสินค้าอื่นๆ อีกมากมาย เพราะสามารถนำไปเป็นของฝากหรือของที่ระลึกแก่ครอบครัวของผู้ซื้อได้ ดังนั้น ถ้าทางกลุ่มแม่บ้านสตรีสระจันทร์สามารถที่จะพัฒนาควบคุมสินค้าหรือรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่จัดขึ้นให้มีมาตรฐานและคุณภาพที่คงทน สามารถใช้งานได้นาน ก็จะเป็นข้อต่อรองให้ลูกค้าที่มาอุดหนุนสินค้า ได้สิ่งที่ตนเองต้องการ นอกจากความพอใจ ยังได้สิ่งที่มีคุณภาพตามมาอีกด้วย

บทที่ 6

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษากลุ่มส่งเสริมอาชีพสตรีในชนบท กรณีการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า บ้านสระจันทร์ อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นการส่งเสริมอาชีพให้กับสตรีในการใช้เวลาว่างจากการเก็บเกี่ยวข้าว อีกทั้งยังใช้วัสดุที่เหลือใช้ให้นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกครั้งหนึ่ง นำมาซึ่งเสริมรายได้ให้กับครอบครัว วิธีการนี้เป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ปัญหาการอพยพแรงงาน จากชุมชน เข้าสู่ตัวเมือง และเมืองหลวง อีกทั้งยังเป็นการแก้ปัญหาการว่างงาน โดยการนำกระบวนการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิด ของการศึกษาตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเฉพาะ เป็น 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้า เป็นอาชีพเสริมให้แก่สตรีในชนบท ในด้าน

- จุดเริ่มต้นแนวความคิด
- การฝึกทักษะและพัฒนาฝีมือ
- การสร้างแรงจูงใจ
- ผลสำเร็จของโครงการ
- แนวโน้มในอนาคต

2. เพื่อศึกษาการจัดระบบ การจัดตั้งกลุ่ม การจัดระบบการผลิต ระบบการจำหน่าย การบริหารกิจกรรม โดยทั่วไป และการประสานงานความร่วมมือระหว่างองค์กรประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน ในชุมชนชนบท

ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษารายกรณี ทำการศึกษากิจกรรม และการจัดกลุ่มอาชีพเกี่ยวกับการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า ซึ่งเป็นอาชีพเสริมสำหรับกลุ่มสตรี ที่หมู่บ้านสระจันทร์หมู่ที่ 11 ตำบลกระทุ่มราย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลด้านการสัมภาษณ์ เพื่อประมวลความคิดเห็น เป็นรูปแบบการศึกษารายกรณี (Case Study) จากกลุ่มสตรีแม่บ้านเกษตรกร บ้านสระจันทร์ และผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง โดยใช้ข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เป็นหลักอ้างอิง เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ อย่างมีโครงสร้างประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็น โดยแยกดังนี้

1. ข้อมูลจากการบันทึกของผู้วิจัย
2. ข้อมูลจากหลักฐานเอกสารของหมู่บ้าน ได้แก่ ข้อมูลเบื้องต้น ในการสำรวจหมู่บ้าน (แบบ กชป. 29) สถิติต่างๆ ของหมู่บ้าน และหน่วยงานต่างๆ ของอำเภอ และอื่นๆ ในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องในการบันทึกของกลุ่มสตรีแม่บ้านสระจันทร์
3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้นำหมู่บ้านกรรมการ และสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพการประดิษฐ์ตุ๊กตามาจากเศษผ้า ตลอดจนสัมภาษณ์ โดยจะมีการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ในการสัมภาษณ์ในการให้สัมภาษณ์ตัวต่อตัว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการถอดเทปสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน แล้วนำคำสัมภาษณ์ทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ตามแบบสัมภาษณ์ ตัวต่อตัว

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า สรุปได้ดังนี้

1. สภาพของหมู่บ้านสระจันทร์ ชุมชนบ้านสระจันทร์ เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ตั้งอยู่ในตำบลกระทุ่มราย เป็นชุมชนเก่าแก่ ราษฎรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนา มีครัวเรือน 68 ครัวเรือน ประชากร 369 คน แยกเป็นชาย 199 คน หญิง 170 คน ประชากรบ้านสระจันทร์ ร้อยละ 97.05

ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพเสริม ร้อยละ 69.12 เป็นกลุ่มที่อยู่ในวัยแรงงาน คือ กลุ่มอายุ 19-50 ปี ซึ่งเป็นแรงงานที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัว

จากการประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรมของชุมชนบ้านสระจันทร์นั้น เมื่อว่างจากฤดูทำนา ประชากรก็หันมาทำอาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า ทำให้มีฐานะที่พอจะเลี้ยงตัวเองได้ โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 23,000 บาท หรือรายได้เพิ่มขึ้น 150-200 บาทต่อวันต่อคน ทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น

2. การจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริม จากการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า กลุ่มอาชีพเสริมตั้งขึ้นในระดับหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2520 มีผู้นำกลุ่มสตรีคือ นางอภัย ฉาไชสง ชักชวนสตรีในหมู่บ้านจำนวน 6 คน เข้าร่วมฝึกอบรม โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐคือ เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร และพัฒนาชุมชน คอยดูแลให้การแนะนำและจัดฝึกอบรมให้ความรู้ต่างๆ ต่อมากลุ่มสตรีกลุ่มนี้ได้เปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิก มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มขึ้น โดยมีกำนัน มังกร ช่างการ เป็นที่ปรึกษากลุ่ม จัดการฝึกอบรมและร่วมกันหาตลาดเองและได้จัดตั้ง “กลุ่มส่งเสริมอาชีพการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า” ขึ้น มีสมาชิกเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน จำนวน 62 คน

3. การรวมกลุ่มผู้สนใจเข้าเป็นสมาชิก กลุ่มอาชีพเสริม การประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้า ชุมชนบ้านสระจันทร์ เริ่มเป็นกลุ่มที่มีความมั่นคงเป็นปีแล้วมีสมาชิกเพิ่มขึ้น โดยมีผู้สนใจจากหมู่บ้านใกล้เคียงเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มมากขึ้น

4. คณะกรรมการบริหารกลุ่ม จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2520 ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ เภรัญญิก ปฏิคม และที่ปรึกษา เป็นคณะกรรมการที่ร่วมกันบริหารกลุ่ม โดยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้วยความเสียสละ มีการจัดระบบการทำงานต่างๆ ให้สัมพันธ์กัน ซึ่งคณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกกลุ่ม ก็จะช่วยกันดำเนินงานของกลุ่มในด้านต่างๆ โดยเน้นการให้ฝึกอบรมและดูงาน รวมทั้งการพัฒนาในด้านรูปแบบ การจัดการการตลาด รวมทั้งการจัดหาเงินทุนหมุนเวียน ให้ครบวงจรตามกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียน

5. การฝึกอบรมสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกกลุ่มได้รับการอบรมในระยะสั้นจากหน่วยงานของรัฐ ตามหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อนำประสบการณ์ไปใช้ในการปรับปรุงงานในด้านการผลิตสินค้าให้มีรูปแบบตามที่ตลาดต้องการ โดยจะต้องมีการพบปะและประชุมปรึกษาหารือของคณะกรรมการกลุ่ม เพื่อให้แนวปฏิบัติเดียวกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิด ซึ่งจะเกิดการพัฒนาฝีมือ การพัฒนาแนวคิดการปรับเปลี่ยนแก้ไขข้อบกพร่องในเรื่องต่างๆ ให้เกิดการยอมรับของสมาชิกกลุ่มด้วย

6. การจัดระบบเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งเป็นเงินทุนของกลุ่มในการให้สมาชิกกู้ยืมไปลงทุน โดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ เพื่อเป็นรายได้รวมเป็นเงินทุนหมุนเวียนอีกส่วนหนึ่ง

7. จัดระบบการผลิต เป็นการแบ่งหน้าที่ของสมาชิกทุกคนในการทำงานตามขีดความสามารถและความถนัด ซึ่งสมาชิกแต่ละคนจะมีความสามารถในการผลิตที่แตกต่างกัน การจัดระบบการผลิตนี้จะทำให้งานออกมามีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8. ขั้นตอนการผลิต ขั้นตอนการผลิตมี 4 ขั้นตอนคือ (1) การคัดเลือกเศษผ้า (2) การออกแบบเศษผ้าเป็นรูปทรงต่างๆ (3) การเย็บติดเศษผ้าเป็นรูปทรงต่างๆ (4) การตกแต่งเศษผ้าเป็นรูปตามต้องการ

9. ปัจจัยที่ผลักดันไปสู่ความสำเร็จ มีปัจจัยที่สำคัญอยู่ 4 ประการคือ (1) การจัดตั้งกลุ่ม (2) การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงาน (3) การประชาสัมพันธ์ (4) การสนับสนุนจากส่วนราชการและหน่วยงานเอกชน

10. การควบคุมคุณภาพของสินค้า สินค้าที่ผลิตออกจำหน่ายจะต้องมีการตรวจสอบคุณภาพว่ามีลักษณะต่างๆ ได้ถูกต้องสวยงามตามรูปแบบที่โครงการหรือไม่ ซึ่งจะมีการตรวจสอบความต้องการตรงกับค่านิยมของตลาดด้วย เพราะถ้ารูปแบบไม่ตรงกับความต้องการของลูกค้าสินค้าก็จะขายไม่ได้ราคาตามกำหนด

11. การวางแผนบริหารองค์กร สำหรับกลุ่มอาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตเศษผ้าบ้านสระจันทร์ ได้วางแผนบริหารไว้คือ แนวทางปฏิบัติในการดำเนินการปรับปรุงสินค้าให้มีคุณภาพรูปทรงสวยงามเป็นที่ยอมรับของตลาด และการจดลิขสิทธิ์ของรูปแบบสินค้าที่ผลิตเป็นของตนเอง

12. การจัดองค์กร มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มชุดเดียวทำหน้าที่ต่างๆ ประกอบด้วยดังนี้ (1) คณะกรรมการอำนวยการ (2) คณะกรรมการฝ่ายอำนวยการผลิต (3) คณะกรรมการฝ่ายควบคุมคุณภาพ (4) คณะกรรมการฝ่ายการตลาด (5) คณะกรรมการฝ่ายการเงิน และ (6) อื่นๆ

13. การอำนวยการ การตัดสินใจหรือการบริหารงานของกลุ่มนั้น จะใช้มติของที่ประชุม โดยมีการรับฟังความเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ ของที่ปรึกษาคือ กำนันม้งกร ช่างการ เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ เพื่อให้สมาชิกได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ และพัฒนาฝีมืออยู่ตลอดเวลา มีการควบคุมตรวจสอบงานโดยคณะกรรมการบริหารกลุ่มคือ คณะกรรมการฝ่ายผลิตเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพของสินค้า

14. การควบคุม ซึ่งการควบคุมที่สำคัญของกลุ่มคือ การตั้งระเบียบปฏิบัติ โดยเริ่มมีการจัดตั้งกลุ่ม ทุกคนมีหน้าที่ปฏิบัติในงานแต่ละด้านอย่างชัดเจน

15. ยุทธวิธีการตลาด กลุ่มอาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตเศษผ้าบ้านสระจันทร์ ประกอบด้วย (1) ความสะดวกและความรวดเร็ว (2) ความไว้วางใจได้ (3) ความหาได้ง่าย นำไปสู่ผลสำเร็จ

16. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดลูกค้าหรือตลาด เกิดขึ้นด้วยปัจจัยต่อไปนี้ คือ (1) สินค้าที่ผลิตมีราคาถูก (2) มีรูปแบบที่สวยงามตรงตามตลาดต้องการ (3) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ของสื่อสารมวลชน

17. แนวโน้มของตลาดในอนาคต การจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า นั้นย่อมขึ้นอยู่กับผู้ผลิตที่จะพยายามผลิตสินค้าให้เป็นที่พึงพอใจของตลาดและลูกค้าอยู่เสมอ รวมไปถึงรูปแบบและความเชื่อกันในงานของกลุ่มด้วย ซึ่งสินค้าจะต้องมีคุณภาพและรูปแบบของสินค้าต้องปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยด้วย ซึ่งแนวโน้มในอนาคตคงจะดำเนินไปด้วยดีตลอดและมีตลาดที่กว้างขึ้น

18. ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานอาชีพเสริมของสตรีกลุ่มแม่บ้านชุมชนบ้านสระจันทร์ ในช่วงแรกของการดำเนินงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมานั้นไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากประสบปัญหาอุปสรรคต่างๆ คือ 1) ปัญหาและอุปสรรคด้านการขาดแคลนเงินทุน 2) ปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาด 3) ปัญหาและอุปสรรคด้านการบริหารกลุ่ม 4) ปัญหาและอุปสรรคด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ แต่ต่อมาได้มีการจัดตั้งกลุ่มชัดเจน มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มดำเนินงานแก้ปัญหาต่างๆ ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จมากขึ้นและสามารถยืนหยัดได้จนถึงปัจจุบัน

19. ผลกระทบจากการดำเนินงาน ซึ่งกลุ่มอาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า ได้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานดังนี้คือ 1) สมาชิกของกลุ่มสามารถมีอาชีพเสริม 2) ลดการอพยพย้ายถิ่น 3) ทำให้เกิดอาชีพเสริมให้แก่หมู่บ้านใกล้เคียง

อภิปรายผล

ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า กลุ่มสตรีในชุมชนแห่งนี้สามารถนำอาชีพเสริมพัฒนาตนเองทางเศรษฐกิจ ดังนี้

1. กลุ่มสตรีในชุมชนบ้านสระจันทร์ ยังคงประกอบอาชีพหลัก และอาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้าด้วยตนเอง โดยมีปัจจัยผลผลิตในพื้นที่นาของตนเอง ทำการเกษตรโดยใช้แรงงานของสมาชิกในครอบครัว ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความผูกพันซึ่งกันและกันภายในชุมชน ดังนั้น จะมีรายได้ส่วนหนึ่งจากการขายผลผลิตทางการเกษตร และอีกส่วนหนึ่งจากการทำอาชีพเสริมซึ่งมีรายได้โดยเฉลี่ยวันละ 180 บาท โดยรวมแล้วกลุ่มสตรีนี้สามารถมีรายได้เพียงพอในการดำรงชีวิต เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นของครอบครัว และเก็บออมไว้ใช้ต่อไปในอนาคต ทั้งนี้อาชีพเสริมมีตลาดรองรับผลผลิต และสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ตลอดทั้งปี นอกจากนี้การดำเนินงานของกลุ่มสตรียังสอดคล้องกับขั้นตอนกระบวนการพึ่งพาตนเอง โซเดจจาโว (Soadjavo 1980 : 2-4) คือขั้นแรกเป็นขั้นตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล ซึ่งผลิตเพื่อบริโภคขั้นที่สอง เป็นขั้นพัฒนาสังคม โดยพัฒนาบุคคลให้มีจิตสำนึกพึ่งตนเอง พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ขั้นที่สาม เป็นการเพิ่มบทบาทคุณภาพบุคลากรในหมู่บ้านสามารถผลิตเพื่อจำหน่าย และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2533 : 68-71) ได้พบว่า เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีตเป็นเศรษฐกิจพอเพียงชีพ ผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เอง คงอยู่และผลิตซ้ำได้ด้วยตนเอง มีความผูกพันภายในชุมชนสูง ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการผลิต มีความเชื่อร่วมกัน ไม่แบ่งชนชั้น

2. การทำอาชีพเสริม ทำให้สมาชิกของกลุ่มสตรีกลุ่มนี้สามารถพึ่งตนเองได้ ไม่ต้องอพยพโยกย้ายถิ่น มีการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาและกองทุนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้มีส่วนสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นในการพัฒนาชุมชนของตนเอง อันก่อให้เกิดการพึ่งตนเอง ทั้งในระดับบุคคล ระดับท้องถิ่น และในระดับชุมชนต่อไป อีกทั้งทำให้ชุมชนมีการเรียนรู้ ระบบการจัดตั้งกลุ่มระบบการผลิต ระบบการจำหน่ายและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีคิดเป็นของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ จากการศึกษาชุมชนคิดเป็นจึงทำให้ทุกคนในชุมชน สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้แม้ในสภาวะเศรษฐกิจของประเทศกำลังตกต่ำขณะนี้

3. การพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น โดยการสนับสนุนของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนั้น สามารถช่วยให้ชุมชนมีการพัฒนาตลอดเวลา ทั้งการพัฒนาตนเองและการพัฒนาชุมชนดังตัวอย่างการรวมกลุ่มของชุมชนบ้านสระจันทร์ที่มีความรวมกลุ่มเล็กๆ และขยายใหญ่ขึ้น จะช่วยให้ผู้ที่มีอาชีพเดียวกันได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้หน่วยงานต่างๆ สามารถที่จะนำระบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่สอดคล้องกับการศึกษาตลอดชีวิต นำมาพัฒนาสตรีในชนบท อีกทั้งยังนำไปใช้เป็นข้อมูล ในการพิจารณาวางแผน และจัดทำโครงการ พัฒนาอาชีพสตรีในชนบท ได้เป็นอย่างดี โดยประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ควรเน้นด้านคุณภาพของอาชีพเสริมที่จัดขึ้นให้กับสตรี จะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ทั้งในแง่ของกระบวนการผลิต การจำหน่าย เงินทุน และทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจและมีมาตรฐานของกลุ่มที่วางไว้

2. ควรมีการพัฒนาและบริหารรวมทั้งการจัดการกลุ่ม อย่างมีระบบระเบียบ อีกทั้งสมาชิกกลุ่มควรมีส่วนในการพัฒนารูปแบบของงานอาชีพที่สร้างขึ้น เพื่อก่อให้เกิดการแข่งขัน ซึ่งจะช่วยให้มีการพัฒนาคุณภาพของชิ้นงานมีมาตรฐานสูงขึ้น

3. ควรมีการจัดอบรมอาชีพเสริม ตามรูปแบบหรือวิธีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาอาชีพสตรี ควรจัดเป็นชั้นเรียนในหมู่บ้าน ใช้เวลาสั้นๆ ในฤดูแล้ง โดยมี

การศึกษา สํารวจ วิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน และนำผลมาใช้
อย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรสำรวจความต้องการของประชาชน เพื่อหาแนวทางในการจัดวิชาชีพให้ตรงกับ
ความต้องการของประชาชนมากที่สุด โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ

- การพัฒนาตนเอง
- การพัฒนาเศรษฐกิจ
- การพัฒนาสังคม

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
กับการศึกษานอกระบบโรงเรียน และการพัฒนาชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการทำงาน
ของผู้นำท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. "ชีวิตกับงานศิลปะหัตถกรรม," ศิลปและหัตถกรรมไทย. 2532.
- กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 21. คู่มือผู้ปฏิบัติงานโครงการเสริมความมั่นคงในชนบท
ที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติฯ. 2541.
- การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. รายงานการวิจัยเรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาอาชีพ
สำหรับสตรีในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : 2532
- การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนครราชสีมา., ศูนย์. การนำ งบประมาณไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต.
นครราชสีมา : มิตรภาพการพิมพ์, 2531.
- โกวิท พวงงาม. "การพัฒนาองค์กรประชาชน". วารสารพัฒนาชุมชน. 24(5): พฤษภาคม 2527.
คณะกรรมการพัฒนาชนบทและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค พ.ศ.2537. 2537. (เอกสารอัดสำเนา).
- จรูญ มะลาดวง. การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาอาชีพสตรีในชนบท : กรณีศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532.
- ดิเรก ฤกษ์หรั่ง. การพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: โครงการตำราพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2527.
- ทวี ทิมฟ้า. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2528.
- ธงชัย สันติวงษ์. องค์กรและการบริหาร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2530.
- ธวัช มกรพงศ์. แนวความคิดบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- บวร พุทธวณะ. การศึกษาค้นคว้าความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
สตรีในจังหวัดสมุทรสงคราม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2536.
- ปฐม นิคมานนท์. การศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดทิพย์อักษร, 2530.
- ประภาส ศิลปธรรมิ. "กลุ่มอาชีพ", วารสารพัฒนาชุมชน. 3 : มีนาคม 2531 .
- ประยูทธ สุวรรณโกตา. บทบาทผู้นำท้องถิ่นในงานพัฒนาชุมชน. วารสารพัฒนาชุมชน ฉบับที่ 18
(พฤษภาคม) 2522.
- ประเสริฐ อินดี "ความยากจน : ที่มาแห่งความทุกข์นี้ไม่มีใครปรารถนาทั้งรัฐบาลและประชาชน"
เทศาภิบาล. 86 (11) : พฤศจิกายน 2534.
- เพ็ญแข ประจณปัจจนิก. โครงสร้างเชิงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
และลักษณะเชิงประชากร. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2533. อัดสำเนา.

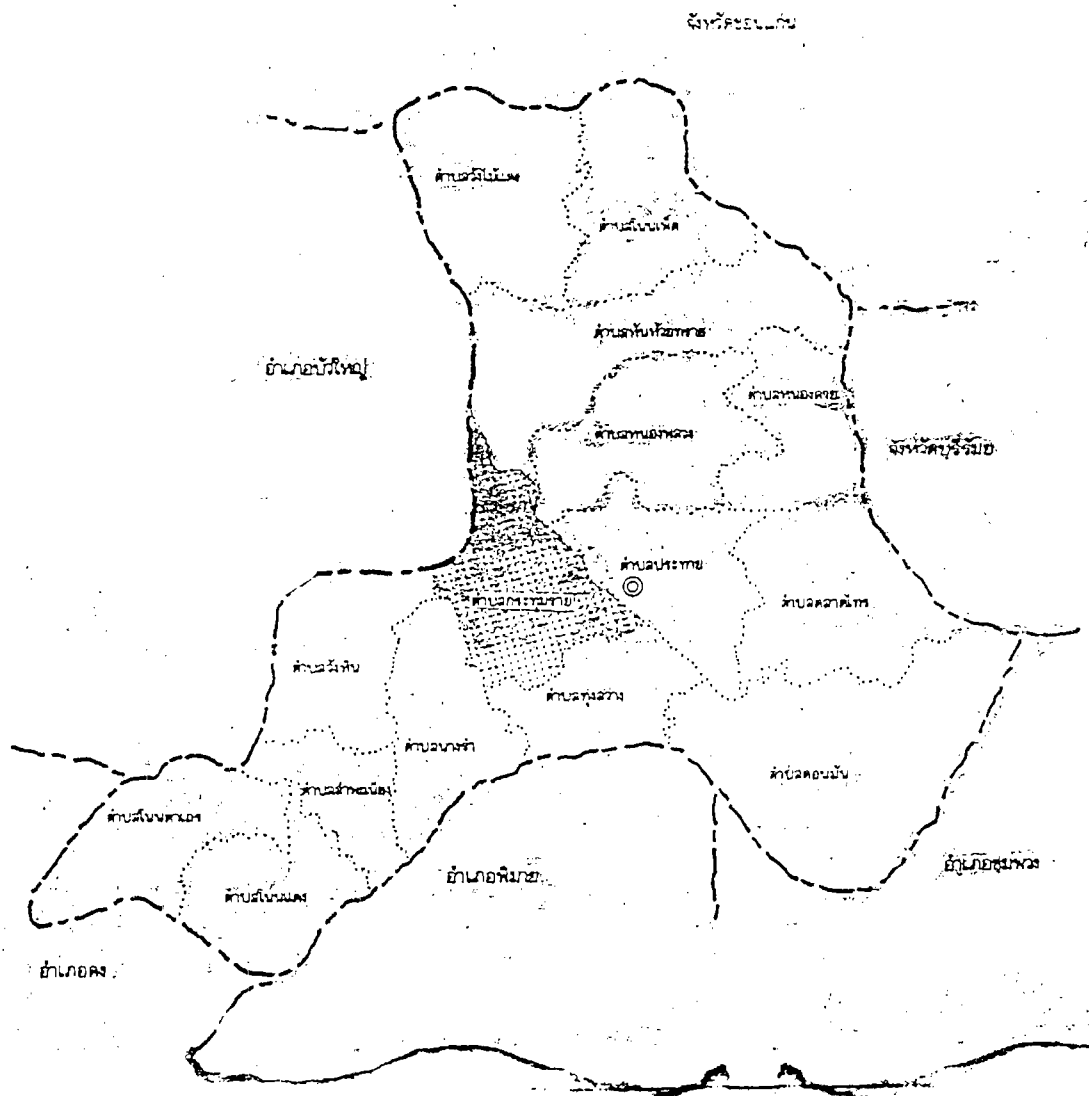
- แผนการจัดการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2537. 2537. (เอกสารอัดสำเนา).
- แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544). สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี : กรุงเทพฯ 2540.
- แผนพัฒนาตำบล. องค์การบริหารส่วนตำบลกระทุ่มราย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา 2541
ภิญโญ สาร. บริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศ.ส.การพิมพ์, 2523.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร. “แนวคิดในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ”, ใน รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ
เรื่องการวิจัยเพื่อพึ่งตนเอง: การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท. หน้า 1-4. กรุงเทพฯ:
กองนโยบายและการวางแผนการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2529.
(เอกสารอัดสำเนา).
- เย็นใจ เลาหวนิช. “ทำอย่างไรชนบทไทยจึงพัฒนา,” ใน รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ
เรื่องการวิจัยเพื่อพึ่งตนเอง : การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท. หน้า 1-4. กรุงเทพฯ :
กองนโยบายและการวางแผนการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2529.
(เอกสารอัดสำเนา).
- สุคาตวง เรืองรุจิระและคณะ. หลักการตลาด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประกายพริก, 2533.
- สุนทร สุนันท์ชัย. การศึกษานอกโรงเรียน : เส้นทางที่ไม่สิ้นสุด. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์,
2529.
- สุจิต นิमितกุล. “อุตสาหกรรมในครัวเรือนกับทางเลือกของชาวนาชาวไร่” เทศาภิบาล, 83(3):
มีนาคม 2531.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539). : (เอกสารอัดสำเนา), 2537.
- สุโขทัยธรรมมาราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการตลาดและการผลิต.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาราช, 2533.
- _____. เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารการขายและการจัดจำหน่าย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาราช, 2536.
- เสาวนีย์ เสนาสุ. การศึกษาชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2529.
- อภัย จันทนะจุลละ. นโยบายการพัฒนาสตรีในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8. เอกสารประกอบ
การบรรยายการประชุมสัมมนาผู้นำสตรีทั่วประเทศ รุ่นที่ 13 ประจำปี 2539.
- อาภรณ์พันธุ์ จันทรสว่าง. การพัฒนาบุคคล กลุ่มและชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2525.

Cattell, R.B.cited in Shaw Marvin E. Group Dynamics. New York : McGraw Hill Book Company, 1971.

Choanglia, Satasays. The Role of Rural Women in Contributing to Family Income Programmess as Organized by the Girl Guides Association of Thailand. Bangkok : Friedrich Ebert Stiftung, June ; 1977

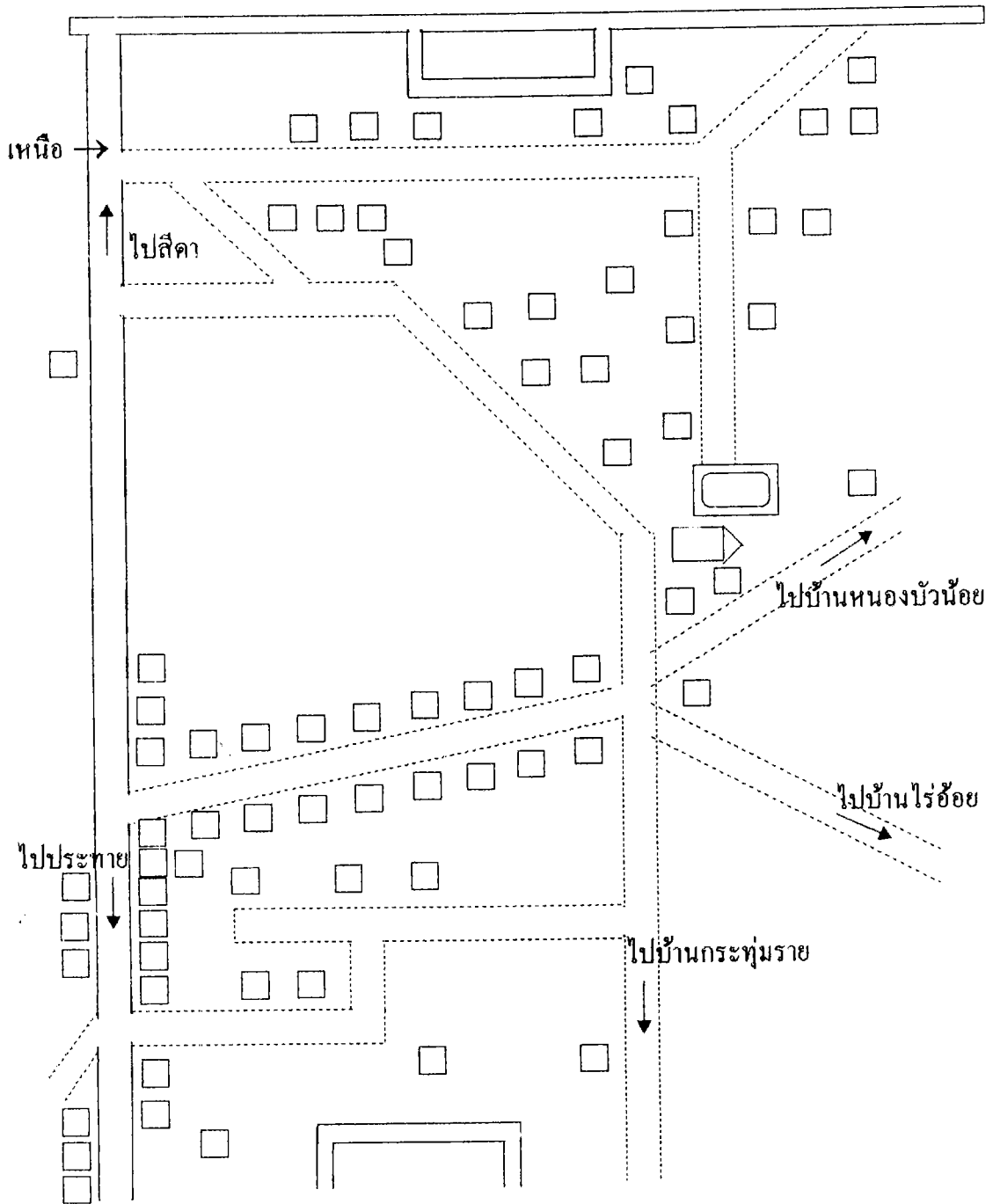
ภาคผนวก

แผนที่อำเภอประทาย

ภาพประกอบ 8 แผนที่อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา

แผนที่สังเขป
บ้านสระจันทร์ หมู่ที่ 11 ตำบลกระทุ่มราย
อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา

ภาพประกอบ 11 แผนที่สังเขป บ้านสระจันทร์ หมู่ 11 ตำบลกระทุ่มราย อำเภอประทาย
จังหวัดนครราชสีมา

ภาพประกอบ 12 ที่ทำการกลุ่ม “ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาเศษผ้า”

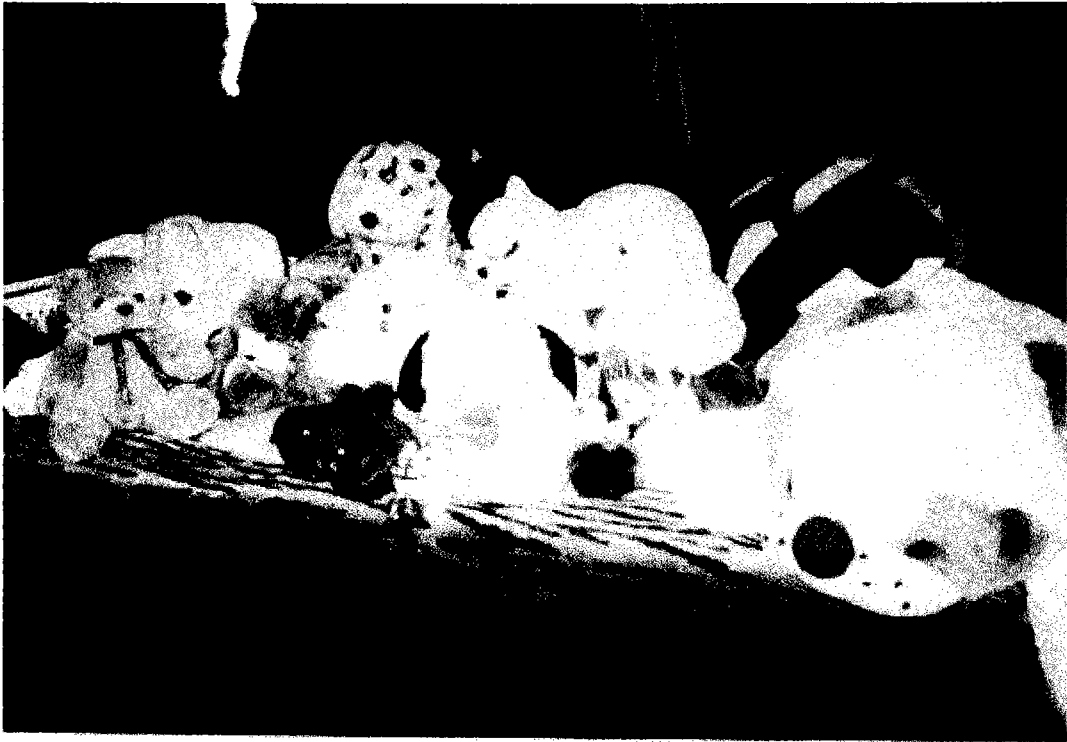
ภาพประกอบ 13 การสัมภาษณ์ผู้นำแม่บ้าน นางอภัย ฉาโรสง ตำแหน่ง
ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอประเทย

ภาพประกอบ 14 กลุ่มสมาชิกเข้ารับการอบรมความรู้ต่างๆ เพิ่มเติม

ภาพประกอบ 15 สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านที่กำลังประดิษฐ์ตุ๊กตาจากเศษผ้า

ภาพประกอบ 16 ตุ๊กตาที่ประดิษฐ์ที่ประกอบรูปร่างเสร็จเรียบร้อยแล้ว

ภาพประกอบ 17 สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

ภาพประกอบ 18 สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านในการประดิษฐ์เปกลนอน
จากเศษวัสดุที่เหลือใช้

ภาพประกอบ 19 ผลิตภัณฑ์เพื่อรอกำหน่าย

ภาพประกอบ 20 ผลิตภัณฑ์จากตุ๊กตาที่ประดิษฐ์จากเศษวัสดุที่เหลือใช้
เมื่อนำออกจำหน่ายในงานเทศกาลเที่ยวโคราช

ภาพประกอบ 21 ผู้วิจัยกับนางอภัย ฉาโรสง

การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

ว / ค / ป	คณะผู้มาเยี่ยม	หมายเหตุ
19 กันยายน 2537	นางสาวอโนชา กันสีทิธี และทีมข่าวเกษตรกรช่อง 7 สี ได้มาทำข่าวเกษตร ของกลุ่มแม่บ้านประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าบ้านสระจันทร์	
29 กันยายน 2537	นายผดุง จตุรภักดิ์ ผู้สื่อข่าว TV ช่อง 11 และประชาสัมพันธ์ สำนักงานเกษตรจังหวัดนครราชสีมา ได้มาทำข่าวเผยแพร่ผลงานกลุ่มสตรีแม่บ้านสระจันทร์	
9 พฤศจิกายน 2537	นางสาวอโนชา กันสีทิธี และทีมข่าวเกษตรกรช่อง 7 สี ได้มาทำข่าวเกษตร ของกลุ่มแม่บ้านทำผลิตภัณฑ์จากเศษผ้า	
7 ตุลาคม 2537	ประชาสัมพันธ์จังหวัดนครราชสีมา ได้มาสัมภาษณ์การดำเนินงานของกลุ่มสตรีแม่บ้านอำเภอประทาย ในการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า	
30 เมษายน 2538	นายกร ทัพพะรังสี ได้มาเยี่ยมชม พร้อมคณะฯ ในการดำเนินการจัดงานโคราช เวิร์ดเทค 95 ช่วงระยะเวลา 4 พฤศจิกายน 2538 - 18 ธันวาคม 2538 ซึ่งกลุ่มแม่บ้านได้จัดทำตุ๊กตาสัญลักษณ์เป็นรูปช้างของงาน	
15 กรกฎาคม 2538	นางลักขณา สกฤตจิตรปรีชา อาจารย์จากสถาบันราชภัฏนครราชสีมา นำนักศึกษา มาศึกษาดูงานและเผยแพร่ผลงานของกลุ่มแม่บ้านภาควิชามนุษยศาสตร์	

ผู้ที่ให้สัมภาษณ์ในบทวิจัย
กลุ่มเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่
1. นายสุนันท์ ไพราม	พัฒนากรอำเภอประทาย	สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอประทาย
2. นายประวิทย์ วิทย์วัชรพงศ์	สาธารณสุขอำเภอประทาย	สำนักงานสาธารณสุข อำเภอประทาย
3. ว่าที่ ร.ท.วรวุฒิ ขอดจันทิก	เกษตรอำเภอประทาย	สำนักงานเกษตรอำเภอประทาย
4. นายไชยวัฒน์ แจ่มจันทร์	หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน	ศูนย์บริการการศึกษานอก โรงเรียน อำเภอประทาย
5. นายพงศศักดิ์ ศรีอภัย	ปลัดอำเภอ	ที่ว่าการอำเภอประทาย อำเภอประทาย
6. นายบุญอุดม อินโสภา	พัฒนากรประจำตำบล	สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอประทาย
7. นายชูชีพ ประสาทไทย	สาธารณสุขตำบล	สำนักงานสาธารณสุข อำเภอประทาย
8. นางสุรางค์ ศรีระชาติ	พัฒนากรประจำตำบล	สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอประทาย
9. นายธนุศิลป์ พรหมหนองแจ้ง	เกษตรตำบลประทาย	สำนักงานเกษตรอำเภอประทาย
10. นายกำปิ่น เบี้ยคนนอก	อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้าน กระทุ่มราย	โรงเรียนบ้านกระทุ่มราย ตำบลกระทุ่มราย
11. นายมังกร ช่างการ	กำนันตำบลกระทุ่มราย	ที่ทำการกำนันตำบลกระทุ่มราย
12. นายมานิต ประสิทธิ์นอก	ข้าราชการครูเกษียณอายุ	-
13. นางวนิดา ทูมนันท์	อ.2 ระดับ 7	โรงเรียนบ้านกระทุ่มราย
14. นางสาวรัตยา กล้าหาญ	อ.2 ระดับ 7	โรงเรียนบ้านห้วยคา อ.ประทาย

รายชื่อสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านสระจันทร์
อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่
1	นาง อภิชญา ฉาไชยสง	ประธานกลุ่ม	87/1 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
2	นาย ไพบูรณ์ ช่างการ	รองประธาน	49 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
3	นาง ผ่องศรี เหมียงสันเทียะ	รองประธาน	141 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
4	นาง นวลยงค์ เอกสาร	เลขานุการ	50 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
5	นาง สุพิน เอี่ยมนอก	ประชาสัมพันธ์	1 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
6	นาง วันทนา เอี่ยมนอก	กรรมการ	13 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
7	นาง ไปล่ ทิศรักษ์	กรรมการ	62 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
8	น.ส. เกษนีย์ บัวสวัสดิ์	กรรมการ	46 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
9	นาง ถ้วน ขาวนอก	สมาชิก	99 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
10	นาง สงวน พินนอก	สมาชิก	150 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
11	น.ส. สำรวย ดิมสวัสดิ์	สมาชิก	150/1 ม. 5 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
12	นาง หมี อำนอก	สมาชิก	101/2 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
13	นาง รสขรินทร์ แก้วคอนรี	สมาชิก	69/1 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
14	นาง เทียง ทิศรักษ์	สมาชิก	62/1 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
15	นาง นวลปราง จิตบรรจง	สมาชิก	64/1 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
16	นาง บุญเลี้ยง ช่างการ	สมาชิก	10 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
17	น.ส. พยอม ชนะคำ	สมาชิก	64/1 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
18	นาง ผัด ประจิตต์	สมาชิก	71 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
19	นาง เช้า ก่อหาญ	สมาชิก	97 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
20	นาง จันทร์เพ็ญ ประสาทไทย	สมาชิก	29 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
21	นาง สุภาภรณ์ อนทน	สมาชิก	101 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
22	นาง อำนวย อยู่โยธา	สมาชิก	66 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
23	น.ส. วราภรณ์ การสร้าง	สมาชิก	39 ม. 9 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
24	น.ส. เจนจิรา ปราจิตต์	สมาชิก	33 ม. 9 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
25	นาง จันทร์ มะลา	สมาชิก	82 ม. 5 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
26	นาง สายบัว ประจิตต์	สมาชิก	57 ม. 5 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
27	นาง ชง อุทรศัน	สมาชิก	74 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
28	นาง วาสนา การนอก	สมาชิก	44/3 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
29	น.ส. สุวีรัตน์ การนอก	สมาชิก	44/3 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
30	นาง แลม คงนอก	สมาชิก	26 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย

รายชื่อสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านสระจันทร์
อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่
31	นาง หมั่น แก้วดอนรี	สมาชิก	57 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
32	นาง เหมือน น้อยมณี	สมาชิก	100/1 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
33	นาง นวลยงค์ ขอค่วม	สมาชิก	50 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
34	นาง คุณ โทสุชา	สมาชิก	103 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
35	นาง พิศวาส การนา	สมาชิก	64 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
36	นาง เทียง พิศรักษ์	สมาชิก	32 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
37	นาง รัตน์ ชนะคำ	สมาชิก	64/1 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
38	นาง ฮวย ประสิทธิ์นอก	สมาชิก	100 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
39	นาง ประนอม เขียมไธสง	สมาชิก	37 ม. 9 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
40	นาง สุนา ประจิตต์	สมาชิก	61/1 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
41	นาง อาด จิตบรรเทิง	สมาชิก	64 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
42	นาง เจนจิรา ประจิตต์	สมาชิก	33 ม. 9 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
43	น.ส. สุพันธ์ คำภักดี	สมาชิก	39 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
44	น.ส. ละเอียด ขาวนอก	สมาชิก	12 ม. 4 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
45	นาง บังอร ช่างการ	สมาชิก	13 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
46	นาง ล้วน ช่างการ	สมาชิก	69 ม. 9 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
47	นาง ลัดดา แซ่เตีย	สมาชิก	70/49 ม. 7 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
48	นาย วินัย ทิศธรรม	สมาชิก	67 ม. 7 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
49	นาง ทูช คำวนนอก	สมาชิก	68 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
50	นาง ประคอง ลาดแก้ว	สมาชิก	15 ม. 9 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
51	นาง เกลื้อน เอกสาร	สมาชิก	50 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
52	นาย สมศักดิ์ การนอก	สมาชิก	44/3 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
53	นาย ไวทิน ถิ่นช่วย	สมาชิก	103 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
54	น.ส. เคลือบ ประจิตต์	สมาชิก	33 ม. 9 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
55	น.ส. สายทอง เขียมมหา	สมาชิก	29 ม. 9 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
56	นาง พรพรรณ เหมียสันเทียะ	สมาชิก	141 ม. 2 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
57	นาง น้อย เช่นพิมาย	สมาชิก	102 ม. 2 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
58	นาย ชม้อย เนียนกลาง	สมาชิก	26 ม. 11 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
59	นาง บัวลอย การณะศานธุ์	สมาชิก	37 ม. 9 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย
60	นาง สายรุ่ง จันทลาส	สมาชิก	69 ม. 2 ต.กระทุ่มราย อ.ประทาย

แบบสัมภาษณ์

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาและส่งเสริมพัฒนาอาชีพเสริมในชนบท : กรณีการประดิษฐ์ตุ๊กตา
เศษผ้าบ้านสระจันทร์ จังหวัดนครราชสีมา

ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับผู้สัมภาษณ์	บันทึกของผู้สัมภาษณ์
1. ชื่อ.....นามสกุล..... อายุ.....ปี เพศ.....	
2. ตำแหน่ง(ถ้ามี).....อาชีพ..... รายได้.....บาท	
3. ระดับการศึกษา [] จบระดับประถมศึกษา [] จบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น [] จบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย [] จบระดับปริญญาตรี [] อื่นๆ (ระบุ.....)	
4. สถานภาพสมรส [] โสด [] แต่งงานแล้ว	
5. ท่านมีแนวคิดในการดำเนินชีวิตในชนบท อย่างไรบ้าง?	
6. ความสำคัญของอาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าจาก วัสดุที่เหลือใช้นั้น ท่านคิดว่ามีประโยชน์ต่อตัวท่านมากหรือน้อยอย่างไร	

ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับผู้สัมภาษณ์	บันทึกของผู้สัมภาษณ์
<p>7. หน่วยงานใดที่เข้ามาให้การฝึกอบรมความรู้วิชาชีพด้านต่างๆ แก่ท่านบ้าง</p> <p>[] ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ</p> <p>[] พัฒนาชุมชน</p> <p>[] สำนักงานเกษตรอำเภอ</p>	
<p>8. ช่วงเวลาที่สะดวกในการเข้ารับการฝึกอบรมความรู้ต่างๆ ในการทำอาชีพเสริมในช่วงการเก็บเกี่ยวหรือว่างจากการทำนา ท่านคิดว่า ช่วงเวลาใดที่เหมาะสม</p> <p>[] ก่อนการเกี่ยวข้าว</p> <p>[] หลังการเก็บเกี่ยว</p> <p>[] เมื่อใดก็ได้</p>	
<p>9. หน่วยงานที่ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมความรู้ มีส่วนเข้ามาช่วยหรือมีบทบาทในการพัฒนาและส่งเสริมเรื่องนี้อย่างไร?</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	
<p>10. ครูหรือวิทยากรที่มาให้การฝึกอบรมความรู้ เข้ามาเยี่ยมหรือให้การแนะนำวิชาชีพอื่นๆ บ้างหรือไม่</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	
<p>11. ท่านต้องการฝึกอบรมเพิ่มเติมความรู้ให้กับตนเอง เกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง</p> <p>.....</p>	
<p>12. ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพเสริม เช่น การจัดตั้งอาชีพ และการดำเนินงานอื่นๆ ใดๆ เพื่อทำให้งานประสบความสำเร็จ</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	

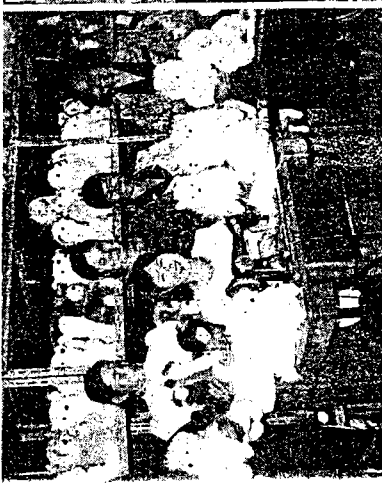
<u>ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับผู้สัมภาษณ์</u>	<u>บันทึกของผู้สัมภาษณ์</u>
<p>13. ท่านได้อะไรบ้าง จากการที่ท่านเข้ารับการฝึกอบรมความรู้จากหน่วยงานต่างๆ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของท่านและครอบครัวท่านได้</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	
	<p><u>ชื่อผู้สัมภาษณ์</u></p> <p>.....</p> <p><u>วันที่สัมภาษณ์</u></p> <p>.....</p>

ส่งเสริมพัฒนาภาพชีวิต

ตัดจากเตาเผาโรงขน

นตะรินทร์ หมู่ที่ 11 ตำบลกระทุ่ม ผลิตธรรมาธิกซึ่งช่วยรักษาสุขภาพสิ่งแวดล้อมและ
ปะทาย จังหวัดนครราชสีมา ชาวบ้าน มดพิชัยให้ตั้งขึ้นและเป็นอาชีพที่ทำรายได้ยังดีที่นำ
นี้มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย มี ๓ คนอีกอาชีพหนึ่ง

เรณอครเป็นลูก เช่น ทานา ทาไร
เสียงสัตว์ ชาวบ้านมีความรักสามัคคี ผู้มีประสบการณ์ของชีวิตอย่างโชคโชคโชนทั้งไปและ
กันและกันแบบนิยัยของคนไทย ค่างประเทศ อติศตเคยเดินทางไปทำงานที่ประเทศ
กันยังมีประสบการณ์มากมาย ทั้ง ธิบิตีแคแต่แห่งทะเลทรายที่ไกลโพ้น ถึง 4 ปี เก็บ
เตลาค และการเปลี่ยนแปลงของ เงินทองได้ 1 ก่อนนำมาตั้งถิ่นที่อยู่ที่ประเทศจีน
1 อากศ จึงทำให้ชาวบ้านมีอาชีพ แคนบ้านเกิด มีภรรยาอุจิด มิดรอุใจ นางอภัย
งคิมั้นหมอกการอยู่อดของนาง อไรสง ผู้มีความรู้ความชำนาญขั้นเทพและใจเมื่อย้อม
ว อธิศหณิตีอุคิตและพระมเหจรเจ้า อธิศเชาชาวบ้าน เธอได้เลี้ยงที่มาจากภรรยาที่อุคิตา
ว่าเป็นอาชีพใหม่ที่ดีคือได้และอุจิดไม่ และเจ้าเรณอทำให้ฟังว่า เมื่อก่อนก็มีอาชีพทำไร่ ทำ

สมาชิกกลุ่มทำตุ๊กตาที่บ้านสระจันทร์

วิชาภา เกษศุบัติ นภก. ประทายกับคนมาชิกกลุ่ม

นา แต่ต่อมาประสบกับการขาดทุน จึงคิดที่จะเปลี่ยน
อาชีพ ก็ไปเห็นเศษผ้าที่โรงงานปิกรุเททที่เขานอนมา
ทิ้ง แล้วก็นำมาเลือกเก็บส่วนที่ดีพอจะนำไปขายได้
ส่วนใหญ่จะเป็นพวกถุงเท้าและเศษผ้า ส่วนที่ไม่ดีก็
นำเอามาใช้ประโยชน์โดยนำเอามาถักเป็นผ้าเช็ดตัว
บ้าง แปลงอนมัน และทำตุ๊กตา ครั้งแรกก็ทำเสื้อผ้า
เร็ดเท่านั้นก่อนและนำมาเร็ดออกเป็นชิ้น ๆ เพื่ออุว่า
เขาทำบางอย่างไปและก็จะจดจำและเขียนบันทึกพร้อม
วาดแบบเอาไว้ และก็ได้ทำตามแบบมาเรื่อยจนมี
ความชำนาญ ซึ่งทำมา 18 ปีแล้ว เมื่อก่อนเศษผ้าโรง
งานจะให้ฟรี ๆ แต่เดี๋ยวนี้ต้องซื้อ ปัจจุบันนี้ได้สอน
ให้ชาวบ้านที่สนใจ และใจรักได้ฝึกทำ เมื่อทำเก่งแล้ว
ก็รับเอาไปทำที่บ้าน เมื่อทำเสร็จเป็นตัวหรือเป็นชิ้น
แล้วก็นำมาส่งที่บ้าน และจะได้รับค่าแรงนำไป แชน
ผ้าเร็ดตัว 1 ชิ้น ค่าแรง 10 บาท 1 คน จะสามารถ
ทำได้ถึง 10 ชิ้นต่อ 1 วัน ตุ๊กตาตัวเล็ก 1 ชิ้นค่าแรง
จนถึงละ 8 บาท 1 คนจะสามารถทำได้ 50 ตัวต่อ
1 วัน เมื่อมีชาวบ้านน้อยมาส่งมาก ๆ ก็จะมีพ่อค้า
มารับซื้อเพื่อนำไปจำหน่ายในที่ต่าง ๆ อีกต่อหนึ่ง

ปัจจุบันนี้มีชาวบ้านกว่า 80 หลังคาเรือน

ทวี-อภัย ฉาโรสง เกษตรกรผู้ทำตุ๊กตา

ทำส่งอยู่ในขณะนี้ และกำลังจะขายไปบ้านอื่น ๆ มีรายได้ก็จะทำให้ชีวิตมีความสุขได้อย่างสมบูรณ์
เพราะจะไม่มีคนทำทุกชนิดไม่พออีกเพราะถ้าทำซ้ำชื่อ เรื่องการตลาดเพื่อการจำหน่ายบนสถานีงานเกษตร
บางคนคงกลับไปมือเปล่าเพราะสินค้า เช่น ตุ๊กตา อานกอบประทาย จังหวัดนครราชสีมา ใจคิดส่งเจ้า
พรมเร็ดเท้า แปล หมอน และอื่น ๆ ไม่มีจึงคิดว่าจะ พนักงานเอกทิงเกษตร คือ นางสาวอมทอง ดุล
พยายามขายไปผู้หมู่บ้านอื่น เพราะคิดว่าอาชีพทำ ตุข ได้เข้ามาช่วยเหลือด้านการตลาดให้ โดยนำไป
ศึกษาจากเศษผ้ามีรายได้ดีกว่าอาชีพทำนา ทำไร่อย่าง ชายในที่ต่าง ๆ เช่น ห้างสรรพสินค้าต่างนเทศกาล
แน่นอน บางครอบครัวทำเพียง 2 คนตัวเมีย 1 ต่ง ๆ จนเป็นที่สนใจของประชาชนทั่วไป แต่
เดือน มีรายได้เกือบหมื่นบาท ไม่ต้องไปตากแดด ไม่ ปัจจุบันนี้จะมีพ่อค้ามารับซื้อที่บ้านไม่ต้องไปหาขาย
ต้องไปตากฝน ไม่ต้องลงทุน เพียงแค่แรงอย่าง ที่อื่นอีกแล้ว นางอภัย กล่าวไว้ในตอนท้าย

อาชีพอะไร ๆ ก็แล้วแต่ ถ้ามีความสนใจ
จริง ใฝ่หาความรู้จริง ๆ ก็ประสบความสำเร็จได้
มันปลายไม่ต้องรอลงชชาติหน้าหรือกอธิบ ชาตินี้ถึง
เห็นผลแน่นอนอย่าง นายพรี และนางอภัย
ฉาโรสง สองสามีภรรยาซึ่งตั้งใจใช้เวลายาวนานถึง
18 ปี กว่าจะประสบความสำเร็จก็มีเพื่อนอยู่ไม่เจอบัน
นี้.

บ้านใหม่ได้อย่างสบาย ก็อยากจะทำให้ชาวบ้านมี
อาชีพที่รับได้ที่ดีมีความเป็นอยู่ที่ดี และเมื่อชาวบ้าน

สมบัติ ราชวงศ์

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวพรพรรณ ขาววิศิษฐ์
เกิด	23 มิถุนายน 2502
ภูมิลำเนา	337 ถนนไชยณรงค์ ซอย 3 ตำบลในเมือง อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานศึกษาธิการอำเภอโชคชัย อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอโชคชัย
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2515	สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จากโรงเรียนส.เวียทยา จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ.2518	สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนสุนารีวิทยา จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ.2521	สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนสุนารีวิทยา จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ.2525	สำเร็จการศึกษาศึกษาศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ.2542	สำเร็จการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพสตรีในชนบท : กรณีศึกษาการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้า
บ้านสระจันทร์ นครราชสีมา

บทคัดย่อ

ของ

พรพรรณ ขาววิศิษฐ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

พฤษภาคม 2542

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพสตรีในชนบท โดยยกรณีย์ของการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าบ้านสระจันทร์ อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา มาเป็นกรณีศึกษา ทำการเก็บข้อมูลด้วยการศึกษาเอกสาร การเยี่ยมชม และศึกษาในชุมชนโดยตรง รวมทั้งสัมภาษณ์สตรีกลุ่มแม่บ้านและผู้เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนหมู่บ้านสระจันทร์

บ้านสระจันทร์ ตั้งอยู่ตำบลกระทุ้งทราย อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก ฐานะทางเศรษฐกิจของชุมชนอยู่ในระดับค่อนข้างดี เมื่อเทียบกับชุมชนชนบทอื่นทั่วไป ในชุมชนมีโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส จำนวน 1 โรงเรียน เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประชากรของหมู่บ้านสระจันทร์ ร้อยละ 42 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาที่เหลือนับในระดับที่สูงกว่า ในหมู่บ้านมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง และหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง ในด้านการบริการสาธารณสุข และบริการด้านต่างๆ ของรัฐ จัดว่าเป็นชุมชนที่อยู่ในเกณฑ์ดี เมื่อเทียบกับหมู่บ้านอื่นทั่วไป

2. การดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมอาชีพ

การส่งเสริมอาชีพการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าในชุมชนบ้านสระจันทร์ เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2520 โดยสตรีในหมู่บ้าน จำนวน 6 คน นำโดยนางอภัย ฉาไชสง ได้ริเริ่มนำรูปแบบการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้ามาสอนและฝึกอบรมให้แก่สตรีในชุมชน และหมู่บ้านใกล้เคียง โดยมีเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตร และกรมการพัฒนาชุมชน เข้ามาดูแลแนะนำในการส่งเสริมการผลิตและสนับสนุนการขาย

ต่อมาสตรีกลุ่มนี้ ได้รวมตัวจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมการประดิษฐ์ตุ๊กตาเศษผ้าขึ้น ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำหมู่บ้านเป็นอย่างดี มีการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ด้วยตนเอง โดยการส่งสินค้าไปร่วมขาย ณ หมู่บ้านอื่นและตำบลใกล้เคียง ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้น มีผู้สนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้น มีผู้สนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนปัจจุบันนี้มีถึง 60 คน ทำให้การดำเนินงานของสตรีกลุ่มแม่บ้านเป็นปึกแผ่น และมีฐานะการเงินที่ค่อนข้างมั่นคง การดำเนินงานของกลุ่มจัดดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหาร มีหน้าที่บริหารและดำเนินกิจการต่างๆ ของกลุ่ม ซึ่งมีกำนันเป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม นับตั้งแต่ด้านการผลิต การจำหน่าย และการพัฒนารูปแบบสินค้า จัดการด้านการเงิน และกำกับดูแลกิจกรรมของกลุ่มให้ดำเนินไปด้วยดี

กิจกรรมของกลุ่มมีความเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ มีการติดต่อหาตลาด พัฒนารูปแบบสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาด รวมทั้งการจัดจำหน่ายสินค้า โดยแบ่งผลกำไรให้แก่สมาชิกอย่างยุติธรรม

3. ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินงานของกลุ่มประสบผลสำเร็จ

ปัจจัยที่สำคัญได้แก่ ความรับผิดชอบของผู้นำกลุ่ม และคณะกรรมการบริหารการทำงานอย่างมีระบบและครบวงจร รวมทั้งการจัดหาวัตถุดิบเพื่อการผลิต การพัฒนารูปแบบการตลาด การควบคุมคุณภาพสินค้า การจัดจำหน่าย การแบ่งรายได้ให้แก่สมาชิกของกลุ่มและการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนที่เข้ามามีส่วนช่วยในการดำเนินงานของสตรีกลุ่มแม่บ้านจนประสบผลสำเร็จ

OCCUPATIONAL DEVELOPMENT AND PROMOTION FOR RURAL
WOMEN : A CASE OF THE RAGGY-DOLL VILLAGE OF
SRACHAN, NAKHONRATCHASRIMA

AN ABSTRACT

BY

PORNPUN KHAWVISIT

Presented in partial fulfillment of the requirements for
the Master of Education degree in Adult Education
at Srinakharinwirot University

May 1999

This was a qualitative research and aimed to study an activity of occupational development and promotion for rural women. The Raggy-Doll Village of Srachan, Amphoe Pratai, Changwat Nakornratchasima, was taken as a case study. The data were collected by documentary study, community visit and interviews members of the house-wide group and related people.

The research results could be summarized as the follows: -

1. Background data of the Srachan Village.

The Srachan Village was in Tambol Kratum-Rai, Amphoe Pratai, Changwat Nakornratchasima. There were 68 households and the population was 369. Rice Farming was the main occupation of the village. Economic conditions of the village was at a good level, comparing to laboring communities. There was on primary school of the Expanding Basic Education Project, providing education from kindergarten up to Mathayom Suksa III 42% of the population had only primary education background, while the rest had more education. There was 1 village reading centre, 1 village Broadcasting tower. For public health and other governmental services were at good level comparing with other villages. The village has a Raggy-Doll Occupational Group which recognized as a study visit by educational institutions, organizations and various groups.

2. An Occupational Promotion.

A Raggy-Doll occupation in the Srachan Village started in B.E. 2520 by a group of 6 women in the village leading by Mrs. Apai Chathaisong. They introduced a raggy-doll making and provided training for women in the community and nearby villages. This got supporting from the Agricultural Extension Department and the Community Development Department in producing and marketing

The group set up the Raggy-Doll of the Srachan Village with supporting by the village headman. They produced and distributed the products to near by villages. The group members could earn more incomes. The members were increased, up to 60 people at that time. This made the raggy-doll making a good occupation and good

corn. The group was run by the committee with the Tambol headman was the group advisor. The committee had run all Achilles, i.c., producing, distributing, designing of the products, financing and all the activity of the group.

The group had been in good progress. They introduced new markets, designed the products to attract the market, sailing products, and paid back the benefits to the members with justice.

3. Factors making the group progress

Factors making the group successful of were, the responsibility of the leader and the committee members, systematic work in preparing raw material, designing, marketing, quality control, distributing of the products a fair benefit showing and supporting from governmental and private bodies.